

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Marguerite Duras

Sevgili*

Türkçesi: Tahsin Yücel

*SEL

3.
BASKI

SEVGİLİ*

MARGUERITE DURAS, 1914'te Hindişin'de dünyaya geldi. Babası matematik, annesi ise ilkokul öğretmenliğı yapıyordu. Çocukluğı boyunca Fransa'da geçirdiğı kısa bir süre dışında, on sekiz yaşına dek Saygon'dan hiç ayrılmadı.

Paris'te hukuk, matematik ve siyaset bilimi okudu. İlk romanı *Les Impudents*'ı 1943 yılında yayınladı. Bunu roman, oyun, senaryo, söyleşi, deneme ve öykü türünde birçok eser izledi. Otobiyografik eseri *Sevgili* ile 1984'te Fransa'da Goncourt Ödülü'nü kazandı. Kariyerinin başında daha geleneksel formda eserlere imza atan Duras'nın tarzı, ileri dönem eserlerinde deneysel bir hal aldı. Yazarın adı, Fransa'daki "Nouvel Roman" [Yeni Roman] edebiyat akımıyla da anıldı. Duras 1996 yılının Mart ayında, 82 yaşında öldü.

Savaş Yılları Defterleri ve Diğer Metinler (Türkçesi: Işık Ergüden, 2015), Duras'nın 1943-1949 yılları arasında kaleme aldığı ve 1995'te bir arşive bağışladığı metinleri içerir. Yazarın *Acı*, *Moderato Cantabile*, *Yann Andréa Steiner* ve *Yaz Yağmuru* isimli kitapları da yayınevimiz tarafından yayınlanmıştır.

***SEL YAYINCILIK**

Kuloğlu Mahallesi, Turnacıbaşı Caddesi,
No: 17, Beyoğlu – İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

<http://www.selyayincilik.com>

e-posta: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:

Çatalçeşme Sokak, No: 19/1

Cağaloğlu - İstanbul

e-posta: siparis@selyayincilik.com

Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

***SEL YAYINCILIK: 870**

ISBN 978-975-570-878-2

SEVGİLİ

Marguerite Duras

Roman

Türkçesi: Tahsin Yücel

Özgün Adı:

L'Amant

© Les Éditions de Minuit, 1984

© Sel Yayıncılık, 2016

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sanrı

Editör: Işık Ergüden

Redaksiyon: Cihan Özpınar

Yayına hazırlayan: Mısra Göknyıldız

Kapak tasarımı ve teknik hazırlık: Gülay Tunç

Birinci Baskı: Temmuz, 2017

Üçüncü Baskı: Nisan, 2019

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası

Fatih Sarayı Sitesi, 12/197-203

Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Marguerite Duras

Sevgili

Türkçesi: Tahsin Yücel

Roman

SUNUŞ

Marguerite Duras'ın 50'li yıllardan beri çağdaş Fransız romanında önde gelen bir yeri bulunduğu, bu yeri hep koruduğu bilinir. *Les Temps modernes* dergisinde yayımladığı "varoluşçu" anlatıları, Uzakdoğu'da geçen çocukluk ve gençlik anıları üzerine kurduğu *Pasifik'e Karşı Bir Bent* (1950) adlı romanı izleyen *Tarquinia'nın Küçük Atları* (1953) bugün tanıdığımız Marguerite Duras'tan pek de farklı olmayan, özgün ve usta bir anlatıcı çıkarır karşımıza. Yazarın bu yapıtla dönemin egemen akımı olan "Yeni Roman" akımına çok yaklaştığı görülür. Başta unutulmaz *Hiroşima*, *Sevgilim* olmak üzere birtakım senaryoları ve *Bahçe* ve *La Musica* gibi oyunları da bu izlenimi güçlendirir. Ama, yakından bakılınca, Marguerite Duras'ın anlatıcılığı hiçbir etkiye bağlanamayacak, hiçbir akımla özdeşleştirilemeyecek ölçüde kişiseldir. Genellikle olay payı çok az bir şeye, öykü süresi çok kısa bir zaman dilimine indirgenen bir dizi anlatıda: *Bahçe'de* (1955), *Moderato Cantabile'de* (1958), *Bir Yaz Akşamı On Buçukta'da* (1960), *Bay Andesmas'ın İkinci'sinde* (1962), *Lol V. Stein'in Kendinden Geçiş'i*nde (1964), *Konsolos Yardımcısı'nda* (1966), *İngiliz Sevgili'de* (1967), *Yıkmak Diyor Kadın'da* (1969), *L'Amour'da* [Aşk] (1971), *L'Homme assis dans le couloir'da* [Koridorda Oturan Adam] (1980), *Agatha'da* (1981), *Ölüm Hastalığı'nda* (1982) vb. hep aynı benzersiz anlatımı buluruz. "Eksilti" sanatının büyük bir ustalıkla kullanılması sonucu, durumları, duyguları ve duyumları daha çok esinlemelerle ama en kestirme, en etkili biçimde yansıtan bu yalın, yalın olduğu ölçüde de doğal ve şiirli anlatım bile, Duras'ın usta bir yazar olduğunu kanıtlamaya yeter.

Ama Marguerite Duras yalnızca bir "yazı" ustası değildir. Anlatımı da olaylardan ve kişilerden bağımsız bir yansıtmacı olarak kalmaz. Bu anlatım, yazarın karşımıza çıkardığı kişile-

ri soludukları hava, içinde devindikleri çevre gibi sararak onlara bütünlük, somutluk, gerçeklik verir. Hele *Meydan* ve *Moderato Cantabile* gibi söyleşinin geniş bir yer tuttuğu anlatılarda, anlatım neredeyse kişilerin varlığıyla bütünleşir.

Ne var ki, içerik düzlemine geçilince, bu bütünleşme bir tüm-lükten çok bir eksikliği, bir yetersizliği dile getirir. Duras'ın kişileri, ne denli konuşurlarsa konuşsunlar, hemen hiç eksiksiz bir iletişim kuramazlar aralarında, kursalar ya da kurdukları sarısına kapılsalar bile, çok geçmeden kopukluk yeriden başlar; söyleşimleri hiç kesişmeden gelişen bir çifte "söyleni" olarak kalır, yeni baştan "sessizliğe dönerler." Bu nedenle, Marguerite Duras'ın kişileri genellikle yalnız kişilerdir. Çoğu kez kendileri de yoğun ve ağır biçimde duyarlar bunu: yalnızlığın sağır duvarlarını yıkarak yaşamlarına bir anlam vermeye çalışırlar ama hep çıkmazlar dikilir karşılarna: gerçek aşka bir türlü erişilemez, çılgınlık ve cina-yetse birer anlam yokluğu olarak kalır. Hiçbir şey olmaz, hiçbir şey gelmez. Geriye varoluşun derin bunalımı, yabancı, neredeyse düşman bir dünyada yaşamının sınırsız sıkıntısı kalır. Duras bu derin bunalımı, bu sınırsız sıkıntıyı kahramanlarıyla birlikte oku-runa da yaşatır.

Bütün bu özelliklere Duras'ın yapıtlarında karşılaştığımız kur-gu ustalığını da eklemek gerekir: ilk bakışta, tıpkı anlatım gibi, bir tür "eksilti" yöntemi uyarınca gelişir, gene tıpkı anlatım gibi, derinden derine, durumlarla, konumlarla, kişilerle bütünleşir. Bu bakımdan, Marguerite Duras'ın olaya, serüvene ancak ikincil bir yer veren anlatıların bu denli büyüleyici olabilmesinin nedenini anlayabilmek için, belki de öncelikle kurgularını incelemek, her anlatısını bu açıdan, tek tek çözümlemek gerekir.

Elimizdeki Sevgili (*L'Amant*, 1984) de bu anlatım, kurgu ve içe-rik bütünleşmesinin ilginç bir örneğidir. Gerçekten de, hem biçim, hem içerik düzleminde yer alan, çift yönlü bir arayışı sürdürür yazar burada: resmi çekilmesi gerekirken çekilmemiş, üstelik çok eskilerde kalmış, bunun için de, bellekten tümüyle silinmemiş bile

olsa, alabildiğine bulanıklaşmış bir görüntüyü yazı aracılığıyla yeniden kurmak ister. Bu resmi çekilmemiş, atlanmış, bütün önemi-ne karşın içinde yer aldığı bulanık “toplamdan koparılmamış” görüntü, Uzakdoğu’da, bir arabalı vapurla Mekong Irmağı’nın geçilişi sırasında, on beş buçuk yaşında yoksul bir Avrupalı genç kızın görüntüsüdür; denilebilir ki, başında bir erkek şapkası, ayaklarında yaşına ve durumuna hiç uymayan lame pabuçlarla herkesten ayrılan bu incecik, bu cılız genç kız görüntüsü neredeyse her şeyi belirleyen görüntüdür, neredeyse her şey bu görüntüye göre düzenlenip anamlanır. Bir kez, anlatıcının yaşamında büyük bir değişimin kaynağındadır: yaşamının ilk aşkı bu görüntüyle başlar. İkincisi, sürekli bir görüntüdür; genç kız değişik ortamlarda hep bu kılıkla görünür. Üçüncüsü, bu görüntü aynı zamanda belirli bir tutumun, belirli bir bakışın özetidir: genç kız bu görüntü uyarınca yaşar yaşamını, sevdiği adama, “Herkes yaptığını yap bana,” derken, belki de kendi kendisi olmadan önce bu görüntüdür. Bunun için, nice yıllardan sonra, yaşamının bu dönemine dönünce, bu görüntüyü çizmesi, ikide bir yeni baştan ele alması gerekir. Öyle ya, “Yaşamının öyküsü yok,” der *Sevgili*’nin anlatıcısı. “Böyle bir öykü yok. Odak diye bir şey olmadı hiç.” Şimdi bir odak belirlenecekse, bu odak olsa olsa sözkonusu görüntü olabilir. Öykü de, yavaş yavaş, bu odak-görüntüyle öncesinde ya da sonrasında yer alan başka görüntüler, çekilmiş ya da çekilmemiş başka resimler arasında kurulan bağıntılardan doğar.

Gerçekten de, anlatıcının durmamamacasına resimlerden, görüntülerden söz ettiği, dönüp dolaşıp odak-görüntüye gelmek üzere, bir görüntüden bir başka görüntüye, bir resimden bir başka resme atladığı görülür. Olayların birbirini izleyiş sırasını hiç mi hiç göz önüne almaz görünen bu sürekli gidiş-gelişin yarattığı ilk izlenim, bir anlatıdan çok, başı sonu belirsiz bir söyleşi, dağınık bir anılar toplamı karşısında bulunduğumuzu düşündüren bir karmaşa izlenimidir. Ama resimler çoğaldıkça, zaman sırası ne denli çiğnenmiş olursa olsun, aralarında bağıntılar belirmeye, her birinin bir başka parçasını taşıdığı öyküde biçimlenmeye başlar. Hiç kuşku-

suz, düzensiz bir öyküdür bu, ufalanmış, parça parça dağılmış bir öyküdür. Ama, fazla bir düşünsel çaba gerektirmeden, güçlü bir biçimde duyurur, yaşatır kendini. Üstelik biçim düzlemindeki bu parçalanmışlık da bir resimdir bir bakıma: anlatıcının bütün yaşamının resmi.

Parçalar aracılığıyla bütünlüğü, görüntüler aracılığıyla derinliği yansıtmaya, daha da iyisi, yeniden kurmaya çalışmanın pek de tutarlı bir yol olmadığı düşünülebilir, ama *Sevgili* böyle bir düşüncenin tam tersini kanıtlamak için yazılmış gibidir: “Daha önce aydınlık dönemlerden söz etmiştim, aydınlatılmış dönemlerden,” der anlatıcı. “Burada aynı gençliğin gizli dönemlerinden, kimi olgular, kimi duygular, kimi olaylarla ilgili olarak yapmış olabileceğim birtakım gömmelerden söz ediyorum.” Başka bir deyişle böyle resimden resme, görüntüden görüntüye atlarken, yaşamının yalnızca başkalanna değil, belki kendi kendine bile açmadığı, bilerek ya da bilmeden gizlediği yönlerini günışığına çıkarır. Böylece, geçmiş görüntülerin yeniden kurulması, her şeyi olduğu gibi söyleme, bir başka deyişle, “bütün duvarları yıkma” çabası olarak belirir.

Bu kısacık açıklama bile, *Sevgili*’nin gerçekten ilginç, gerçekten özgün bir yapıt olduğunu yeterince gösteriyor. Ancak Marguerite Duras’ın hiçbir yapıtının görmediği bir ilgiyle karşılanarak Fransa’da büyük bir yazın olayı durumuna gelmesini, yazarına yetmişinden sonra Goncourt Ödülü’nü kazandırmasını yalnızca yazınsal değerine bağlamak da yanlış olur. Bir *Moderato Cantabile* ya da bir *Bay Andesmas’ın İkindisi* de en az *Sevgili* ölçüsünde özgün, en az *Sevgili* ölçüsünde başarılıdır. Ama *Sevgili*’nin bu yapıtlarda bulunmayan bir özelliği vardır: geçmiş görüntüleri yeniden kurma çabasına girişen kişinin düşsel bir anlatıcı değil, gerçek bir kadın, ilkgençlik günlerinin ateşli aşkını yetmişinden sonra bütün yoğunluğu ve bütün derinliğiyle yeniden kurmaya çalışan Marguerite Duras olması ve “bütün duvarları yıkma” çabasını göz kamaştırıcı bir içtenlik ve gözüpeklikle sürdürmesi.

Tahsin Yücel

Bruno Nuytten için...

Epeyce yaşlanmış olduğum bir dönemde, bir gün, kamuya açık bir yerin giriş bölümünde, bir adam yaklaştı yanıma. Kendisini tanıttı, sonra da, “Öteden beri tanınm sizi,” dedi. “Herkes gençliğinizde çok güzel olduğunuzu söylüyor, bense şimdi sizi gençliğinizdekinden daha güzel bulduğumu söylemek için geldim, gençlik yüzünüzü bu şimdiki, bu harap yüzünüz kadar beğenmezdim.”

Şimdi artık yalnız benim görebildiğim ve bugüne dek hiç sözünü etmediğim bu görüntüyü sık sık düşünürüm. Hep aynı sessizlik içinde, hayranlık verici, durur öyle. Bütün görüntülerim içinde en hoşlandığım görüntüdür o, içinde kendimi bulduğum, kendimden geçtiğim görüntü.

Çabucak iş işten geçiverdi yaşamımda. Daha on sekiz yaşımda iş işten geçmişti. On sekizle yirmi beş arasında beklenmedik bir yöne gitti yüzüm. On sekizimde yaşlandım. Herkeste böyle mi olur, bilmiyorum, hiç sormadım. Yaşamın en genç, en gözde yaşları sürülürken insanı çarpıveren şu zaman vurgunundan bazı bazı söz etmişlerdi bana sanırım. Çok hoyrat oldu bu yaşlanma. Yüz çizgilerimi birer birer sardığını, aralarındaki bağıntıyı değiştirdiğini, gözleri daha büyük, bakışı daha hüznü, ağzı daha belirgin duruma getirdiğini, alnı derin çizgilerle damgaladığını gördüm. Bundan ürkmek şöyle dursun,

örneğin okuduğum bir kitabın gelişimine göstereceğim türden bir ilgiyle izledim yüzümün yaşlanmasını. Aldanmadığımı, günün birinde yavaşlayacağını, doğal akışına döneceğini de biliyordum. Beni on yedi yaşında Fransa'ya geldiğim sırada tanınmış olanlar, iki yıl sonra, on dokuz yaşında yeniden gör-düklerinde şaşırıp kalmışlardı. Bu yüz, bu yeni yüz hep kaldı işte. Benim yüzüm oldu. Daha da yaşlandı kuşkusuz, ama ge-rekenden daha az. Sert ve derin kırışıklarla parçalanmış, derisi çatlamış bir yüzüm var şimdi. Çok ince çizgili birtakım yüzler gibi göçmedi öyle, ayrı çehreyi korudu ama maddesi çürüdü. Çürümüş bir yüz benimki.

Şurasını da söyleyeyim, on beş buçuk yaşımdayım.

Mekong üzerinde bir arabalı vapur.

Irmak üzerindeki yolculuk boyunca sürüyor görüntü.

On beş buçuk yaşımdayım, bu ülkede mevsimler yok, tek bir mevsim içindeyiz, sıcak, tekdüze bir mevsim, uzun sıcak kuşağındayız dünyanın, bahar diye bir şey yok, baharın dön-mesi diye bir şey yok.

Saygön'da bir devlet yurdundayım. Burada, bu yurttta ya-tıp kalkıyor, bu yurttta yiyip içiyor ama dışarıda, Fransız li-sesinde okuyorum. Annem ilkokul öğretmeni, küçük kızının lise öğretmeni olmasını istiyor. Sen lise öğretmeni olmalısın. Kendisi için yeterli olan şey kızı için yeterli değil. Lise öğret-menliği, sonra da yüksek öğretmenlik için iyi bir matematik sınavı sonucu. Okula başladığım yıllardan beri hep dinledim bu nakaratı. Matematik sınavından kaçınabileceğimi aklımdan bile geçirmemiştim hiçbir zaman, umut etmesine yardım-cı olduğum için mutluydum. Annemi çocuklarına ve kendine her gün gelecekler kurarken gördüm hep. Bir gün, oğulları için parlak gelecekler kuramaz oldu, o zaman da başka gele-

cekler, kırıntı gelecekler kurdu, ama bunlar da işlevlerini yerine getiriyor, insanın önündeki zamanı tıkıyordu. Ortanca kardeşimin muhasebe kurslarını anımsıyorum. Her yıl, her düzeyde izlenen açık öğretimi. Arayı kapatmak gerek, derdi annem. Üç gün sürerdi bu iş, hiçbir zaman dört güne çıktığı olmazdı, hiçbir zaman. Hiçbir zaman. Görev yeri değiştirilince açık öğretim de boşlanırdı. Yenisine baştan başlanırdı. Annem on yıl dayattı. Hiçbir işe yaramadı. Ortanca kardeşim Saygon'da küçük bir muhasebeci oldu. Sömürgeci meslek okulu yoktu, büyük kardeşimin Fransa'ya gitmesini buna borçluyuz. Meslek okulunda okumak için birkaç yıl Fransa'da kaldı. Okumadı. Annem de bilmiyor değildi kuşkusuz. Ama seçeneği yoktu, bu oğlu diğer iki çocuktan ayırmak gerekiyordu. Büyük kardeşim birkaç yıl aileden uzakta kaldı. Annem onun yokluğunda aldı devlet top-rağını. Bu da korkunç bir serüven oldu doğrusu, ama bizler, biz evde kalan çocuklar için, gecenin, avcının gecesinin, çocuk katilinin varlığı bundan da korkunç olurdu.

Bütün çocukluk boyunca o sert güneşte kavruldu da ondan, dediler sık sık. Ama inanmadım. Yoksunluğun çocukları daldırıldığı düşüncelerden ileri geldiğini de söylediler. Hayır, bu da değil. Sürekli açlığın yarattığı yaşlı-çocuklar, evet, ama biz, hayır, biz aç değildik, beyaz çocuklardık biz, utanırdık, eşyalarımızı satardık, ama aç kalmazdık, yerli bir uşağımız vardı, bazı bazı berbat şeyler, küçük kaymanlar, bataklık kuşları yerdik, orası doğru, ama bu pislikleri bir uşak pişirirdi, önümüze gene bir uşak getirirdi, kimi zaman da geri çevirirdik, yemeği boşvermekten çekinmezdik. Hayır, on sekiz yaşına geldiğim zaman bir şey oldu, bu yüz ondan bu duruma geldi. Gece olsa gerekti. Kendimden korkuyordum, Tanrı'dan korkuyordum. Gündüz daha az korku duyuyordum, ölüm de o denli kötü görünmüyordu gözüme. Ama bırakmıyordu yakamı. Öldürmek,

abimi öldürmek istiyordum, onu öldürmek, bir kez, yalnız bir kez altetmek ve öldüğünü görmek istiyordum. Annemin önünden sevgisinin nesnesini, bu oğlu kaldırmaktı düşüncem, onu böyle çok, böyle kötü sevdiği için kendisini cezalandırmaktı, her şeyden önce de ortanca kardeşimi, çocuğumu kurtarmaktı, ortanca kardeşimi yaşamının üstüne çöken bu abinin canlı yaşamından, günün üzerine çekilen bu kara perdeden, onun temsil ettiği, onun koyduğu bu yasadan kurtarmak istiyordum, kendisi insandı ama yasası hayvan yasasıydı, ortanca kardeşimin yaşamının her gününün her dakikasında korku uyandırıyor, bu korku sonunda yüreğine saplandı, onu öldürdü.

Ailemin insanları hakkında çok yazdım ama bunu yaparken annem ve kardeşlerim hâlâ yaşıyorlardı, onların çevresi hakkında, çevrelerindeki şeyler hakkında ama bu şeylere gitmeden yazdım.

Yaşamının öyküsü yok. Böyle bir öykü yok. Odak diye bir şey olmadı hiç. Yol yok, iz yok. Alabildiğine geniş yerler var, buralarda bir zamanlar biri varmış sanısı uyandırıyorlar, ama doğru değil, hiç kimse yoktu. Gençliğimin küçücük bir kesitinin öyküsünü daha önce de yazdım az çok, yani şöyle bir görünmesine yetecek kadar; şimdi bu öyküden söz ediyorum işte, ırmaktan geçiş öyküsünden. Burada yaptığım hem farklı hem de aynı. Daha önce aydınlık dönemlerden söz etmiştim, aydınlatılmış dönemlerden. Burada aynı gençliğin gizli dönemlerinden, kimi olgular, kimi duygular, kimi olaylarla ilgili gerçekleştirmiş olabileceğim birtakım defin işlemlerinden söz ediyorum. Beni güçlü bir biçimde utanç duygusuna yönelten bir çevrede başladım yazmaya. Onlara göre yazmak henüz ah-laksal bir şeydi. Şimdiyse yazmak hiçbir şey değil neredeyse. Bazı bazı görüyorum: Her şeyi birbirine karıştırıp boşluk ve hiç-

liğe gitmek olmadıktan sonra, yazmak hiçbir Şey. Her Şey, her seferinde, nitelenmez özüyle tek bir Őeyde karıştırılmadıktan sonra, yazmak reklamdan başka bir Şey değil. Ama çoğu zaman da herhangi bir görüŐe bağlanmıyorum, bütün alanların açık olduğunu, belki de bütün duvarların yıkıldığını, yazının gizlenmek, oluşmak, okunmak için sığınacak yer bulamayacağını, temel uygunsuzluğuna artık saygı g sterilmeyeceğini görüyorum ama bu kadar, daha ötesini düşünmüyorum.

şimdi anlıyorum ki, orta yaşlarımda, alkol yüzünden edindiğim bu yüzün  n görüntüsünü daha çok gençken, on sekiz yaşımda, on beş yaşımda kazanmışım. Tannrın yüklenmediği işlevi alkol yüklendi, bir de öldürme, beni öldürme işlevini. Alkolün yüzü alkolden önce geldi bana. Alkol gelip doğruladı onu. Benliğimde yer vardı buna, başka Şeyler gibi bunu da anladım, ama tuhaf bir biçimde, zamanından önce. Aynı biçimde arzuya da yer vardı içimde. On beş yaşımda yüzüm hazzın y z yd  ve ben hazzı bilmiyordum. İyiden iyiye görünüyordu bu yüz. Annemin bile görmesi gerekirdi. Kardeşlerim görüyorlardı. Her Şey böyle başladı bende, bu göze batan, bitkin yüzle, zamanından önce, *deneyimden önce* morarmış bu gözlerle.

Yaş on beş buçuk. İrmaktan geçiş. Saygon'a d n yorsam, yolculuğa  kmışım demektir, hele ki otobüse bindiğimde. O sabah da Sade ten otobüse binmişim. Annem kız okulunu yönetiyor burada. Bir okul tatili sonu ama hangisi, unuttum gitti. Tatili annemin görevi nedeniyle oturduğu küçük evde ge irmişim. O gün de Saygon'a, yurda dönüyorum. Yerli ahalinin kullandığı otobüs Sade in pazar alanından kalktı. Annem her zamanki gibi geçirmeye gelmişti beni, şoföre emanet etti, beni hep Saygon otobüslerinin şoförlerine emanet eder, bakarsın bir kaza olur, bir yangın çıkar, tecavüz vakası olur, korsanlar sal-

dırır, vapor ölümcül bir kazaya uğrar diye. Şoför de her zamanki gibi öne, kendi yanına, beyaz yolculara ayrılan yere oturttu beni.

Görüntü toplamdan bu yolculuk sırasında koparılmış, bu yolculuk sırasında alınmış olmalı. Var olabilirdi, bir resim çekilebilirdi, başka durumlarda, başka yerlerde, başka resimler çekildiği gibi. Ama çekilmedi. Bunu gerektirmeyecek ölçüde önemsizdi durum. Kim düşünebilirdi ki? Bu olayın, bu ırmak yolculuğunun yaşamımdaki önemi önceden kestirilebilseydi, o zaman çekilebilirdi. Oysa, oluştuğu sırada, varlığı bile bilinmiyordu daha. Bir tek Tanrı biliyordu. Bu yüzden bu görüntü yok, başka türlü de olamazdı. Atlandı. Unutuldu. Toplamdan koparılıp alınmadı. Etkisini, bir mutlağı temsil etme, onu yaratma özelliğini bu çekilmemişliğine borçlu.

Kısacası, Koşınşın'ın güneyindeki büyük çamur ve pirinç ovasının, Kuşlar Ovası'nın ortasında, Mekong'un Vinhlong'la Sadec arasında bulunan bir kolunu geçerken, arabalı vapurda oldu olan.

Otobüsten iniyorum. Küpeşteye gidiyorum. Irmağa bakıyorum. Annem, arada bir, bu ırmaklar, yani okyanuslara doğru yol alan Mekong ve kolları, okyanusların boşluklarında silinip gidecek olan bu sulak alanlar kadar güzel, bunlar kadar büyük, bunlar kadar yabanıl ırmakları yaşamım boyunca hiçbir zaman göremeyeceğimi söyler. Göz alabildiğine uzanan düzlükte, bu ırmaklar hızla ilerler, sanki toprak eğiliyormuş gibi boşanırlar.

Arabalı vapura geldik mi otobüsten inirim her zaman, geceleri de inirim; çünkü hep korkarım, halatlar kopacak, denize doğru sürükleneceğiz diye. Korkunç akıntıda yaşamımın son anını izlerim. Akıntı öylesine güçlüdür ki, her şeyi alıp götürülebilir, taşları bile, bir katedrali, bir kenti bile. Bir fırtına eser ırmak suları içinde. Bir yel çırpınır.

Ham ipekten bir giysi var üzerimde, yıpranmış, neredeyse saydam. Önceleri annemindi, sonra bir gün fazla açık bulduğu için giymez oldu, bana verdi. Kolsuz bir giysi, yakası da çok açık. Ham ipek kullanıla kullanıla kurum rengine döner, bu da öyle. Anımsadığım bir giysi. Bence yakışıyor bana. Belime meşin bir kemer takmışım, belki de erkek kardeşlerimden birinin kemeri. O yıllarda giydiğim pabuçları anımsamıyorum, kimi giysileri anımsıyorum yalnızca. Çoğu zaman ayaklarım bez sandaletler içinde çıplaktır. Saygon Koleji'nden önceki dönemden söz ediyorum. O dönemden sonra hep ayakkabı giydim elbet. O gün altın rengi lame pabuçlarımı, ünlü yüksek topuklularımı giymiş olmalıyım. O gün bundan başka bir pabuç giymiş olabileceğimi düşünemiyorum, öyleyse onları giyiyorum. Annemin indirimli satışlardan aldığı indirimli mallardan. Liseye giderken bu altın rengi lameleri giyiyorum. Değerli taş taklitlerinden oluşmuş küçük nakışlarla süslü bu gece ayakkabılarıyla liseye gidiyorum. Böyle istiyorum. Ancak bu pabuçlarla katlanabiliyorum kendime, şimdi bile böyle olmak isterim, bunlar yaşamımın ilk yüksek topukluları, çok da güzeller, kendilerinden önceki bütün pabuçları, koşmak, oynamak için giyilen, ak bezden yapılmış düz pabuçları silip attılar.

O gün küçük kızın kılığında şaşırtıcı, aykırı kaçan şey, pabuçlar değil. O gün önemli olan, küçük kızın başına düz kenarlı, geniş, kara şeritli, gül ağacı rengine, yumuşak bir erkek şapkası geçirmiş olması.

Görüntünün belirleyici bulanıklığı bu şapkada.

Nasıl geçmişti elime, unuttum gitti. Kim vermiş olabilir, bilemiyorum. Sanırım, benim isteğim üzerine annem almıştı. Kesin olan bir şey varsa, o da indirimli satışların indirimli mallarından olması. Alınmasını nasıl açıklamalı? O dönemde bu sömürgeci hiçbir kadın, hiçbir genç kız erkek şapkası giy-

mezdi. Yerli kadınlar da giymezdi. Şöyle olmuştur herhalde: Eğlence olsun diye şöyle bir giymişimdir bu şapkeyi, sonra satıcının aynasına bakmış ve görünüşümdeki biçimsiz inceliğin, bu çocuk yaşımdan gelen kusurun, erkek şapkasının altında başka bir şey oluverdiğini görüvermişimdir. Bu kusur doğanın hoyrat, önlenmez bir verisi olmaktan çıkmış. Tam tersine, doğaya aykırı bir seçim, düşüncenin bir seçimi olmuş. Birdenbire istenivermiş işte. Birdenbire bir başka kız gibi görüvermişim kendimi, bir başka kız nasıl görülürse öyle, dışarıda, herkesin önüne sürülmüş, bütün bakışların önüne sürülmüş, kentlerin, yolların, arzunun dolaşımına sokulmuş durumda. Alıyorum şapkeyi, bir daha ayrılmıyorum artık ondan, benim olmuş, tümüyle kendine bağlamış beni, bir daha bırakmıyorum artık onu. Pabuçlara gelince, onlar da böyle olmuştur kuşkusuz, ama şapkadan sonra. Şapka nasıl cılız bedene zıt düşüyorsa, pabuçlar da öylece şapkaya zıt düşüyor. Öyleyse onlar da tam bana göre demektir. Onları da bırakmıyorum artık, her yere bu pabuçlarla, bu şapkayla gidiyorum, her havada, her fırsatta dışarı bunlarla çıkıyor, bunlarla kente iniyorum.

Oğlumun yirmi yaşında çekilmiş bir resmi geçti elime. Dostları Erika ve Elisabeth Lennard'la birlikte California'da. Zayıf, hem de öyle zayıf ki, beyaz bir Ugandalı diyeceği gelir insanın. Gülümsemesi kurumluymuş, alay eder bir havası varmış gibi geliyor bana. Hafif çarpık bir serseri görüntüsü vermek istiyor kendine. Böylesinden hoşlanıyor, zavallı, bu yoksul suratından, bu gülünç iskelet görüntüsünden hoşlanıyor. Arabalı vapurdaki genç kızın çekilmemiş resmine en çok benzeyen resim bu işte.

Düz kenarlı, geniş, kara şeritli pembe şapkeyi satın alan kadın o, belirli bir resim üzerindeki şu kadın, annem. Daha yeni

resimlerindekinden daha iyi tanıyorum onu burada. Hanoi'de, Küçük Göl kıyısında bir evin avlusu. Bir aradayız, o ve biz, çocukları. Dört yaşındayım. Annem resmin ortasında. Nasıl rahatsız olduğunu, nasıl da gülümsemediğini, resmin bir an önce çekilmesini nasıl beklediğini iyi biliyorum. Yüzünün yorgunluktan, kılığının belirgin dağınıklığından, uykulu bakışından, havanın sıcak, kendisinin de bitkin olduğunu, sıkıldığını anlıyorum. Ama bizim, biz çocuklarımızın, yoksullar gibi giyinmiş olmamızdan da annemin zaman zaman düştüğü bir durumu yeniden görüyorum, daha bu resimde bulunduğumuz yaşta, annemin bu durumunun, bizi yıkamayı, giydirmeyi, hatta bazı bazı karnımızı doyurmayı bile boşlamasının ön belirtilerini taşırdık. Bu büyük hayat bezginliğinin her gün içinden geçerdi annem. Kimi zaman uzun sürer, kimi zaman da geceyle birlikte silinip giderdi. Böylesine katıksız bir umutsuzluktan mustarip bir anneye sahip olmak gibi bir şansa erdim ben, umutsuzluğu öylesine katıksızdı ki, yaşama mutluluğu bile, bazı bazı nedimli güçlü olursa olsun, tümüyle koparamazdı onu bundan. Bizi böyle her gün bırakmasına yol açan somut olgular nelerdi, hiçbir zaman bilemeyeceğim. Bu kez belki de yaptığı şu büyük saçmalık, hiç gereksinimimiz yokken, üstelik babam böylesine hastayken, ölümüne böylesine yaklaşmışken, ölmesine topu topu birkaç ay kalmışken satın aldığı bu evdi, bu resimdeki ev. Yoksa babamı öldürecek olan hastalığa kendisinin de tutulduğunu mu öğrenmişti o günlerde? Tarihler tutuyor. İçine işleyen ve onu bu bezginlikle yüz yüze getiren gerçekler ne tür gerçeklerdi, işte bunu bilmiyorum ben, sanırım o da bilmiyordu. Babamın şimdiden gözler önünde duran ölümü mü, günün ölümü mü? Bu evlilikten, bu kocadan, bu çocuklardan ya da genel olarak sahip olunan her şeyden kuşku duymaya başlamak mı?

Her gün böyleydi. Kuşkum yok bundan. Çok zor olsa gerek. Her gün, belirli bir anda, bu umutsuzluk beliriverirdi. Sonra

daha fazla adım atmanın olanaksızlığı gelirdi ardından, ya da uyku, bazı bazı hiçbir şey, bazı bazı da, tam tersine, ev almalar, taşınmalar, bazı bazı da bu keyifsizlik, yalnız bu keyifsizlik, bu çöküş, bazı da bir kraliçe, ne istenirse tamam, ne sunulursa tamam, hiçbir neden yokken, babam ölümle boğuşurken, Küçük Göl'e bakan bu ev, çocuk çok istiyor diye bu düz kenarlı şapka ya da bu sırmalı lame pabuçlar ve başka şeyler. Ya da hiçbir şey ya da uyumak, ölmek.

Aynı düz kenarlı şapkalardan giyen ve saç örgüleri göğüslerine düşen Kızılderili kadınları gösteren bir film görmemiş-tim hiç. Benim de saç örgülerim var o gün, her zaman topladığım biçimde toplamamışım saçlarımı, ama onlarınkiyle aynı örgüler değil. Hiçbir zaman görmediğim bu sinema kadınları-nunki gibi iki uzun saç örgüsü var göğüslerimin üstünde, ama bunlar çocuk örgüleri. Şapkayı alalı beri, onu takabilmek için, saçlanmı toplamıyorum. Bir süredir çekiştirip duruyorum saçlanmı, arkaya tarıyorum, düz olsunlar, daha az görünsünler istiyorum. Her akşam tarıyorum saçlarımı, annemin öğrettiği üzere, yatmadan önce saçlarımı örüyorum. Saçlarım ağır, yumuşak, sızılı, belime dek inen bakır rengi bir yığın. En güzel yarımın saçlarım olduğunu söylüyorlar sık sık, ben de güzel olmadığım anlamını çıkarıyorum bundan. Bu dikkat çekici saçları yirmi üç yaşında, annemden ayrıldıktan beş yıl sonra, Paris'te kestireceğim. Kesin, dedim. Kesti adam. Hepsini tek bir hareketle, karmaşık yığının kabasını almak için soğuk makas enseme sürtündü. İsteyip istemediğimi sordular, bir paket yapabileceklerini söylediler. İstemez, dedim. Bundan sonra, saçlanmın güzel olduğunu söylemediler artık, yani bu kadar sık, kesilmelerinden önce söyledikleri kadar. Bundan sonra, güzel bir bakışı var, dediler daha çok. Gülümseme de öyle, pek fena sayılmaz.

Bakın işte, arabalı vapurda, hâlâ duruyor saçlarım. Yaş on beş buçuk. Şimdiden boyanmaya başlamışım. Tokalon kremi sürüyorum, yanaklanmın yukarısında, gözlerimin altında bulunan çilleri gizlemeye çalışıyorum. Tokalon kreminin üstüne ten rengi pudra sürüyorum, Houbigan marka. Bu pudra annemin; vilayetin gece toplantılarına giderken sürer. O dönemde kullanılan, koyu kırmızı, kiraz rengi dudak boyasından da sürmüşüm. Nereden buldum, bilmiyorum, belki de Hélène Lagonelle benim için annesinden çalmıştır, unuttum gitti. Parfümüm yok, annemin parfümü kolonya ve Palmolive sabundur.

Arabalı vapurda, otobüsün yanında, kocaman, siyah bir limuzin duruyor, şoförü ak pamukludan özel bir giysi giymiş. Evet, kitaplanmın büyük cenaze arabası bu. Morris Léon-Bollée. Kalküta'daki Fransa Elçiliği'nin siyah Lancia'sı yazına girmemiş daha.*

Şoförlerle efendiler arasındaki sürgülü camlar hâlâ duruyor. Açılıp kapanır koltuklar da duruyor. Henüz bir oda kadar büyük.

Limuzinde çok şık bir adam var, bana bakıyor. Bir beyaz değil. Avrupalılar gibi giyinmiş, Saygonlu bankerlere özgü açık renk ince ipekli var üzerinde. Bana bakıyor. Bana bakmalarına alışkınım. Sömürgelerde beyaz kadınlara bakarlar, on iki yaşındaki küçük beyaz kızlara da. Üç yıldır beyazlar da bakıyor bana sokaklarda, annemin erkek arkadaşları da eşlerinin spor kulübünde tenis oynadıkları saatte evlerine gelip bir şeyler yememi söylüyorlar kibar kibar.

* Yazar Uzakdoğu'ya ilişkin öbür kitaplarına göndermede bulunuyor. (ç.n.)

Aldanabilirdim, güzel kadınlar gibi, bakılan kadınlar gibi güzel olduğumu sanabilirdim, çünkü gerçekten çok bakıyorlar. Ama biliyorum, bir güzellik sorunu değil bu, başka bir şey, evet, başka, bir şey, örneğin ruh sorunu. Nasıl görünmek istiyorsam öyle görünüyorum, güzel olmam isteniyorsa güzel de görünüyorum, güzel ya da tatlı, örneğin aile için tatlı, aile için, fazla değil, nasıl olmam isteniyorsa öyle olabiliyorum. Buna inanabiliyorum da. Çekici olduğuma da inanabiliyorum. İnandım mı beni gören ve beğenisine göre olmamı isteyen için de doğru olur inandığım, bunu da biliyorum. Kısacası, abimi öldürme düşüncem hiç aklımdan çıkmasa bile, tam bir bilinçlilikle çekici olabiliyorum. Ölüm konusunda, tek bir suç ortağım var, annem. Çekici sözcüğünü çevremde, çocuklar arasında kullanıldığı biçimde kullanıyorum.

Çoktan anlamışım. Bir şey biliyorum. Biliyorum ki, kadınları güzelleştiren şey giysiler değil, güzellik özenleri de değil, kremlerin pahalılığı, süslerin enderliği de değil. Biliyorum ki, sorun başka. Nerede bilmiyorum. Kadınların sandığı yerde olmadığını biliyorum yalnızca. Saygon sokaklarında, ıssız merkezlerde yaşayan kadınlara bakarım. Çok güzel, çok beyaz olanları vardır, burada, özellikle de uzak, ıssız merkezlerde büyük özen gösterirler güzelliklerine. Hiçbir şey yapmazlar, kendilerini saklarlar yalnızca ileriye, Avrupa'ya, sevgililere, İtalya tatillerine, her üç yılda bir verilen altı aylık izinlere, en sonunda burada olup bitenlerden, bu öylesine özel sömürge yaşamından, bu insanların, bu uşakların kusursuz hizmetinden, bitki örtüsünden, balolardan, uzak görevlerde çalışan memurların yaşadığı, içinde kaybolunacak kadar büyük, ak villalardan söz edebilecekleri günlere saklarlar. Beklerler. Boş yere giyinirler. Kendilerini seyrederek. Bu villaların loşluğunda, daha sonrası için seyrederek kendilerini, bir roman

yaşadıklarını sanırlar, uzun bekleyiş günleri boyunca, zaman gibi biriktirilmiş, ne yapacaklarını bilemeyecekleri kadar çok giysiyle dolu uzun dolapları vardır. Kimileri delirir. Kimileri ağzını hiç açmayan bir hizmetçi kız uğruna bırakılır. Yüzüstü bırakılır. Bu sözcüğün onları incittiği işitilir, çıkardığı gürültü işitilir, attığı tokadın gürültüsü. Kimileri kendini öldürür.

Kadınların kendilerine karşı kendi elleriyle işledikleri bu kusur bana çok yanlış gelirdi her zaman.

Arzu uyandırmak gerekmezdi. Arzu ya kendisini uyandıran kadındaydı ya hiç yoktu. Ya daha ilk bakıştaydı ya da hiçbir zaman var olmamıştı. Cinsellik bağıntısının dolaysızca anlaşılmasındaydı ya da hiçbir şey değildi. Bunu da, ayrı biçimde, daha *denemeden* önce öğrenmiştim.

Bir tek Hélène Lagonelle aşıyordu yanlışlık yasasını. Çocukluğu uzattıkça uzatmıştı o.

Uzun zaman kendime ait giysilerim olmadı. Giysilerimin hepsi de bir tür çuval, annemin gene bir tür çuval olan eski giysilerinden yapılmış. Annemin benim için Dô'ya diktirttikleri bunun dışında. Dô, annem Fransa'ya döndüğü zaman bile, abim Sadeç'teki evde ırzına geçmeye kalktığı zaman bile, parası ödenmediği zaman bile annemi bırakmayacak olan kâhya kadın. Dô, rahibelerin yanında yetişmiş, nakış işler, pli yapar, yüzyıllardır kimseciklerin dikmediği biçimde, saç telleri gibi incecik iğnelerle dikiş diker. Nakış işlediği için, annem ona çarşaf işlettirir. Pli yaptığı için, annem ona plili, fırırlı giysiler yaptırır benim için, ben de çuvallar gibi giyerim bunları, hepsinin de modası geçmiştir, hepsi de çocuksudur, önde iki sıra pli ve önlük yaka ya da etek üstünde süsler, ustalık görüntüsü vermek üzere verev nakışlı fırırlar. Bense biçimlerini bozan kemerlerle, çuval gibi giyerim bu giysileri, o zaman ölümsüzleşirler.

Yaş on beş buçuk. Beden incecik, neredeyse cılız, göğüsler çocuk göğüsleri daha, yüz soluk pembeye ve kırmızıya boyanmış. Sonra insanları güldürmesi işten bile olmayan ama hiç kimsenin gülmediği bu kılık. Anlıyorum ki her şey burada. Her şey burada ve hiçbir adım atılmamış daha, gözlerde görüyorum bunu, şimdiden gözlerde her şey. Yazmak istiyorum. Anneme söyledim bile: Benim istediğim bu işte, yazmak. İlk söylediğimde yanıt gelmedi. Sonra soruyor: Ne yazacaksın? Kitaplar, romanlar, diyorum. İstersen, lise öğretmeni olmak için matematik sınavından geçtikten sonra yazarsın, o zaman beni ilgilendirmez, diyor sertçe. Beğenmiyor bu tasarımı, yararlı bir şey değil, bir iş değil, palavra; daha sonra da, bir çocuk düşüncesi deyip işin içinden çıkacaktır.

Küçük fötr şapkalı kız ırmağın çamurlu ışığı içinde, vapurun güvertesinde tek başına, küpeşteye dirseğini dayamış. Erkek şapkası bütün sahneyi pembeye boyuyor. Tek renk o. Iрмаğın sisli güneşinde, sıcaklığın güneşinde, kıyılar silinip gitmiş, ırmak ufukla birleşir gibi. Irmak sessizce akıyor, hiç ses çıkardığı yok, bedende kan. Suyun dışında yel esmiyor. Vapurun motoru sahnenin tek gürültüsü, hareket kolları gevşemiş, bozuk bir emektar motor sesi. Zaman zaman, hafif esintiler ve insan sesleri. Sonra köpek havlamaları, her yandan geliyor köpek havlamaları, sisin ardından, bütün köylerden. Küçük kız ırmak kaptanlarını çocukluğundan beri tanır. Kaptan kendisine gülümsüyor, müdire hanımın nasıl olduğunu soruyor. Geceleri sık sık onun geçtiğini, Kamboçya'daki toprağına giderken gördüğünü söylüyor. Annem iyi, diyor kız. Vapurun çevresinde, ırmak iyice yükselmiş, hareketli suları pirinç tarlalarının durgun sularının içinden geçiyor, birbirlerine karışmıyorlar. Tonle Sap'tan, Kamboç ormanından bu yana önüne ne gelirse toplamış. Önüne çıkan her şeyi alıp götürüyor, saz

kulübeler, ormanlar, sönmüş yangınlar, ölü kuşlar, köpek leşleri, boğulmuş kaplanlar, mandalar, boğulmuş insanlar, birbirine yapışmış susümbülü adacıkları, her şey Pasifik'e doğru gidiyor, hiçbir şeyin akacak zamanı yok, iç akıntının derin ve başdöndürücü fırtnası alıp götürüyor her şeyi, her şey ırmağın gücünün yüzeyinde askıda kalıyor.

En çok istediğim şey yazmak, diye yanıt verdim ona, yazmaktan başka hiçbir şey istemediğimi söyledim, hiçbir şey. Kıskanç. Yanıt yok, hemen başka yana çevrilen kısacık bir bakış, hafifçe bir omuz silkiş unutulmaz. İlk giden ben olacağım. Birkaç yıl sonra yitirecek beni, bunu, bu çocuğu. Oğulları konusunda korkmasına gerek yok. Ama bu kız, biliyordu ki, bu kız gidecekti günün birinde, sıyırmayı başaracaktı. Sınıfın Fransızca birincisi. Müdür, Kızınız Fransızca birincisi, Madam, diyor kendisine. Annem hiçbir şey söylemiyor, hiçbir şey, hoşnut değil, çünkü oğulları değil Fransızca birincisi olan, alçak, annem, canım benim, soruyor: Ya matematikten? Daha o kadar değil ama o da olacak, diyorlar. Annem de soruyor: Ne zaman olacak peki? İsteddiği zaman, Madam, diyorlar.

Annem, canım benim, Dô'nun onardığı pamuklu çoraplarıyla inanılmaz gülünçlüğü, Tropikler'de bile okul müdiresi olmak için çorap giymek gerektiğine inanmakta, Dô'nun onardığı yürekler acısı, biçimsiz giysileri, hâlâ akrabalarla dolu Picardie çiftliğinden dosdoğru gelmiş, her şeyi sonuna dek eskitiyor, böyle yapmak gerek sanıyor, hak etmek gerek sanıyor, pabuçları, pabuçlarının topukları iyice aşınmış, çarpık çarpık yürüyor, canı çıkıyor yürürken, saçlarını Çinli kadınlar gibi topuzunda sıkıştırmış, utandırıyor bizi, lisenin önündeki sokakta beni utandırıyor, B. 12'sinin içinde lisenin önüne geldiği zaman herkes ona bakıyor ama o hiçbir şeyin ayırına varmıyor, hiçbir zaman, kapatılacak durumda, dövülecek, öldürülecek

halde. Bana bakıyor, belki de sen paçayı sıyıırırsın, diyor. Gece gündüz, hep bu saplantı. Bir şeye erişmek gerektiğinden değil, bulunulan yerden çıkmak gerektiğinden.

Yeniden soluk almaya başlayınca, umutsuzluktan sıyrılınca, annem erkek şapkasıyla lame pabuçları görüyor. Nedir bu, diye soruyor. Hiç, diyorum. Bana bakıyor, hoşuna gidiyor, gü-lümsüyor. Fena değil, diyor, fena gitmiyor sana, değiştiriyor. Bunları ben mi aldım diye sormuyor, kendi aldığını biliyor. Bunu yapabileceğini biliyor, kimi zamanlar, bu söylediğim zamanlar, kendisinden her istediğimizi koparabileceğimizi, hiçbir isteğimizi geri çeviremeyeceğini biliyor. Hiç pahalı değildi, diyorum, takma kafana. Nereden aldığımızı soruyor. Catinat Sokağı'ndan, indirimli satışların indirimli mallarından, diyorum. Sevecenlikle bakıyor bana. Ufaklığın bu imgeleminin, böyle bir giyim icat etmesinin rahatlatıcı bir gösterge olduğunu düşünüyor olmalı. Bu dul kadınlar gibi düzenli, bu eski rahibeler gibi koyu renklere bürünmüş kadın, bu soytarılığı, bu uygunsuzluğu benimsemekle kalmıyor, hoşlanıyor da bu uygunsuzluktan.

Yoksunlukla da bağı var bu erkek şapkasının, çünkü eve para girmesi gerekecek, şu ya da bu biçimde gerekecek. Çevresini çöller sarmış, oğullar birer çöl, hiçbir şey yapamayacaklar, tuzlu topraklar da öyle, para yok olup gidecek, bitti artık. Büyümekte olan bu körpe kız kalıyor geriye, belki günün birinde eve para getirmenin yolunu o bulacak. Bilincinde değil, ama anne kızının bu çocuk orospu kılığıyla sokaklara çıkmasına bu nedenle izin veriyor. Çocuk da bu nedenle şimdiden iyi beceriyor bunu, kendisine yöneltilen dikkati onun paraya yönelttiği dikkate döndürmek için. Anneyi gülümsetiyor bu durum.

Para bulmaya çalıştığı zaman annesi bunu yapmasına engel olmayacak. Fransa'ya dönmek için beş yüz lira istedim ondan, diyecek kız. Annesi de iyi diyecek, Paris'e yerleşmek için bu kadar para gerekir, beş yüz lirayla olur bu iş, diyecek. Bu çocuk ne yaptığını biliyor, anne de eğer göze alabilseydi, gücü olsaydı, bunu düşünmenin verdiği acı her gün bezdirici biçimde tepesinde olmasaydı, o da çocuğunun bunu yapmasını seçerdi.

Çocukluğuma ilişkin kitaplarımda anlattığım öykülerde neleri söylemekten kaçındığımı, neleri söylediğimi birden bilemez hale geliyorum, annemize beslediğimiz sevgiyi söyledığimi sanıyorum, ama ona beslediğimiz kini de söyledim mi, sonra birbirimize beslediğimiz sevgiyi, sonra bütün durumlarda, sevgide olduğu gibi kinde de bu ailenin öyküsü olan ortak yıkılış ve ölüm öyküsünde, bugün bile kavrama gücümü aşan, etimin en derin yerlerine gizlenmiş, doğumunun ilk günündeki bir bebek gibi kör, hâlâ benim için erişilmez kalan öyküsünde, birbirimize duyduğumuz korkunç kini de söyledim mi bilmiyorum. Eşiğinde sessizliğin başladığı yerdir o. Sessizliktir burada olup biten, yaşamım boyunca süren bu ağır gelişmedir. Hâlâ orada, bu mecnun çocuklar önündeyim, gizem de hep aynı uzaklıkta. Yazdığımı sandım ama hiç yazmadım, sevdiğimi sandım ama hiç sevmedim, kapalı bir kapı önünde beklemekten başka bir şey yapmadım hiçbir zaman.

O siyah limuzin gününde, ben Mekong vapurundayken, annem o baraj toprağından vazgeçmemiş daha. Arada sırada, gene eskisi gibi, geceleri yola çıkıyoruz, gene üçümüz burada birkaç gün geçirmeye gidiyoruz. Burada, Siam Dağı'na karşı, bungalovun verandasında oturuyoruz. Sonra gene yola çıkıyoruz. Yapacak hiçbir işi yok burada annemin, gene de geliyor.

Ortanca kardeşimle ben de ormana karşı yanında oturuyoruz verandada. Şimdi büyüğüz artık, yüzmeye gitmiyoruz, ırmak ağzlarındaki bataklıklarda kara panter avlamıyoruz, artık ne ormana gittiğimiz var, ne de karabiber köylerine. Çevremizdeki her şey büyümüş. Çocuk yok artık, ne mandaların üstünde, ne başka yerde. Biz de alışılmamışın içine düşmüşüz, annemi saran ağırlık bizi de sarmış. Hiçi öğrenmişiz, ormana bakmayı, beklemeyi, ağlamayı. Aşağıki topraklar kesinlikle yitirilmiş durumda, uşaklar yukarı toprakları ekiyorlar, çeltik onlara bırakılıyor, gündelik alamıyor, annemin yaptırdığı güzel saz kulübelerden yararlanıyorlar. Kendi ailelerinin üyeleriymişiz gibi seviyorlar bizi, bungalovu bekliyormuş gibi yapıyorlar, bekliyorlar da. Yoksul kaplarında hiçbir eksik yok. Yağmurlardan çürüyen çatı gittikçe eriyor. Ama eşyalar temizlenmiş. Bungalovun görüntüsü de karakalem bir resim gibi belirgin, yoldan görünüyor. Yel girsin de tahtaları kurutsun diye kapılar her gün açılıyor. Akşamları başıboş köpeklere, dağdaki kaçakçılara kapatılıyor.

Görüyorsunuz, daha önce yazdığım gibi Réam kantininde karşılaşmıyorum siyah limuzinli adamla, toprağın bırakılmasından sonra, iki üç yıl sonra, o gün, vapurda, bu sis ve sıcaklık ışığının içinde karşılaşıyorum.

Annemin bizimle birlikte Fransa'ya dönmesi bu karşılaşmadan bir buçuk yıl sonraya rastlar. Bütün eşyalarını satacaktır. Ardından son bir kez daha baraja gidecektir. Batan güne karşı verandaya oturacak, bir kez daha Siam'a bakacaktır, son bir kez, sonra hiçbir zaman bakmayacaktır artık, gene Fransa'dan ayrıldıktan, gene düşüncesini değiştirip Saygon'da emekliye ayrılmak üzere bir kez daha Hindiçin'e geldikten sonra bile, hiçbir zaman gitmeyecektir bu dağın karşısına, bu ormanın üstündeki bu sarı-yeşil göğün karşısına.

Evet, bunu da söyleyeyim, yaşamının oldukça geç sayılacak bir döneminde yeniden işe başladı. Bir Fransızca dil okulu açtı, Yeni Fransız Okulu'nu. Benim öğrenimimin bir bölümünde masraflarını karşılamasını ve yaşadığı sürece büyük oğluna bakmasını bu okul sağlayacaktı.

Ortanca kardeş üç gün içinde bronş-akciğer iltihabından öldü, yüreği dayanamadı. İşte bu sırada bıraktım annemi. Japon işgali esnasındaydı. Her şey o gün sona erdi. Hiçbir zaman çocukluğumuz hakkında, kendisi hakkında soru sormadım ona. Ortanca kardeşimin ölümüyle öldü benim için. Abim de öyle. Bende birden uyandırır verdikleri dehşeti hiçbir zaman yenemedim. Benim için önemleri kalmadı artık. O günden sonra onlar hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Hindu kiracılara borcunu ödemeyi nasıl becerdi, hâlâ bilmem. Bir gün gelmez oldular. Gözümün önündeler hâlâ. Ak peştamallarıyla Sadeç'teki küçük salona oturmuşlar, tek sözcük söylemeden, öylece duruyorlar orada, aylarca, yıllarca. Annemin kendi odasında ağladığı, onları aşıladığı duyuluyor, çıkmak istemiyor, kendisini rahat bıraksınlar diye bağıyor, onlarsa kalıyorlar, sağır, sakın, güleç. Sonra bir gün, yoklar artık. Şimdi ölüler, anne de, iki kardeş de. Anılar bakımından da iş işten geçti. Onları sevmiyorum artık. Hiç sevdim mi onları, bunu da bilemez oldum. Bıraktım onları. Artık, ne kafamda teninin kokusu var, ne de gözlerimde gözlerinin rengi. Sesini de anımsamaz oldum, akşam yorgunluğuyla gelen dinginlik sesi kaldı yalnızca. Kahkahayı da işitmiyorum artık, ne kahkahayı, ne bağırtıyı. Bitti, anımsamıyorum artık. Bunun için şimdi böylesine kolay yazıyorum onu, öyle uzun, öyle gevşek, akıcı bir yazı oldu artık.

1932'den 1949'a kadar Saygon'da oturmak zorunda kaldı bu kadın. 1942 Aralık'ında ortanca kardeşim ölüyor. Kadın artık hiç-

bir yere kımlıdayamaz. Orada kaldı hep, mezarın yanında, dedi. En sonunda Fransa'ya döndü. Yeniden görüştüğümüzde oğlum iki yaşındaydı. Birbirimizi yeniden bulmanın vakti geçmişti artık. Daha ilk bakışta anlamıştık bunu. Yeniden bulunacak hiçbir şey kalmamıştı. Büyük oğul dışında ne varsa, hepsi bitmişti. Loir-et-Cher'e sahte Louis Şatosu'nda yaşamaya ve ölmeye gitti. Dô'yla oturuyordu. Geceleri hâlâ korkuyordu. Bir tüfek satın almıştı. Dô şatonun son katında, eğri tavanlı odalarda düşman gözli-yordu. Büyük oğluna da Amboise yakınlarında bir mülk almıştı. Koruları vardı. Koruları kestirdi. Gidip bu parayla Paris'teki bir bakara kulübünde kumar oynadı. Ağaçlar bir gecede gidiver-di elden. Anıların birdenbire yumuşayıp eğiliverdiği, kardeşi-min belki de gözlerimi yaşarttığı nokta, bu ağaçların parasının yitirilmesinden sonrasındır. Bildiğim şey, Montparnasse'ta, La Coupole'un önünde, arabasında yatar halde bulunduğu, ölmek istediği. Sonra, sonrasını bilmiyorum artık. Annemin şatosunu ne hallere soktuğunu hayal etmek bile olanaksız, ama her şey hep bu büyük oğul, para kazanmasını bilmeyen bu elli yaşındaki çocuk için. Kuluçka makineleri alıyor, alt kattaki büyük salona yerleştiriyor bunları. Bir çırpıda altı yüz civcivi oluvermiş, kırk metrekare civcivi. Kızılaltı ışınları yanlışı kullanmış, civcivlerin hiçbiri yem yemesini beceremiyor. Altı yüz civcivin gagaları bir-leşmiyor, kapanmıyor, hepsi de aklıktan ölüp gidiyor, bir daha başlamayacak. Civcivlerin yumurtadan çıkışı sırasında gelmiş-tim şatoya, tam bir şenlikti. Sonra, ölü civcivlerin ve yemlerinin kokusu öylesine ağırlaşmıştı ki, annemin şatosunda bir şey yiyip de kusmadığım olmuyordu.

Birinci kattaki büyük odasında koyunlarını yatırdığı, birkaç kış, yani son kışları süresince, don dönemlerinde, dörtle altı do-layında köyünü yatağının çevresine aldığı odada, Dô ile oğlum diye adlandırdığı adamın arasında öldü.

İşte burada, bu son evde, Loire'dakinde, artsız arasız gidip gelmelerini bitirdiği zaman, aile işleri sona erince, işte o zaman, ilk kez, tüm açıklığıyla deliliği görüyorum. Annemin açıktan açığa deli olduğunu görüyorum. Görüyorum ki, Dô ve kardeşim hep görmüşler bu deliliği. Bense, hayır, o güne dek hiç görmemiştim. Deliydi. Doğuştan. Kanında vardı. Deliliği dolayısıyla hasta değildi, sağlık olarak yaşıyordu deliliğini. Dô ile büyük oğul arasında. Onlardan başka hiç kimse anlamamıştı bunu. Daima çok dostu olmuştu, uzun yıllar aynı dostlukları sürdürmüş, her zaman da yeni dostlar edinmişti, çoğu kez de genç insanlardı bunlar, uzak merkezlere yeni gelenler ya da daha sonra, Tourslulardı, bunlar arasında sömürgelerden emekli kişiler vardı. İnsanları, hem de her yaştan insanı çekerdi, çok akıllıydı da ondan, öyle derlerdi, keskin zekâsı, neşesi, insanı hiç bıktırmayan, eşsiz doğallığı nedeniyle.

Kimbilir kim çekmişti umutsuzluğun fotoğrafını. Hanoi'deki evin avlusundakini. Belki de son bir kez babam. Birkaç ay içinde sağlık nedeniyle Fransa'ya dönecek babam. Daha önce, görev değiştirecek, Pnom-Penh'e atanacak. Birkaç hafta kalacak burada. Bir yıla varmadan da ölecek. Annem kendisiyle Fransa'ya gelmeye yanaşmayacak, olduğu yerde kalacak, duracak orada. Pnom-Penh'te, Mekong'a bakan o güzelim konutta, Kamboç kralının eski sarayında, hektarlarca uzanan o tüyler ürpertici parkın ortasında, annemin korktuğu yerde. Geceler bizi korkutur. Dördümüz aynı yatakta uyuruz. Gecedен korktuğunu söyler. Annem, babamın ölümünü bu kentte öğrenecek. Daha telgraf gelmeden, bir gün öncesinden, yalnız kendisinin gördüğü, yalnız kendisinin işitebildiği bir belirtiden, gecenin ortasında, sarayın kuzey yönündeki büroda, babamın bürosunda, yolunu şaşırıp çıl-

gına dönerek bağırması olan kuştan öğrencek. Gene burada, gene gecenin ortasında, kocasının ölümüne birkaç gün kala, annem kendi babasının görüntüsüyle karşılaşmıştı. Işığı yakıyor. Babası orada. Sarayın büyük, sekizgen salonunda, masanın yanında, ayakta duruyor. Kendisine bakıyor. Bir çığlık, bir çağırma anımsıyorum. Bizi uyandırdı, olanları anlattı, nasıl gri renkli pazar takımı varmış üzerinde, nasıl duruyormuş, gözlerini nasıl kendisine dikmiş. Küçükken seslendiğim gibi seslendim ona, diyor. Korkmadım, diyor. Silinen görüntüye doğru koşmuş. Kuşların, görüntülerin tarih ve saatlerinde ölmüş ikisi de. Annemizin bilgisine, ölüm de dahil olmak üzere, her konuda belli ettiği bilgiye duyduğumuz saygı buradan geliyor kuşkusuz.

Şık adam limuzinden indi, bir İngiliz sigarası içiyor. Erkek şapkalı, lame pabuçlu kıza bakıyor. Ağır ağır ona doğru geliyor. Besbelli çekiniyor. İlk gülümsemiyor. İlk bir sigara sunuyor ona. Eli titriyor. Şu ırk farkı var arada, beyaz değil, bunu yemesi gerek, bunun için eli titriyor. Kız sigara içmediğini söylüyor, hayır, teşekkür ederim. Başka hiçbir şey söylemiyor, beni rahat bırakın demiyor ona. O zaman daha az korkuyor adam. O zaman gözlerine inanmadığını söylüyor. O yanıt vermiyor. Yanıt vermeye değmez, ne yanıt verecek ki. Bekliyor. O zaman soruyor adam: Ama siz nereden geliyorsunuz? Kız, Sadec Kız Okulu öğretmenininin kızı olduğunu söylüyor. Adam düşünüyor, sonra bu hanımın, galiba Kamboç'ta aldığı toprak nedeniyle uğradığı şanssızlıktan söz edildiğini duyduğunu söylüyor, böyle bir şeydi, değil mi? Evet, böyle.

Onu bu vapurda görmenin tümünden olağanüstü olduğunu söylüyor adam. Sabahın böylesine erken bir saatinde, böylesine güzel bir kız düşünebiliyor musunuz, hiç mi hiç beklenmedik bir şey, bir yerli ahalinin kullandığı otobüste beyaz bir genç kız.

Şapkasının kendisine yakıştığını, hatta çok yakıştığını, bunun... bu erkek şapkasının... özgün bir şey olduğunu söylüyor ona, neden olmasın? Öylesine güzel ki her istediğini yapabilir.

Kız ona bakıyor. Kim olduğunu soruyor ona. Paris'te okuduğunu, oradan yeni geldiğini, kendisinin de Sadec'te, ırmak kıyısında, parmaklıkları mavi çinili, büyük taraçaları bulunan büyük evde oturduğunu söylüyor. Kız ne olduğunu soruyor. O da Çinli olduğunu, ailesinin Kuzey Çin'den, Fushun'dan geldiğini anlatıyor. Saygon'da sizi evinize götürmeme izin verir misiniz? Kabul ediyor. Şoföre genç kızın eşyalarını otobüsten alıp siyah arabaya koymasını söylüyor.

Çinli. Sömürge halkının bütün taşınmazlarını elinde tutan şu Çin kökenli zengin azınlıktan. O gün Saygon'a gitmek üzere Mekong'u geçen adam.

Siyah arabaya biniyor. Kapı kapanıyor. Şöyle bir duyulan sıkıntı oluşuyor birden, bir yorgunluk, donuklaşan ırmağın üzerinde bir ışık, şöyle bir. Bir de çok hafif bir sağırlık, bir sis, her yanda.

Bir daha asla yerli ahalinin kullandığı otobüsle yolculuk etmeyeceğim artık. Bundan böyle, liseye, yurda gitmek için emrimde bir limuzinim olacak. Akşam yemeklerini kentin en seçkin mekânlarında yiyeceğim. Ve bütün yaptıklarına, bütün bıraktıklarına, iyi olsun kötü olsun, bütün aldıklarına, otobüse, birlikte gülüştüğümüz otobüs şoförüne, arka sıralarda tembul çiğneyen yaşlı kadınlara, bagajlar üstündeki çocuklara, Sadec'teki aileye, Sadec'teki ailenin korkunçluğuna, olağanüstü sessizliğine yanıp duracağım.

Adam konuşuyordu. Paris'ten, Paris'in tapılası kadınlarından, şenliklerden, şölenlerden, hele o La Coupole'dan, La Rotonde'tan, ben La Rotonde'u yeğlerim, gece kulüplerinden, iki yıl boyunca sürdüğü "tatlı" yaşamdan sıkıldığını söylüyor.

yordu. O da dinliyordu, sözlerinde gelip zenginliğe dayanan, milyonlar konusunda bir ışık getirir gibi görünen bilgilerde topluyordu dikkatini. Adam anlatmayı sürdürüyordu. Annesi ölmüştü. Tek çocuktuk. Parayı elinde tutan babası kalmıştı yalnızca. Ama nasıldır, bilirsiniz, on yıldır elinde afyon çubuğu, ırmağa karşı yan gelip yatıyor, servetini yatağından yönetiyor. O da anladığını söylüyor.

Oğlunun Sadec'te bu mevkiyi işgal eden küçük beyaz orospuyla evlenmesine karşı çıkacaktır.

Görüntü, onun küpeştenin önünde duran beyaz çocuğun yanına gelmesinden çok önce, siyah limuzinden indiği, ona yaklaşmaya başladığı, onun da korktuğunu bildiği, evet, biliyordu, anda başlar.

Daha ilk anda bir şeyler biliyor, biliyor ki adamın yazgısı elinde. Öyleyse sırası geldiğinde başkalarının yazgısını da elinde tutacak. Bildiği bir şey daha var, kendine karşı birtakım zorunlulukları var, onlardan kaçamayacağı gün gelmiş artık. Bu konuda annesinin hiçbir şey bilmemesi gerektiğini, kardeşlerinin hiçbir şey bilmemeleri gerektiğini de o gün anladı. Daha siyah arabaya girer girmez anladı bunu, ilk kez ve sonuna dek bu aileden uzakta. Bundan böyle başına gelenleri bilmemeleri gerek artık. Varsın onu alıp götürsünler, yaralasınlar, mahvetsinler, onların bilmemesi gerekir. Ne annesi, ne kardeşleri. Yazgıları bu olacak bundan böyle. Siyah arabada daha şimdiden, ağlanasıya böyle bu iş.

Çocuk şimdi arabalı vapurdaki bu adamı memnun etmek durumunda.

Çok çabuk geldi o gün. Bir perşembe günü. Adam her gün onu yurda götürmek üzere liseden almaya geldi. Sonra bir kez, bir perşembe öğleden sonra da yurda geldi. Siyah arabayla götürdü onu.

Bu yer Cholen'de. Çinli kentini Saygon'un merkezine bağlayan bulvarların, tramvaylarla, çekçeklerle, otobüslerle dolup taşan o Amerikan işi geniş yolların aksi yönünde. Öğle sonrasında erken bir saati. Yurttaki genç kızların zorunlu gezintisinden kurtuldu.

Kentin güneyinde bir küçük oda. Modern bir yer, genellikle modern tarzda eşyalarla üstünkörü döşenmiş sanki. Eşyaları ben seçmedim, diyor adam. Odanın içi loş, kız panjurları açmasını söylemiyor. Pek belirgin bir duygu yok içinde, kin de yok, tiksinti de yok, öyleyse şimdiden arzulu sayılır. Hiçbir bilgisi yok bu konuda. Dün akşam o ister istemez gelmeye razı oldu. Olması gereken yerde işte, atılmış buraya. Hafif bir korku duyuyor. Bu yalnızca beklediği şeyin değil, kendi durumunda olması gereken şeyin de karşılığıymış gibi. Nesnelerin yüzeyine, ışıktaki, odaya sel gibi dolan kent gürültüsüne yoğunlaştırıyor dikkatini. Adamsa titriyor. Konuşmasını bekliyormuş gibi ona bakıyor ilkin, ama o konuşmuyor. O zaman kırmıdamaz oluyor adam, onu soymuyor, kendisini deliler gibi sevdiğini söylüyor ona, alçacık bir sesle söylüyor. Sonra susuyor. O yanıt vermiyor. Kendisini sevmediğini söyleyebilirdi adama. Birdenbire, hemen oracıkta anlayıveriyor, anlıyor ki adam kendisini tanımıyor, hiçbir zaman tanıyamayacak, bunca sapkınlığı tanıma olanağı yok. Onu yakalamak için bunca dönemeci aşmayı hiçbir zaman başaramayacak. Bilmek onun işi. Biliyor da. Onun bilgisizliğinden başlayarak birdenbire anlayıveriyor: Daha vapurda hoşlanmıştı adamdan. Hoşlanıyor, yalnız kendisine bağlıydı bu iş.

Beni sevmemenizi yeğ tutardım, diyor ona. Beni sevseniz bile, kadınlarla her zaman ne yapıyorsanız benimle de onu yapmanızı isterdim. Adam dehşete kapılmış gibi bakıyor, soruyor: İsteddiğiniz bu mu? Evet, diyor ona. Burada, odada, ilk

kez acı çekmeye başladı adam, bu noktada yalan söylemiyor artık. Kızın kendisini hiçbir zaman sevmeyeceğini, bunu şimdiden bildiğini söylüyor. O da sesini çıkarmıyor. Önce bilmediğini söylüyor. Sonra onun söylediklerine sesini çıkarmıyor.

Adam yalnız olduğunu, kendisine duyduğu bu aşkla korkunç yalnız olduğunu söylüyor. O kendisinin de yalnız olduğunu söylüyor. Ama neyle, bunu belirtmiyor. Buraya kadar herhangi birinin arkasından gelir gibi geldiniz arkamdan, diyor adam. Kızsa bilemeyeceğini, daha önce hiçbir erkeğin ardından bir odaya girmediğini söylüyor. Konuşmasını istemediğini, istediği şeyin garsoniyerine getirdiği kadınlarla her zaman yaptığını yapması olduğunu söylüyor. Böyle yapması için yalvarıyor.

Giysisini çekip çıkarıverdi, atıyor adam; ak pamukludan, minicik slipini de çıkarıverdi, böylece çırlıçıplak yatağa götürüyor onu. Sonra yatağın öbür yanına dönüyor ve ağlıyor. Kızsa, ağır, sabırlı, kendine doğru çekiyor onu, üstünü çıkarmaya başlıyor. Gözleri kapalı yapıyor bunu. Adam yardım etmek için bir şeyler yapmak istiyor. Kız kıınıldamamasını söylüyor. Bana bırak. Bunu kendisi yapmak istediğini söylüyor. Yapıyor. So-yuyor adamı. O istediği zaman adam gövdesini oynatıyor, ama azıcık, hafiften, sanki onu uyandırmaktan korkuyormuş gibi.

Görkemli bir yumuşaklığı var cildinin. Beden. Beden zayıf, güçsüz, kassız, hasta olabilir, iyileşme döneminde olabilir, kıl-sız, erkeklik organından başka hiçbir erkekliği yok, çok zayıf, üflesen yıkılacak, rahatsız. Kız yüzüne bakmıyor onun. Bakmı-yor ona. Dokunuyor. Erkeklik organının, teninin yumuşaklığı-na dokunuyor, altınsı rengini, bilinmedik yeniliğini okşuyor. Adamsa inliyor, ağlıyor. Rezil bir aşka düşmüş.

Ağlayarak yapıyor. Önce acı var. Sonra bu acı da katılıyor gerisine, değişmiş, ağır ağır koparılmış, hazza doğru yol alıyor, ona sarılmış.

Deniz, herhangi bir biçimi yok, yalnızca benzersiz.

Daha arabalı vapurda, vaktinden önce, görüntü bu âna katılmış olmalıydı.

Çorapları onarılmış kadının görüntüsü geçti odadan. Çocuk gibi görünüyor en sonunda. Oğullar biliyorlardı bunu. Kızsa bilmiyordu henüz. Hiçbir zaman anneleri hakkında konuşmayacaklar birbirleriyle, bildikleri şeyi, kendilerini ondan ayıran bu belirleyici, bu son bilgiyi, annenin çocukluğuna ilişkin bilgiyi.

Hazzı tanımamış anne.

Kanadığını bilmezdim. Acıyıp acımadığını soruyor, hayır diyorum, buna sevindiğini söylüyor.

Karı siliyor, yıkıyor beni. Bu işleri yapışına bakıyorum. Belli belirsiz geri dönüyor, yeniden arzulanır oluyor. Annemin koyduğu yasağa ters davranacak gücü nasıl bulduğumu düşünüyorum. Böyle sakın, böyle kararlı. “Düşüncenin sonuna dek” gitmeyi nasıl başardım?

Birbirimize bakıyoruz. Bedenimi öpüyor. Neden geldiğimi soruyor bana. Bunu yapmam gerektiğini, bunun bir tür zorunluluk olduğunu söylüyorum. İlk kez konuşuyoruz. İki erkek kardeşim olduğunu anlatıyorum ona. Paramız olmadığını söylüyorum. Hiçbir şey kalmadığını. Abimi tanıyor, merkezdeki keşhanelerde karşılaşmış. Bu kardeşin gidip esrar içebilmek için annemin parasını çaldığını, uşakların parasını çaldığını, zaman zaman keşhane işletenlerin eve gelip annemden para istediklerini söylüyorum. Kurduğumuz bentlerden söz ediyorum ona. Annemin yakında öleceğini, bunun daha fazla süremeyeceğini söylüyorum. Bugün bana olanlarla annemin çok yaklaşan ölümünün de bağıntılı olması gerektiğini.

Onu arzuladığımı fark ediyorum.

Acıyor bana, hayır diyorum, acınacak durumda olmadığını, annem dışında hiç kimsenin acınacak durumda olmadığını söylüyorum. Paralıyım diye geldin bana, diyor. Onu böyle parasıyla arzuladığımı, kendisini gördüğümde bu arabanın, bu paranın içinde olduğunu, dolayısıyla başka türlü olsa ne yapardım, bunu bilemeyeceğimi söylüyorum. Seni alıp götürmek, seninle çekip gitmek isterdim, diyor. Annemi bırakacak olursam üzüntümden ölürüm, diyorum. Benimle şansı hiç mi hiç tutmadığını, gene de para vereceğini, kaygılanmamamı söylüyor. Gene uzandı. Gene susuyoruz.

Kentin gürültüsü çok fazla, belleğimde çok yükseltilmiş bir film sesi, sağır edici. İyice anımsıyorum, oda loş, konuşmuyoruz, kentin sürekli gürültüsüyle çevrili olarak, kentte, kentin treninde gidiyoruz. Pencerelerde cam yok, stor ve panjurlar var. Storlara kaldırımların güneşinden geçen insanların gölgeleri vuruyor. Bu kalabalıklar her zaman olağanüstü. Panjurlar gölgeleri düzenli biçimde çizgi çizgi bölüyor. Tahta pabuç takırları başına vuruyor insanın, sesler keskin, Çince hep hayal ettiğim çöl dilleri gibi bağrılan, inanılmaz derecede yabancı bir dil.

İnsan seslerinden, gittikçe daha karışmış olarak gelip geçen insanların gürültüsünden anlaşıyor: Dışarıda günün sonu. Geceleri en cıvıvli zamanını yaşayan bir eğlence kenti burası. Gece de şimdi günbatımıyla başlıyor.

Yatak kentten bu kafesli panjurlarla, bu pamuklu storla ayrılmış. Öteki insanlarla aramızda katı bir nesne yok. Onlar varlığımızdan habersiz. Biz onlarınkinden bir şeyler algılıyoruz, seslerinin, hareketlerinin tümü, kırık, hüzünlü, yankısız bir ses çıkaran vapor düdüğü gibi.

Karamela kokuları geliyor odaya, kavrulmuş yerfıstıklarının, Çin çorbalarının, kızarmış etlerin, otların, yaseminin, tozun, tütsünün, odun kömürü ateşlerinin kokusu geliyor. Bu-

rada ateş sepetlerde taşınır, sokaklarda satılır, kentin kokusu köylerin, ormanın kokusudur.

Onu birdenbire kara bir bornoz içinde gördüm. Oturmuş viski içiyor, sigara tütürüyordu.

Uyuduğumu söylüyor, kendisi de bir duş almış. Zar zor ayırmıştım uykunun geldiğini. Basık bir masanın üstündeki lambayı yaktı.

Alışkanlıkları olan bir adam, birdenbire onu düşünüyor, oldukça sık geliyor olmalı bu odaya, çok seven bir adam olmalı, korkan bir adam bu, korkuyla savaşmak için çok seviyor olmalı. Çok kadını olduğu düşüncesini, bu kadınlar arasında bulunma, onlara karışma düşüncesini sevdiğimi söylüyorum. Bakışıyoruz. Söylediğimi anlıyor. Bakışı gölgeleniverdi birdenbire, sahteledi, derdin, ölümün pençesine düştü.

Yanıma gelmesini, gene benimle sevişmeye başlamasını söylüyorum. Geliyor. İyi İngiliz sigarası, pahalı parfüm kokuyor, bal kokuyor, cildine ipek kokusu sinmiş, ince ipeğin meyvensi kokusu, altının kokusu, arzulanacak bir adam. Kendisine duyduğum arzudan bahsediyorum ona. Biraz beklememi söylüyor. Konuşuyor, ilk sevgilimden sonra böyle olacağımı, aşkı seveceğimi daha ırmak yolculuğunda, hemencecik anlayıverdiğini söylüyor, kendisini aldatacağımı, ilişki kurduğum bütün erkekleri aldatacağımı şimdiden bildiğini söylüyor. Kendisine gelince, kendi mutsuzluğunun aracı olmuş. Bana muştuladığı her şeyden mutluluk duyuyorum, bunu söylüyorum da ona. Kabalaşıyor, aşkı umutsuz, üzerime atılıyor, çocuk göğüslerimi yiyor, haykırıyor, aşağılıyor. Bu çok güçlü haz karşısında gözlerimi yumuyorum. Düşünüyorum: Alışmış, yaşamda yaptığı şey bu, sevişme, yalnız sevişme. Elleri usta, eşsiz, kusursuz. Çok şanslıyım, burası kesin, uğraşı bu sanki, hiç bilmeden, yapılması gerekeni, söylenmesi gerekeni tam olarak öğrenmiş.

Orospu diyor, şıllık diyor bana, biricik aşkı olduğumu söylüyor, söylemesi gereken de bu, sözü oluşmaya, bedeni istediğini yapmaya, aramaya, bulmaya bıraktığımız zaman söylenen de budur, her şey iyidir o zaman, fire yoktur, firelerin üstü örtülüdür, selde, arzunun gücünde, her şey akıp gider.

Kentin gürültüsü öyle yakın ki, panjurlara sürtünüşü duyuluyor. Odanın içinden geçiyormuş gibi duyuluyor. Bu gürültü, bu geçiş içinde bedenini okşuyorum. Deniz, yeniden toplanan uçsuz bucaksızlık, uzaklaşıyor, geri geliyor.

Bunu bir daha, bir daha yapmasını istemiştım ondan. Bunu yapmasını istemiştım. O da yapmıştı. Kanın kayganlığı içinde yapmıştı. Gerçekten de öldürecek gibi bir şeydi. Ölünecek gibi bir şeydi.

Bir sigara yakıp verdi. Ağzı ağzımda, alçacık bir sesle konuştu.

Ben de alçacık bir sesle konuştum onunla.

Kendisi bilmediğinden, onun adına, onun yerine ben söylüyorum, nasıl köklü bir seçkinliği olduğunu bilmediğimden, onun adına ben söylüyorum bunu.

Şimdi akşam oluyor. Bu öğle sonunu hep anımsayacağımı, yüzüne varıncaya dek, adına varıncaya dek her şeyi unutsam bile anımsayacağımı söylüyor. Evi de anımsayacak mıyım, diyorum. İyice bak, diyor. Ben de bakıyorum. Başka yerlerden bir farkı yok, diyorum. Öyle, evet, her zaman olduğu gibi, diyor.

Yüz hâlâ gözlerimin önünde, adı da anımsıyorum. Beyaza boyanmış duvarlar, fınnın üzerine inen bez stor, sıra sıra taraçalardan oluşan, Mekong'a bakan büyük köşk gibi mavi par-

maklıklarla çevrili üstü açık bahçeye –bitkiler sıcaktan ölmüş– ve öbür odaya açılan kemerli kapı hâlâ gözlerimin önünde.

Bir yıkım yeri burası, kazazede bir yer. Ne düşündüğümü söylememi istiyor benden. Annemi düşündüğümü, gerçeği öğrenecek olursa beni öldüreceğini söylüyorum. Çabaladığını görüyorum, sonra konuşuyor, annenin ne düşüneceğini anlıyorum: Onur lekesi, diyor. Evlenecek olsak bile bu düşünceye katlanamaz, diyor. Yüzüne bakıyorum. O da bana bakıyor, gururla özür diliyor. Ben bir Çinliyim, diyor. Birbirimize gülümsüyoruz. Böyle bizim gibi hüznünlü olmak alışılmış bir şey midir, diye soruyorum. Gündüz vakti, sıcaklığın en yüksek noktasında seviştığımız için böyle olduğunu söylüyor. Sonrasının hep böyle korkunç olduğunu söylüyor. Gülümsüyor. Sevişenler ister birbirini sevsin, ister sevmesin, her zaman korkunçtur, diyor. Geceyle birlikte bunun geçeceğini söylüyor, gece gelir gelmez. Yalnız gündüz olduğu için böyle olmadığını, yanıldığını, önceden beklediğim ve yalnız benden kaynaklı bir keder içinde bulunduğumu söylüyorum. Her zaman kederli olduğumu. Bu kederi küçüklük fotoğraflarımda da gördüğümü. Her zaman kapıldığım keder olduğunu benimsemekle birlikte, bugün bu kedere neredeyse kendi adımla verebileceğimi, öylesine bana benzediğini. Bugün bu keder bir rahatlık, diyorum ona, yaşamının çölünde haykırıp duran annemin öteden beri haber verdiği mutsuzluğa en sonunda düşmüş olmanın rahatlığı. Annemin söylediklerini pek kolay anlamam, ama bu odanın beklediğim şey olduğunu biliyorum, diyorum ona. Yanıt beklemeden konuşuyorum. Annem inandığı şeyleri Tanrı'nın elçisiymiş gibi haykırır, diyorum. Hiçbir şey beklememek gerektiğini haykırır, ne herhangi bir kimseden, ne herhangi bir devletten, ne herhangi bir Tanrı'dan, hiçbir şey beklememek gerektiğini. Benim konuşmama bakıyor, gözlerini hiç ayırmıyor üzerimden, konuştuğum zaman ağzıma

bakıyor, çıplağım, beni okşuyor, belki de dinlemiyor, bilmiyorum. İçinde bulunduğum mutsuzluğu kişisel bir sorun haline getirmediğimi söylüyorum. Ancak yalnızca annemin aylığıyla yiyip içmenin, giyinmenin, kısacası yaşamamanın ne denli güç olduğunu anlatıyorum ona. Konuşmakta gittikçe daha çok zorluk çekiyorum. Nasıl yürütüyordunuz, diyor. Dışarıdaydık, diyorum, yoksunluk ailenin duvarlarını yıkmıştı, evin dışında bulmuştuk kendimizi, her birimiz yapmak istediğimizi yapıyorduk. Bu sayede ben de burada seninleyim. Düşkün bir yaşam sürüyorduk. O üstümde, daha da gömülüyor. Çivilenmiş olarak kalıyoruz böylece, hâlâ dışarıdaki kentin uğultusu içinde inliyoruz. Hâlâ işitiyoruz kenti. Sonra işitmez oluyoruz.

Bedene konan öpüşler ağlatıyor. İnsanı avutur gibi. Ben evde ağlamam. O gün bu odada gözyaşları geçmişin acısını dindiriyor, geleceğin acısını da. Günün birinde annemden ayrılacağımı, günün birinde anneme bile sevgi duymaz olacağımı söylüyorum ona. Ağlıyorum. Başını üzerime koyuyor ve beni ağlar gördüğü için ağlıyor. Çocukluğumda annemin mutsuzluğunun düş yerini tuttuğunu söylüyorum. Annemdi düş, Noel ağaçları değildi hiçbir zaman, hep oydu, ister yoksunluktan diri diri derisi yüzülmüş olsun, ister ne halde olursa olsun çölden konuşan, isterse de yiyecek arayan, durmadan kendi başına gelenleri, Roubaix'li Marie Legrand'ın çektiklerini anlatan anne, kendi masumiyetinden, tasarruflarından, umutlarından söz eder hep.

Panjurlar arasından gece girdi içeriye. Gürültü arttı. Daha keskin, daha az boğuk. Kırmızımsı ampullü sokak lambaları yandı.

Garsoniyerden çıktık. Kara şeritli erkek şapkasını, lame pabuçları, ipek giysiyi yeniden giydim, dudaklarıma koyu

kırmızı rujumu sürdüm gene. Yaşlanmışım. Birdenbire anlıyorum bunu. O da görüyor, yorgunsun, diyor.

Kaldırımında, kalabalık, her yöne akıyor, ağır olsun, canlı olsun, yollar açıyor kendine, bırakılmış köpekler gibi uyuz, dilenciler gibi kör, bir Çinli kalabalığı, bugünün refah dolu resimlerinde de hâlâ görüyorum bunu, hiçbir zaman sabırsızlığa kapılmadan, kalabalıklarda yalnız olarak, neredeyse mutluluktan, kederden, meraktan yoksun olarak yürüyorlar, gider gibi görünmeden, gitme amacı gütmekten, yalnızca şuraya değil de buraya yönelerek, yapayalnız ve kalabalık ortasında, hiçbir zaman kendi başlarına yalnız değil de kalabalık ortasında yalnız olarak yürüyorlar.

Şu birkaç katlı Çin lokantalarından birine gidiyoruz, bu lokantalar koca yapıları kaplar, büyük mağazalar kadar, kışlalar kadar büyüktürler, balkonlarla, taraçalarla kente açılırlar. Bu yapılardan gelen gürültüyü Avrupa'da tahayyül etmek bile olanaksızdır, garsonlar siparişleri haykırarak verirler, aynı siparişler mutfakta haykırılarak yinelenir, gürültüyü bu doğurur. Bu lokantalarda kimse konuşmaz. Taraçalarda Çin orkestraları vardır. En sakın kata, Avrupalıların katına gidiyoruz, yemekler aynı, ama burada daha az bağıyorlar. Vantilatörler ve gürültüyü azaltan kalın duvar halıları var.

Babasının nasıl, ne yoldan zengin olduğunu anlatmasını istiyorum. Paradan söz etmekten sıkıldığını, ama ille de istiyorsam, babasının serveti konusunda bildiklerini anlatacağını söylüyor. Her şey Cholen'de, küçük yerli konutlarıyla başlamış. Üç yüz konut yaptırmış böyle. Birkaç sokak onunmuş. Biraz zorlama bir Paris ağzıyla konuşuyor Fransızca'yı, paradan içten bir umursamazlıkla söz ediyor. Babasının büyük gayrimenkulleri varmış, Cholen'in güneyinde konut yapılacak arsalar almak için satmış bunları. Sandığına göre, Sadec'teki pirinç tarlaları da satılmış. Salgın hastalıklar konusunda sorular

soruyorum ona. Veba salgını nedeniyle kapıları, pencereleri çivilenmiş, yasak konutlarla dolu kocaman sokaklar gördüğümü söylüyorum. Burada salgınların daha az olduğunu, , uzak merkezlere nazaran farelere karşı daha çok savaş verildiğini söylüyor. Bana yerli konutları üstüne bir roman kuruyor birden. Fiyatları apartmanlarınkinden de, müstakil yapılarınkinden de çok daha düşükmüş, alt kesimlerin yaşadığı semtlerinin gereksinimlerini bağımsız konutlardan çok daha iyi karşılıyorlarmış. Halk burada bir arada bulunmaktan hoşlanırmış, özellikle bu yoksul halk, kırdan gelmiş halk, dışarıda, sokakta yaşamayı da çok severmiş. Yoksulların alışkanlıklarına dokunmamak gerekirmiş. Babası sokak üzerinde üstü örtülü balkonları bulunan bir dizi halk konutu yaptırmış. Çok aydınlık, çok uygun sokaklar çıkmış ortaya. İnsanlar günlerini bu balkonlarda geçiriyorlarmış. Hava çok sıcak olunca da balkonlarda uyuyorlarmış. Ben de böyle bir balkonda oturmayı yeğleyeceğimi, çocukken en iyisinin dışarıda uyumak olduğunu düşündüğümü söylüyorum. Birdenbire bir sızı duyuyorum. Varla yok arası bir sızı, çok hafif. Yürek vuruşları oraya, onun, benimle konuşmakta olan, öğleden sonraki hazzı yaratmış kişinin açtığı taze yaraya geçmiş. Söylediklerini işitmiyorum artık, dinlemiyorum. Bunu görüyor, susuyor. Gene konuşmasını söylüyorum. Konuşuyor. Gene dinlemeye başlıyorum. Paris'i çok düşündüğünü söylüyor. Beni Parisli kızlardan çok farklı bulduğunu söylüyor, onlar kadar kibar değilmişim. Bu halk konutu işinin o kadar da kârlı olmaması gerektiğini söylüyorum. Yanıt vermiyor artık.

Bütün öykümüz süresince, bir buçuk yıl boyunca, hep böyle konuşacağız, hiç kendimizden söz etmeyeceğiz. Ortak bir geleceğin tasarlanabilir bir şey olmadığını daha ilk günlerden biliyoruz, bu nedenle hiçbir zaman gelecekte söz etmeyece-

ğiz, gazetelerdekine benzer sözler edeceğiz, karıştıktan karışıklık çıkaran türden, eşit içerikli sözler.

Fransa'da geçirdiği yılların kendisi için kötü sonuç vermiş olduğunu söylüyorum. Hak veriyor. Paris'te her şeyi parayla satın aldığını söylüyor, kadınları, bilgileri, düşünceleri, her şeyi, her şeyi. Benden on iki yaş büyük, bu da onu korkutuyor. Nasıl konuşuyor, nasıl aldanıyor, bir de beni nasıl seviyor, bunu dinliyorum, hem beylik, hem içten bir teatrallikle.

Kendisini ailemle tanıştıracacağımı söylüyorum, kaçmak istiyor, ben de gülüyorum.

Duygularını ancak parodisini yaparak dile getirebiliyor. Babasına karşın beni sevecek, alıp götürecek gücü olmadığını anlıyorum. İkide bir ağlıyor, çünkü beni korkunun ötesinde sevecek gücü bulamıyor. Kahramanlığı benim, köleliği de babasının parası.

Kardeşlerimden söz ettim mi hemen bu korkuya kapılıyor, maskesi düşürülmüş gibi. Çevremde herkesin beni istemesini beklediğini sanıyor. Ailemin gözünde şimdiden her şeyi yitirmiş durumda olduğunu, her geçen gün biraz daha yitirmekten kurtulamayacağını, bunun sonucunda beni de yitireceğini biliyor.

Paris'e bir ticaret okulunda okumaya gittiğini anlatıyor, en sonunda gerçeği söylüyor, hiçbir şey yapmamış orada. Babası da parasını kesmiş, dönüş biletini yollamış. Fransa'dan ayrılmak zorunda kalmış. Bu dönüş onun trajedisidir. O ticaret okulunu bitirmemiş. Mektupla öğretim yoluyla burada bitirmeyi düşündüğünü söylüyor.

Aileyle buluşmalar Cholen'de yemek şölenleriyle başladı. Annemle kardeşlerim Saygon'a geldikleri zaman, onları bilmedikleri, hiç gitmemiş oldukları büyük Çin lokantalarına çağırarak gerektiğini söylüyorum.

Hep aynı biçimde geçiyor bu akşamlar. Kardeşlerim yemekleri atıştırıp duruyor, ona tek söz bile söylemiyorlar. Bakını-

yorlar da. Bakamıyorlar ona. Bunu yapamazlardı. Bunu yapabilselerdi, onu görme çabasını gösterebilirler, öğrenimlerini de yerine getirebilirler, toplum yaşamının temel kurallarına uyabilirlerdi. Bir annem konuşuyor yemek sırasında, çok az konuşuyor, özellikle de ilk zamanlarda, getirilen yemekler konusunda, fiyatların aşırı yüksekliği konusunda bir iki cümle söyleyip susuyor: O, ilk iki yemekte, balıklama söze dalıyor, Paris'teki parlak serüvenlerinin öyküsüne girişmeye çalışıyor, ama boşuna. Sanki konuşmamış, sanki işitmemişler gibi. Girişimi sessizliğe gömülüyor. Kardeşlerim yemekleri yalayıp yutmayı sürdürüyorlar. Hiçbir yerde kimsenin böylesine yediğini görmedim.

Hesabı ödüyor. Parayı sayıyor. Kâseye koyuyor. Herkes bakıyor. Birinci kez, anımsıyorum, yetmiş yedi lira bayılıyor. Annem çılgın kahkahasını ha kopardı ha koparacak. Gitmek üzere kalkıyoruz. Teşekkür yok, hiç kimseden. Bu güzel akşam yemeği için hiçbir zaman teşekkür edilmiyor, ne merhaba, ne eyvallah, ne nasılsın, kimse kimseye bir şey söylemiyor hiçbir zaman.

Kardeşlerim hiçbir zaman bir şey söylemiyorlar ona. Onlar için görünmezmiş gibi, onlar tarafından algılanacak, görülecek, işitilecek kadar yoğun değilmiş gibi. Bu da arkamdan koştuğu için, onu sevmediğim, onunla parası için birlikte olduğum, onu sevemeyeceğim, buna olanak bulunmadığı, daha bu aşkın ucunu bulamadan her şeye katlanabileceği ilke olarak benimsendiği için. Bir beyaz değil Çinli olduğu için. Bu büyük kardeşin susma ve sevgilimin varlığını bilmeme biçimi öyle bir inançtan kaynaklanıyor ki örnek alınası. Bu sevgili karşısında hepimiz büyük kardeşi örnek alıyoruz. Onların önünde ben de konuşmuyorum onunla. Ailemin önünde ona hiçbir zaman söz söylememem gerek. Ha, evet, onların bir diyeceğini ileteceksem, o başka. Örneğin, akşam yemeğinden son-

ra, kardeşlerim içmek ve dans etmek için La Source'a gitmek istediklerini söyledikleri zaman, içmek ve dans etmek için La Source'a gitmek istediğimizi ben söylüyorum ona. Önce işitmemiş gibi davranıyor. Ben de, büyük kardeşimin mantığı gereğince, bir söylediğimi bir daha söylememeli, isteğimi yinelememeliyim, yoksa kusur işlemiş, yakınmasını dinlemeye gönül indirmiş olurum. En sonunda yanıt veriyor sözüme. İçli dışlı olmak ister görünen alçacık bir sesle, benimle bir an önce yalnız kalmak istediğini söylüyor. İşkenceye son vermek için söylüyor bunu. Öyleyse, gene kötüye yormalıyım bunu, fazladan bir hainlik olarak anlamalıyım, sanki bu davranışıyla girişimi kötülemek, abimin kendisine karşı davranışını yermek istiyormuş gibi gene yanıtsız bırakmalıyım onu. O gene sürdürüyor konuşmayı, bunu göze alabiliyor, bakın, anneniz yorgun, diyor. Gerçekten de, Cholen Çinlilerinin masalsı yemeklerinden sonra, annemiz uykudan yıkılıyor. Gene yanıt vermiyorum, işte o zaman abimin sesini işitiyorum, çok kısa, sert, dönüşsüz bir söz söylüyor. Üçü arasında en iyi konuşan odur, derdi annem. Abim sözünü söyledikten sonra bekliyor. Her şey duruyor: sevgilimin korkusunu tanıyorum, küçük kardeşimin korkusu bu. Direnmiyor artık. La Source'a gidiyoruz. Annem de geliyor La Source'a, La Source'ta uyuyacak.

Büyük kardeşimin karşısında sevgilim olmaktan çıkıyor. Var olmaktan çıkmıyorsa da benim için hiçbir şey değil artık. Yanmış bir yer olup çıkmış. Arzum büyük kardeşime itaat ediyor, sevgilimi yadsıyor. İkisini ne zaman bir arada görsem bu görüntüye bir daha asla katlanamayacağımı sanıyorum. Sevgilim tam da o zayıf bedeniyle, beni hazdan coşturan zayıflığıyla yoksanmış. Abimin karşısında söylenmesi olanaksız yüz kızartıcı bir olay, gizlenmesi gereken bir utanç nedeni oluyor. Abimin bu sessiz buyrukları karşısında direnemem. Ortanca

kardeşim söz konusu olsa yapabilirim bunu. Sevgilim söz konusu olduğunda kendime rağmen hiçbir şey gelmez elimden. Şimdi bundan söz ederken, içten pazarlıklı yüzüme kavuşuyorum yeniden, başka yere bakan, düşünülecek başka şeyleri olan, gene de, hafifçe sıkılmış çenelerden belli, kızgınlık duyan, sırf pahalı bir lokantada iyi bir yemek yiyeceğim diye buna, bu haysiyetsizliğe katlanmak zorunda bulunmaktan acı çeken bir insanın dalgın havası, oysa gayet doğal olmalıydı. Anıları çevrelemiş avcı gecesinin kurşunu aydınlığı. Tiz bir uyarı sesi, bir çocuk çığlığı yaratıyor.

La Source'ta da hiç kimse konuşmuyor onunla.

Herkes Martel Perrier'ler ısmarlıyor. Kardeşlerim içkilerini hemen içip ikincileri söylüyorlar. Annemle ben bizimkileri veriyoruz onlara. Kardeşlerim çabucak sarhoş oluveriyorlar. Gene de konuşmuyorlar onunla, ama yergilere başlıyorlar hemen. Özellikle ortanca kardeşim. Ortalığın kasvetli olmasından, konsomatris bulunmamasından yakınıyor. Hafta içinde La Source'a çok az insan geliyor. Onunla, ortanca kardeşimle dans ediyorum. Sevgilimle de dans ediyorum. Büyük kardeşimle hiç dans etmem, hiçbir zaman dans etmedim. Bir tehlike kaygısı, herkesi etkisi altına alan o kötü çekimin tehlikesinin, bedenlerimizin birbirine yakınlaşmasının tehlikesinin bunaltıcı kaygısı her zaman engellemiştir beni.

Çok çarpıcı bir biçimde birbirimize benziyoruz, hele yüzlerimiz.

Cholenli Çinli benimle konuşuyor, ağladı ağlayacak, ben onlara ne yaptım, diyor. Kaygılanmasının yersiz olduğunu, bunun hep böyle olduğunu, yaşamın bütün durumlarında, kendi aramızda da hep böyle olduğunu söylüyorum.

Garsoniyerde buluştuğumuz zaman açıklayacağım ona. Büyük kardeşimin bu soğuk, bu aşağılayıcı sertliğinin başımı-

za gelen, yaşamımıza giren her şeye eşlik ettiğini söylüyorum. Onun ilk yönelimi, öldürmek, yaşamı silmek, yaşamı bildiği gibi horlamak, kovmak, acı çektirmek. Korkmamasını söylüyorum ona. Onun için hiçbir tehlike yok. Çünkü büyük kardeşin korktuğu, karşısında tuhaf bir biçimde çekingenleştiği tek kişi benim.

Hiçbir zaman merhaba yok, iyi akşamlar yok, iyi yıllar yok. Hiçbir zaman teşekkür yok. Konuşmak yok. Konuşma gereksinimi yok. Her şey dilsiz, uzak kalıyor. Taştan bir aile işte, ulaşılmaz bir derinlikte taşlaşmış. Her gün birbirimizi öldürmeye çabalıyoruz. Birbirimizle konuşmamakla kalmıyoruz, birbirimizin yüzüne baktığımız da yok. İnsan görünmeye görsün, bakamaz artık. Bakmak, bir şeye karşı, bir şey için merak duymaktır, düşmektir. Baktığımız hiç kimse kendisine yöneltilen bakışa değmez. Bakmak her zaman onur kırıcıdır. Konuşma sözcüğü sürgündür. Sanırım burada utancı ve gururu en iyi ifade eden bu sözcük. İster aile topluluğu olsun, ister başka türlü, her topluluk tiksinti vericidir; bizim için alçaltıcıdır. Yaşamı yaşamak zorunda olmanın temel utancı içinde bir aradayız. İşte burada ortak öykümüzün, üçümüzün de bu iyi niyetli kadının, toplumun öldürdüğü annemizin çocukları olmamızın öyküsünün en derin noktasındayız. Annemize umutsuzluktan başka hiçbir şey bırakmamış olan toplumun tarafındayız. Öylesine güven dolu, öylesine sevecen olan annemize yapılanlar yüzünden yaşamdan nefret ediyoruz, birbirimizden nefret ediyoruz.

Annemiz kendi umutsuzluğunu seyrede seyrede ne duruma geldiğimizi kestiremiyordu, özellikle erkeklerden, oğullarından söz ediyorum. Ama, kestirse bile, kendi öyküsü olan şeyi nasıl sustururdu? Yüzüne, gözlerine, sesine, sevgisine na-

sıl yalan söyletebilirdi? Ölebilirdi. Kendi canına kıyabilirdi. Yaşanmaz topluluğu dağıtabilirdi. Büyük oğlunu diğer iki küçük kardeşten kesinlikle ayırabilirdi. Yapmadı. Önlemsiz, tutarsız, sorumsuz davrandı. Hepsine kapıldı bu kusurların. Yaşadı. Üçümüz de aşkın ötesinde sevdik onu. İşte bunun için susamaz, gizleyemez, yalan söyleyemezdi, birbirimizden ne denli farklı olursak olalım, üçümüz de aynı biçimde sevdik onu.

Uzun sürdü. Yedi yıl sürdü. On yaşımızdayken başladı. Sonra on iki yaşımıza geldik. Sonra on üç yaşımıza. Sonra on dört, on beş yaşımıza. Sonra on altı, on yedi yaşımıza.

Bütün bu çağ boyunca sürdü, tam yedi yıl. En sonunda umuttan vazgeçildi. Umut bırakıldı. Okyanusa karşı girişimler de bırakıldı.* Verandanın gölgesinde Siam Dağı'na bakıyoruz, güneşin altında çok koyu, neredeyse kara. Anne en sonunda sakın, içine kapanmış. Bizler kahraman, umutsuz çocuklarız.

Küçük kardeş 1942 Aralık'ında, Japon işgali sırasında öldü. 1931'de ikinci bakaloryamdan sonra Saygon'dan ayrılmıştım. On yılda yalnız bir kez yazmıştı bana. Nedenini hiçbir zaman anlayamadım. Mektup düzgün, temize çekilerek, hatasız, özenle yazılmıştı. İyi olduklarını, okulun iyi gittiğini söylüyordu. İki sayfa dolusu, uzun bir mektuptu. Onun çocuk yazısını tanımıştım. Bir dairesi, bir otomobili olduğunu söylüyor, oto-

* Burada ve anlatının başka sayfalarında sık sık sözü edilen ve hiçbir zaman kesin bir biçimde anlatılmayan olay (okyanusa karşı girişimler, bentler, baraj vb.) yazarın 1950'de yayımladığı *Pasifik'e Karşı Bir Bent* adlı romanının konusunu oluşturur. Anlatıcının annesi hükümetten Pasifik kıyısında bir toprak satın almış, sonra, gelgit olayı nedeniyle toprağın tarıma elverişsiz olduğunu görünce, okyanusa karşı bentler kurmaya kalkmış, varını yoğunu bu yolda tüketmiştir. Olayın burada da yer alması, her iki anlatıda da özyaşamsal öğelerin önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. (ç.n.)

mobilinin markasını belirtiyordu. Tenise yeniden başladığını. İyi olduğunu, her şeyin yolunda gittiğini. Beni, tıpkı sevdiği gibi, yani var gücüyle kucakladığını. Savaştan söz etmiyordu, büyük kardeşimizden de.

Onun da, yani annemizin de yaptığı gibi, kardeşlerimden çoğu kez bir bütünmüş gibi söz ediyorum. Kardeşlerim diyorum, o da aile dışında, oğullarım derdi. Oğullarının gücünden kaba bir biçimde söz etmiştir her zaman. Aile dışındakilere ayrıntı vermezdi, büyük oğlun küçük oğuldan daha güçlü olduğunu söylemezdi, kuzeyde çiftçilik yapan kardeşleri kadar güçlü olduğunu söylerdi. Kardeşlerinin gücünden gurur duymuş olduğu gibi oğullarının gücünden de gurur duyardı. Büyük oğlu gibi o da zayıfları küçümserdi. Cholenli sevgilim konusunda büyük kardeşin söylediğini söylerdi. Bu sözcükleri yazmıyorum. Çöllerde rastlanan leşlere ilişkin sözcüklerdi bunlar. Kardeşlerim diyorum, çünkü ben de böyle derdim. Daha sonra, küçük kardeş büyüyüp de kurban olunca, başka türlü söylemeye başladım.

Ailede tek bir şenlik kutlanmaması, tek bir Noel ağacı olmaması bir yana, işlenmiş bir mendil de, bir çiçek de olmadı hiçbir zaman. Ama hiç ölüm de olmadı, hiçbir mezar, hiçbir anı da. Yalnız o. Büyük kardeş bir katil olarak kalacak. Küçük kardeş bu kardeş yüzünden ölecek. Ben gittim, sıyırdım yakamı. Büyük kardeş ölümüne dek yalnız kendi elinde tuttu onu.

O dönemde, o Cholen, görüntü, sevgili döneminde, bir delilik depresmesi oldu annemde. Cholen'de olanlar konusunda hiçbir şey bildiği yok. Ama beni incelediğini, bir şeylerden kuşkulandığını görüyorum. Kızını, bu çocuğu bilir, bu çocuğun çevresinde bir süredir bir gariplik, yeni denebilecek

bir sakinlik havası eser gibi, dikkati çekiyor, konuşması her zamankinden daha ağır ve her şeye öylesine merak duyan bu kız dalgın, bakışları değişmiş, annesinin bile, annesinin mutsuzluğunun bile seyircisi olmuş, mutsuzluğuna bakmakla kalıyor sanki. Birdenbire büyük bir korku girmiş annemin yaşamına. En büyük tehlike karşısında kızı, hiçbir zaman evlenememe, toplumda bir yer edinememe, toplum karşısında çaresiz, yıkık, yalnız kalma tehlikesinde. Kriz geçirerek üzerime atılıyor annem, odaya kapatıyor beni, yumruklar indiriyor, tokatlıyor, soyuyor beni, yaklaşıyor, gövdeyi, çamaşırlarımı kokluyor, üzerimde Çinli adamın kokusunu bulduğunu söylüyor, daha da ileri gidiyor, çamaşırlarımda kuşku uyandırıcı lekeler bulunup bulunmadığını araştırıyor ve bütün kente duyuracak bir biçimde kızının bir orospu olduğunu, onu sokağa atacağını, gebermesini dilediğini, artık hiç kimsenin onu istemeyeceğini, onurunun beş paralık olduğunu, bir dişi köpeğin bile ondan üstün sayılacağını haykırıyor. Ve ortalığı daha fazla kirletmesin diye bu kızı evden atmaktan başka ne yapabileceğini sorarak ağlıyor.

Kapalı odanın duvarları ardında, büyük kardeş.

Büyük kardeş anneye yanıt veriyor, çocuğu dövmekte haklı olduğunu söylüyor, sesi boğuk, içli dışlı, okşayıcı, gerçeği bilmeleri gerektiğini, bu kızın düşmesini önlemek için, annenin bu yüzden umutsuzluğa gömülmesini engellemek için, ne pahasına olursa olsun öğrenmeleri gerektiğini söylüyor. Anne var gücüyle vuruyor. Ortanca kardeş bağılıyor anneye, onu rahat bırakmasını söylüyor. Bahçeye gidip saklanıyor, ölmekten korkuyor, bu bilinmedik adamdan, büyük kardeşimizden korkuyor, hep korkuyor. Ortanca kardeşin korkusu annemi yatıştırıyor. Yaşamındaki yıkıma, onurunu yitirmiş kızına ağlıyor. Ben de ağlıyorum onunla. Yalan söylüyorum. Hiçbir şey olmadığı, bir öpücük bile vermediğim konusunda yaşamım üzerine yemin ediyorum. Böyle bir şey nasıl olabilir, diyorum, bir Çinliyle, bunu böylesi-

ne çirkin, böylesine sıska bir Çinliyle nasıl yapabilirim? Büyük kardeşin kapıya yapışmış olduğunu biliyorum, dinliyor, annemin ne yaptığını biliyor, ufaklığın çıplak olduğunu, dayak yediğini biliyor, bu iş daha da uzasın, ölümün eşiğine gelinceye dek sürsün istiyor kuşkusuz. Annem büyük kardeşimin bu karanlık, bu tüyler ürpertici amacını bilmez değil.

Daha çok küçüğüz. Kardeşlerim arasında düzenli olarak kavga çıkar, gözle görünür bir bahane de yoktur, büyük kardeşin beylik bahanesi vardır yalnız: Çık dışarı, rahatsız ediyorsun, der küçüğüne. Der demez de vurur. Tek sözcük söylemeden dövüşürler, solumaları, iniltileri, vuruşlarının boğuk gürültüsü duyulur yalnızca. Annem bütün durumlarda olduğu gibi bu kavgalara da çığlıklarla eşlik eder.

İkisinde de aynı öfke yetisi vardır, erkek kardeşlerden, kız kardeşlerden, annelerden başkasında görülmemiş olan şu kara, şu ölümcül öfkeyi duyar ikisi de. Büyük kardeş dilediği gibi kötülük edemediği, kötülüğü gönlünce yönlendiremediği için acı çeker, yalnız burada da değil, her yerde. Küçük kardeşse bu korkunç özelliği, büyük kardeşinin bu yönelimini görüp de elinden hiçbir şey gelmediği için acı çeker.

Dövüştükleri zaman her ikisinin de ölmesinden korkardık; annem daima kavga ettiklerini, hiçbir zaman birlikte oynamadıklarını, hiçbir zaman birbirleriyle konuşmadıklarını söylerdi. Biricik ortak yanlarının kendisi, yani anneleri, özellikle de bu küçük kız kardeş olduğunu, kanlarından başka hiçbir ortak yanları bulunmadığını anlatırdı.

Sanırım, annem yalnız büyük çocuğuna “çocuğum” derdi. Bazı bazı böyle seslenirdi ona. Öbür ikisinden söz ederken “küçükler” derdi.

Bütün bu konularda dışarı hiçbir şey sızdırmazdık, her şeyden önce yaşamımızın ilkesini, yoksunluğumuzu gizlemeyi öğrenmiştik. Sonra da geri kalan şeyleri gizlemeyi. Sözcük abartılı gibi görünüyor ama ilk sırdaşlar sevgililerimizdir,

merkezler dışında, önce Saygon sokaklarında, sonra vapurlarda, trenlerde, sonra her yerde karşılaştıklarımızdır.

Birdenbire tutturuverir annem, akşamüzeri, özellikle kuru mevsimde, evi tepeden tırnağa yıkatır, temizlensin, düzelsin, serinlesin der. Ev doldurma toprak üzerine kurulmuştur, bu dolma toprak bahçeden, yılanlardan, akreplerden, kırmızı karcıncalardan, Mekong'un taşmalarından, muson yelinin büyük kasırgalarını izleyen taşkınlardan yalıtır onu. Böyle toprak seviyesinden yüksekte olması evi kova kova sularla yıkamay, bir bahçe gibi tümüyle su içinde bırakmayı sağlar. Bütün iskemleler masaların üstünde, bütün ev sıırıslıkla, küçük salondaki piyanonun ayakları sular içindedir. Su girişteki basamaklardan aşağı akar, avluyu kaplayıp mutfaklara doğru gider. Küçük uşaklar çok mutludur, bizler de küçük uşaklarla birlikteyizdir, üstümüzü başımızı ıslatır, sonra yerleri arapsabunuyla sabunlarız. Herkes yalınayaktır, annem de öyle. Annem güler. Annemin hiçbir şeye hiçbir diyeceği yoktur. Bütün ev güzel güzel kokar, fırtına sonlarının ıslak toprak kokusu yayılır ortalığa; hele bir de öteki kokuyla, arapsabununun, arılığın, namusluluğun, çamaşırın, aklığın, annemizin uçsuz, bucaksız saflığının kokusuyla karıştı mı insanı deli eden bir kokudur. Su bahçe yollarına dek iner. Uşakların aileleri gelir, arkadaşları da, komşu evlerin beyaz çocukları da. Annem bu kargaşa nedeniyle çok mutludur, annem bazı bazı çok mutlu olabilir, unutacak kadar bir süre, evi yıkama süresi annemin mutluluğuna denk düşebilir. Annem salona gidip piyanonun başına geçer, ezbere bildiği, öğretmen okulunda öğrendiği havaları çalar. Şarkı söyler. Bazı bazı oynar, güler. Kalkar, hem söyler hem oynar. Herkes düşünür ki, o, annem de düşünür ki, birdenbire bir göl, ırmak kıyısında bir tarla, bir ırmak geçidi, bir plaj oluveren bu değişmiş evde mutlu olunabilir.

Birbirlerini ilk anımsayanlar iki küçük çocuk, küçük kızla ortanca kardeşir. Birdenbire gülmeyi kesip bahçeye çıkarlar, bahçede akşam olur.

Ev kova kova suyla yıkanırken büyük kardeşimizin Vinhlong'da bulunmadığını şu yazdığım anda anımsıyorum. Lot-et-Garonne'da, bir köy papazı olan vasimizin yanındaydı.

Onun da bazı bazı güldüğü olurdu, ama hiçbir zaman bizim kadar gülmezdi. Her şeyi unutuyorum, bunu da, güleç çocuklar olduğumuzu, ortanca kardeşimle benim soluğumuz kesilecek, canımız çıkacak kadar çok güldüğümüzü söylemeyi de unuttum.

Savaş, çocukluğumun renkleri içinde geliyor gözlerimin önüne. Savaş zamanını abimin saltanat dönemiyle karıştırıyorum. Hiç kuşkusuz ortanca kardeşim savaş sırasında öldüğünden olacak: Daha önce de söylediğim gibi, yürek dayanamayıp durmuştu. Büyük kardeşimi savaş sırasında hiç görmedim sanıyorum. Yaşıyor muydu, ölmüş müydü, o zaman bile bilmek umurumda değildi. Savaşı da tıpkı onu gördüğüm gibi görüyorum, her yana yayılır, her yana sızar, çalar, tutsak eder, her yanda hazır bulunur, her şeye karışır, bedenlere, düşüncelere, uykulara, uyanıklıklara, her zaman, her yere girer, çocuğun bedeninin, zayıf kişilerin, yenik halkların güzelim toprağını ele geçirmenin sarhoş edici tutkusunun pençesindedir, nedeni de kötülüğün orada, kapılarda, tenin üzerinde olmasıdır.

Garsoniyere dönüyoruz. Sevgiliyiz biz. Sevişmeden durmuyoruz.

Kimi zaman pansiyona dönmüyor, onun yanında uyuyorum. Kollarında, sıcaklığında uyumak istemiyorum, ama onunla aynı odada, aynı yatakta uyuyorum. Arada bir okulu

da boşluyorum. Geceleri bir lokantaya gidiyoruz. Bana duş yaptırıyor, beni yıkıyor, ovuyor, tapıyor, yüzümü boyuyor, beni giydiriyor, tapıyor bana. Yaşamının gözdesiyim. Bir başka erkekle karşılaşacağım diye korku içinde yaşıyor. Benim hiç böyle bir korkum yok, hiç mi hiç. Bir korkusu daha var, beyaz olmamdan değil, bu denli küçük olmamdan, öyle küçüğüm ki, öykümüzü öğrenseler hapsi boylayabilir. Anneme, özellikle de büyük kardeşime yalan söylemeyi sürdürmemi, kimseciklere bir şey söylemememi tembihliyor bana. Yalanı sürdürüyorum. Korkusuna gülüyorum. Çok, ama çok yoksul olduğumuzu, bu yüzden annemin dava açamayacağını söylüyorum, üstelik açtığı bütün davaları kaybettiğini, kadastroya karşı, yöneticilere karşı, valilere karşı, yasaya karşı açtığı bütün davaları kaybettiğini, bu işi beceremediğini, dinginliğini sürdüremediğini, beklemesini, gene beklemesini bilemediğini, yapamadığını, bağırmaya başlayarak şansını yaktığını söylüyorum. Bu da gene öyle olur, korkmaya değmez.

Marie-Claude Carpenter. Amerikalıydı, sanırım Boston'dandı. Gözlerinin rengi çok açıktı, gri-mavi. 1943. Marie-Claude Carpenter sarışındı. Azıcık soluktu. Daha ziyade güzeldi sanırım. Çabucak kapanıveren, göz açıp kapayıncaya dek silinip giden kısacık bir gülümsemesi vardı. Sesi birdenbire aklıma geliyor; kalın, tizlerde detone. Kırk beş yaşındaydı, yaşlılığın eşiğindeydi yani. Alma yakınında, on altıncı bölgede otururdu. Dairesi Seine'e bakan büyük bir yapının en üstünde çok geniş bir kattı. Kışın akşam yemeğine gidilirdi evine. Ya da yazın öğle yemeğine. Yemekler Paris'in en iyi lokantalarından ısmarlardı. Her zaman düzgündü yemekler, neredeyse her zaman, nadiren yetersizdi. Yalnız evinde gördük onu, hiç dışarıda görmedik. Bazı bazı bir Mallarmé'ci olurdu evde. Çoğu kez de bir, iki, üç sözde edebiyatçı. Bir kez gelirlerdi, bir daha görmezdik.

Nereden bulurdu bunları, nerede tanışmıştı, ne diye çağırırdı, hiçbir zaman anlayamadım. İçlerinden birinden söz edildiğini işitmedim, yapıtlarını ne okudum, ne duydum. Yemekler kısa sürerdi. Bol bol savaştan söz edilirdi, Stalingrad zamanıydı. 42 kışının sonu, Marie-Claude Carpenter çok dinler, çok bilgi alır, az konuşurdu, çoğu zaman bunca olayı gözden kaçırmış olmasına şaşar, gülerdi. Yemek sonlarında böyle çabucak gitmek zorunda olduğu için özür dilerdi, ama işi vardı, öyle derdi. İşinin ne olduğunu söylemezdi: Hiçbir zaman. Yeterli sayıda insan varsa, o gittikten sonra bir iki saat kalınıyordu. İstedığınız kadar kalın, derdi. Yokluğunda hiç kimse ondan söz etmezdi. Hem sarırm hiç kimse beceremezdi bunu, çünkü hiç kimse tarınyordu onu. Çıkılır, hep şu bir tür ak karabasandan geçiliyormuş, bilinmedik insanların evinde, aynı durumda bulunan, kendileri de bilinmedik kişiler olan çağrılılar arasında birkaç saat geçirip geliniyormuş, hiçbir geleceği, insani ya da başka türden hiçbir güdüsü bulunmayan bir an yaşanmış duygusuyla geri dönülürdü. Üçüncü bir sınırdan geçmek, bir tren yolculuğu yapmak, hekimlerin bekleme salonunda, otellerde, havaalanlarında beklemek gibi bir şeydi. Yazın Seine'e bakan büyük terasta yemek yenir, binanın bütün çatısını kapsayan bahçede kahve içilirdi. Bir de havuz vardı. Hiç kimse yüzmezdi; Paris seyredilirdi. Boş caddeler, ırmak, sokaklar. Boş sokaklarda çiçek açmış katalpalar. Marie-Claude Carpenter. Hep bakardım ona, durmadan bakardım neredeyse, bundan rahatsız olurdu ama kendimi alamazdım. Bulmak için, kimdi Marie-Claude Carpenter, bunu bulmak için bakardım. Neden başka yerde değil de buradaydı, neden böylesine uzaktı Boston'dan, neden zengindi, neden böyle hiçbir şey bilinmiyordu hakkında, sonra gözlerinde, gözlerinin çok derinlerinde, ta dibinde bu ölüm kırıntısı, neden, neden? Marie-Claude Carpenter. Neden bütün giysilerinde kaçıp giden, bunları tümüyle onun olmayan, aynı

biçimde bir başka bedeni de örtebilecek giysiler durumuna getiren bir şeyler vardı? Süssüz, parlatsız, çok açık renkli giysiler, kışın göbeğinde yaz gibi ak.

Betty Fernandez. Erkeklerin anısı kadınlarınkine eşlik eden bu esinli aydınlanışla belirmiyor hiçbir zaman. Betty Fernandez. O da yabancı. Daha adı anılır anılmaz, işte buyur, bir Paris sokağında yürümeye başlıyor hemen, miyop, çok az görüyor, iyice tanımak için gözlerini kırptıyor, hafiften elini sallayarak selamlıyor sizi. Merhaba, iyi misiniz? Öleli çok oldu şimdi. Belki otuz yıl. Güzelliğini anımsıyorum, unutmam için çok geç artık, onun kusursuzluğuna hiçbir şey erişemedi daha, onun kusursuzluğuna hiçbir zaman hiçbir şey erişemeyecek, ne koşullar, ne çağ, ne soğuk, ne açlık, ne Alman bozgunu, ne Suç'un tümüyle günüşiğine çıkarılması. O, her zaman için, ne denli korkunç olurlarsa olsunlar, bütün bunların tarihi üzerinde yürüyor sokakta. Onun gözleri de açık renk. Pembe giysi eski; kara başlığı sokağın güneşi altında tozlu. İnce uzun, çini mürekkebiyle çizilmiş bir gravür. İnsanlar duruyor, görmeden geçen bu yabancı kadının seçkinliğine hayranlıkla bakıyorlar. Yüce mi yüce. Nereden geldiği asla hemen anlaşılmaz. Sonra, ancak başka yerden, ancak oradan gelebileceği düşünülür. Güzeldir, bu etkiyle güzeldir. Avrupa'nın eski püskü nesnelerini giymiştir üzerine; eski brokarlar, çoktan modası geçmiş eski tayyörler, eski perdeler, büyük terzilerin kıyıda köşede kalmış eski parçaları, eski paçavraları, güvelenmiş eski tilki kürkleri, yıllar öncesinden kalma samurlar, bunları giyer işte, böyledir güzelliği, yırtık, üşümeli, hıçkırıklı, sürgün, hiçbir şey uymaz üzerine, her şey büyük gelir, bu da güzeldir, dalgalanır, fazla incedir, hiçbir şey üstüne oturmaz, bu da güzeldir. Böyledir o, başında, bedeninde, kendisine dokunan her şey hemen o anda, şaşmaz biçimde bu güzelliğe katılır.

Konuklar da çağırırdı Betty Fernandez, bir "gün"ü vardı. Zaman zaman giderdik. Bir keresinde Drieu la Rochelle gelmişti. Gururundan acı çektiği gayet belliydi, başkalarının düzeyine inmemek için az konuşuyordu, yabancı bir sesle, çeviri gibi, rahatsız bir dille. Belki Brasillach da gelmişti, ama anımsamıyorum, onu çok özlüyorum. Sartre hiç gelmezdi. Montparnasse'lı ozanlar vardı, ama hiçbirinin adını anımsamıyorum artık, hiçbiri kalmadı. Almanlar gelmezdi. Politika konuşulmazdı. Edebiyat konuşulurdu. Ramon Fernandez, Balzac'tan söz ederdi. Gecelerin sonuna dek dinleyebilirdi insan. Neredeyse tümüyle unutulmuş, neredeyse kanıtlanabilecek hiçbir yanı kalmamış bir bilgiyle konuşurdu. Fazla bilgi vermez, görüşlerini bildirirdi. Kendinden söz edermiş gibi, kendisi de bir kez bu adam, yani Balzac olmayı denemiş gibi söz ederdi Balzac'tan. Ramon Fernandez'in bilgide bile çok büyük bir inceliği vardı; ödevini, ağırlığını, hiç mi hiç duyurmadan, hem saydam, hem kökten bir biçimde hizmet ederdi bilgiye. İçten bir insandı. Sokakta, kahvede ona rastlamak bir şenlikti her zaman, sizi gördüğü için mutlu olurdu, doğrudu da mutlu olduğu, hazla selamlardı sizi. Merhaba iyi misiniz? Bunu da İngilizler gibi, virgülsüz, bir gülümseme içinde söylerdi, bu gülümseme süresince savaş bile şakaya dönüşürdü, savaşın getirdiği şeyler de, acı da, direniş de, işbirlikçilik de, açlık da, soğuk da, işkence de, utanç da şakaya dönüşürdü. Betty Fernandez'se yalnızca insanlardan söz ederdi; sokakta gördüklerinden ya da tanıdıklarından, vitrinlerde kalan nesnelerden, süt ve balık dağıtımından laf açar, yokluklara, soğuğa, sürekli açlığa karşı çözümlerden bahsederdi, yaşamın gündelik ayrıntıları içindeydi hep, öylece dururdu, hep özenli, çok sadık ve çok candan bir dostlukla. İşbirlikçiymişler, Fernandez'ler. Ben de, savaştan iki yıl sonra, FKP üyesiyim. Yine de denklik mutlak, kesin. İkisi de aynı şey, aynı acıma,

aynı imdat çağrısı, aynı yargı sakatlığı, aynı boş inanç diyelim, kişisel sorunun siyasal yoldan çözümlenebileceğini sanmaktan gelen boş inanç. Şu öteki kadın gibi, Marie-Claude Carpenter gibi o da, Betty Fernandez de, Alman işgalinin boş sokaklarına bakıyordu, Paris'e, çiçek açmış katalpalarla dolu parklara bakıyordu. Gene onun gibi kabul günleri vardı.

Siyah limuzinle yurda getiriyor onu. Kendisini görmesinler diye girişten biraz önce duruyor. Vakit gece. O iniyor, koşuyor, ondan yana dönmüyor. Ana kapıdan geçer geçmez, büyük avlunun hâlâ aydınlık olduğunu görüyor. Koridordan çıkınca da onu görüyor hemen, kendisini beklemekte, şimdiden kaygılı, hiç mi hiç gülümsemiyor. Neredeydin, diye soruyor. Yatmaya dönmedim, diyor. Nedenini söylemiyor, Hélène Lagonelle de sormuyor. Pembe şapkasını çıkarıyor, yatmak için örgülerini çözüyor. Liseye de gitmemişsin. Liseye de. Hélène, telefon ettiklerini söylüyor. Durumu böyle öğrenmiş. Gidip başgözetmeni görmesi gerekiyormuş. Avlunun karanlığında birçok kız var. Hepsi de aklar içinde. Ağaçlarda büyük lambalar var. Kimi çalışma salonları hâlâ aydınlık. Hâlâ çalışan öğrenciler var, kimileri de gevezelik etmek, iskambil oynamak ya da şarkı söylemek için kalmışlar. Öğrencilerin belirli bir yatma saati yok, gündüzleri hava öyle sıcak ki, akşamları nasıl isterlerse öyle geçiriyorlar biraz, genç gözetmenler nasıl isterse öyle. Biz, devlet yurduunun biricik beyazlarıyız. Birçok melez kız var, çoklarını babaları bırakıp gitmiş, birtakım askerler, denizciler ya da küçük gümrük, posta, bayındırlık memurları. Çokları çocuk esirgemedен geliyor. Birkaç da yarı melez var. Hélène Lagonelle Fransız hükümetinin kendilerini hastanelerde hastabakıcı, yetimevlerinde, cüzam ve akıl hastanelerinde gözetmen olarak yetiştirmek istediğine inanır. Hélène Lagonelle kolera ve veba ka-

rantinalarına gönderildiklerini sanır. Hélène Lagonelle buna inanır ve ağlar, çünkü bu görevlerin hiçbirini istemez, yurttan kaçmaktan söz eder durur.

Nöbetçi gözetmeni görmeye gittim, o da melez bir genç kadın, Hélène'le bana bakar durur. Liseye gitmediniz, bu gece de yurttan yatmadınız, annenize bildirmek zorundayız, diyor. Gelmeye olanak bulamadığımı ama bu akşamdan sonra, bundan böyle, her akşam yurda gelmeye çalışacağımı, anneme bildirmelerine gerek olmadığını söylüyorum. Genç gözetmen bana bakıyor, gülümsüyor.

Gene yapacağım aynı şeyi. Anneme bildirilecek. Annem yurt müdiresiyle görüşmeye gelecek, akşamları beni serbest bırakmasını, dönüş saatlerimi denetlememesini, pazarları da beni yurttaki kızlarla gezintiye çıkmaya zorlamamasını söyleyecek ona. Hep özgür yaşamış bir çocuktur o, dedi, yoksa kaçıp giderdi, annesi olsam da benim bile elimden bir şey gelmez bu konuda, onu yitirmek istemiyorsam, özgür bırakmak zorundayım. Müdire de kabul etti, çünkü beyazım, çünkü yurdun ünü açısından melezler kitlesi arasında birkaç beyaz gerekli. Annem, böylesine özgür olmakla birlikte lisede iyi çalıştığımı ve oğulları konusunda uğradığı bunca korkunç, bunca tatsız sıkıntılardan sonra, bu kızın okumasının kendisine kalan biricik umut olduğunu da söyledi.

Müdire de yurttan otelde kalır gibi kalmama izin verdi.

Kısa bir süre sonra parmağımda elmas bir yüzük olacak. Gözetmen hanımlar bana uyarıda bulunmayacaklar artık. Nişanlanmış olmamdan kuşku duyacaklar elbette, ama elmas öylesine pahalı ki, gerçekliğinden hiç kimse kuşkulananmayacak ve küçük kız verilmemiş olan bu elmasın fiyatı nedeniyle hiç kimse bir şey söylemeyecek artık.

Hélène Lagonelle'in yanına dönüyorum. Bir bankın üzerine uzanmış ağlıyor, çünkü yurdu bırakacağını sanıyor. Bankın üzerine oturuyorum. Hélène Lagonelle'in bedenime yaslanan bedeninin güzelliğinden bitmişim. Bu beden bambaşka bir şey, giysinin altında özgür, elimi uzatsam tutacağım. Onun göğüsleri gibisini hiç görmedim. Hiç dokunmadım göğüslerine. Utanmaz bir kız Hélène Lagonelle, hiç düşünmüyor, yatakhanelerde çıtırçıplak dolaşıyor. Hélène Lagonelle'in bedeni Tanrı'nın verdiği şeylerin en güzeli; endamı ile bedeninin göğüsleri böyle kendi dışında, ayrı bir şey gibi taşınması arasında kurulan bu denge benzersiz. Göğüslerin yuvarlaklığından, ellere doğru uzanan bu dışsallıktan daha olağanüstü bir şey olamaz. Küçük kardeşimin küçük uşağının bedeni bile hiç kalır bu görkem karşısında. Erkek bedenlerinin biçimleri cimridir, içerlektir. Hélène Lagonelle'inki gibi bedenler bozulur, kalıcı değildir, bilemedin bir yaz sürer, o kadar. Ama erkek bedenleri bozulmaz. Dalat yaylalarının yükseklerinden geliyor, Hélène Lagonelle. Babası postada memur. Kısa bir süre önce, ders yılının ortasında geldi. Korkuyor, yanınıza sokuluyor, hiçbir şey söylemeden, çoğu kez de ağlayarak, öylece kalıyor yanınızda. Dağın pembe ve esmer renginde, bütün çocuklarda kansızlığın, kavurucu sıcaklığın yeşilimsi solgunluğunun görüldüğü bu yerde hemen belli eder bu renk kendini. Hélène Lagonelle liseye gitmiyor. Okula gidemiyor, Hélène L. öğrenemiyor, bilgiyi aklında tutamıyor. Yurdun temel derslerine gidiyor ama bunun da bir işe yaradığı yok. Gövdeme yaslanıp ağlıyor, ben de saçlarını, ellerini okşuyorum, kendisiyle yurttaki kalacağını söylüyorum. Çok güzel olduğunu bilmiyor, Hélène L. Anası babası onu ne yapacaklarını bilmiyor, en kısa sürede evlendirmeye çalışıyorlar. İstedığı her türlü nişanlıyı bulabilir Hélène Lagonelle, ama hiçbirini istemiyor, evlenmek istemiyor, annesiyle birlikte eve dönmek istiyor.

O. Hélène L. Hélène Lagonelle. Sonunda annesinin istediğini yapacak. Benden, soytarı şapkalı, lame pabuçlu kızdan çok daha güzel, çok daha kolay evlendirilebilir. Hélène Lagonelle evlendirilebilir, evlilik yaşamına yerleştirilebilir, korkutulabilir, korktuğu ve anlamadığı şey kendisine açıklanabilir, böyle kalması, beklemesi buyurulabilir.

Hélène Lagonelle'in bedeni ağır, henüz masum, teni öyle yumuşak ki, kimi meyveler gibi öyle yumuşak ki, neredeyse algılanmayacak, biraz düşsel, fazla. Hélène Lagonelle öldürme isteği uyandırıyor, insanda, onu görünce, kendi elleriyle onu öldürmenin eşsiz düşü depreşiyor. Bu muhteşem vücut hatlarını hiç mi hiç bilmeden taşıyor, eller yoğursun, ağız yesin diye gösteriyor bunları, kendine saklamıyor, bilmiyor bunları, masalsı güçlerini bilmeden gösteriyor. Hélène Lagonelle'in göğüslerini yemek isterdim. Tıpkı her akşam Tanrı bilgimi derinleştirmek için gittiğim Çin kentindeki odada onun da benim göğüslerimi yediği gibi. Hélène Lagonelle'in o yumuşacık göğüsleri beni yiyip bitirsin isterdim.

Arzudan bitkinim.

Hélène'in bedeninden dolaşarak, Hélène'in bedeninin içinden geçerek gelirdi bana, o zaman kesin olurdu.

Öldüresiye.

Onu bu Cholenli adamla aynı ettenmiş gibi görüyorum; ama ışıldayan, güneşsi, masum bir şimdiki zaman içinde, her harekette, her gözyaşında, tüm zayıflıklarını, bilgisizliğini her defasında yinelenen bir çatlayıp açılış içinde görüyorum. Hélène Lagonelle, benim için hazzı böylesine soyut, böylesine çetin bir hale getiren bu ağır işçinin, Cholen'in, Çin'in bu silik adamının kadını. Hélène Lagonelle Çin'in malı olmuş.

Hélène Lagonelle'i unutmadım. O ağır işçiyi unutmadım. Gittikten sonra, onu bıraktıktan sonra, iki yıl süresince başka hiçbir erkeğe yaklaşımadım. Ama bu gizemli bağlılık kendi kendime bağlılığım olsa gerekti.

Hâlâ bu ailenin içindeyim, başka hiçbir yerde değil de burada yaşıyorum. Onun çoraklığında, korkunç sertliğinde, onun kötülüğünde kendimden en derin biçimde güven duyuyorum, temel kesinliğimin, yani ileride yazacağıma ilişkin kesinliğin en derin noktasındayım.

Bir kez şimdiki zamanı bıraktıktan sonra, ileride, başka her türlü yer dışında, duracağım yer burası. Cholen'deki garsoni-yerde geçirdiğim saatler iç açıcı ve yeni bir ışık içinde gösteriyor burayı. Dayarılmaz bir yer burası, ölümle dirsek dirseğe, bir şiddet, bir acı, bir umutsuzluk, bir onursuzluk yeri. Cholen'deki yer de böyle. Irmağın öbür yanında. Bir kez ırmağı geçtikten sonra.

Hélène Lagonelle'e ne oldu, öldü mü, kaldı mı, öğrenemedim. Yurttan ilk o ayrıldı, benim Fransa'ya gidişimden çok önce. Dalat'ya döndü. Dönmesini isteyen annesiydi. Onu ev-

Ne olduğunu, nasıl olduğunu da söyleyeyim size. Buyurun: Gidip afyon çekmek için uşakların parasını alıyor. Annemin parasını alıyor. Dolapları karıştırıyor. Ne bulursa alıyor. Kumar oynuyor. Babam ölümünden önce Entre-deux-Mers'de bir ev almıştı. Tek varlığımızdı bu ev. Kumar oynuyor. Annem borçlarını ödemek için evi satıyor. Bu kadarı da yetmiyor, hiçbir şey yetmiyor. Gençken beni La Coupole'un müşterilerine satmak istiyor. Annem onun için yaşamak istiyor işte, karnı doysun, sıcak yerlerde uyusun diye, adını çağır-dığını işitsin diye. Sonra Amboise yakarında ona aldığı mülk, on yıl süresince dışından tırnağından artırdığıyla. Bir gecede ipotek edilmiş. Annem faizleri ödüyor. Sonra sözünü ettiğim ağaç kesiminin geliri. Bir gecede. Can çekişen annemi soydu. Dolapları karıştırıp duran, burnu iyi koku alan, güzelce dizili çarşafı karıştıran, gizli yerleri bulmasını bilen biriydi. Al-yansları, benzer şeyleri çok çaldı, mücevherleri, yiyecekleri. Dô'yu, uşakları, ortanca kardeşimi soydu. Beni de çok soydu. Onu, annesini bile satabilirdi. Annem ölür ölmez, ölümün duygusallığı içinde, noteri getirtiyor hemen, ölüm duygusallığından yararlanmasını biliyor. Noter vasiyetin geçerli olmadığını söylüyor. Büyük oğlunu benim zararına fazla kayırmış. Fark çok büyük, gülünç. Ya bunu bile bile kabul edecek ya geri çevireceğim. Kabul ettiğimi bildiririm: imza. Kabul ettim. Kardeşim, gözleri yerde, teşekkür ediyor. Ağlıyor. Annemizin ölümünün duygusallığı içinde. İçten. Paris kurtulduğunda, hiç kuşkusuz güneydeki işbirlikçilik olayları nedeniyle arandığından, nereye gideceğini bilemiyor. Bana geliyor. Hiçbir

zaman tam olarak öğrenemedim, bir tehlikeden kaçıyor. Belki de birtakım insanları, Yahudileri ele vermiştir, her şey olabilir. İşlediği suçlardan sonra ya da yardımımıza gereksinim duyduğu her seferde olduğu gibi çok yumuşak, sevecen. Kocam sürgünde. Üzülüyor. Üç gün kalıyor. Unutmuşum, dışarı çıkarken hiçbir şeyi kilitlemiyorum. Orayı burayı karıştırıyor. Karnelerimle aldığım şekeri ve pirinci kocamın dönüşüne saklıyorum. Karıştırıp alıyor. Yatak odamdaki küçük dolabı da karıştırıyor. Biriktirdiğim bütün parayı, elli bin frankı alıyor. Tek kuruş bırakmıyor. Hırsızlıktan sonra daireden ayrılıyor. Yeniden görüştüğümüzde ona bundan söz etmeyeceğim, ayıbı öyle büyük ki yapamayacağım. Sahte vasiyetnameden sonra, sahte XIV. Louis Şatosu da bir lokma ekmek fiyatına satıldı. Vasiyetname gibi satış da hileliydi.

Annemin ölümünden sonra, yapayalnız. Dostu yok, hiç dostu olmadı, zaman zaman Montparnasse'ta "çalıştırdığı" kadınları oldu; zaman zaman, hiç değilse başlangıçta, çalıştırmadığı kadınları oldu; zaman zaman da erkekleri, ama onlar parasını ödüyorlardı. Büyük bir yalnızlık içinde yaşıyordu. Bu yalnızlık yaşlılıkla birlikte arttı. Bir serseriydi yalnızca, entipüften şeylerle uğraşırdı. Çevresinde korku uyandırdı, daha ötesinde değil. Bizimle birlikte, gerçek imparatorluğunu yitirdi. Bir gangster değildi, bir aile serserisi, bir dolap karıştırıcısı, silahsız bir katildi. Kendini tehlikeye atmazdı. Serseriler de tıpkı onun gibi yaşarlar, yardımlaşmadan, büyüklükten yoksun, korku içinde. O da korkardı. Annemin ölümünden sonra garip bir yaşam sürdü. Tours'da. At yarışları tüyosu almak için kahve garsonlarını ve arka salonda poker çeviren yüzü şarap rengi müşterileri tanırdı yalnız. Onlara benzemeye başladı, çok içti, gözleri kanlandı, ağzı çarpıldı. Tours'da, hiçbir şey kalmadı elinde. İki mülk de gittikten sonra, el elde baş başta. Bir yıl süresince, annemin kiralamış olduğu tek göz odalı bir ardiyede

oturdu. Bir yıl süresince bir koltukta uyudu. Girip çıkmasına ses çıkarılmadı. Burada bir yıl kalmasına. Sonra dışarı atıldı.

Bir yıl süresince, ipoteğe verdiği toprağını geri alacağını ummuş olmalı. Annemin ardiyesindeki mobilyalarını, bronz Buda heykellerini, bakırları, sonra yatakları, sonra dolapları, sonra çarşafı, hepsini bir bir kumara yatırdı. Sonra bir gün hiçbir şeyi kalmadı, böyle şeyler çok gelir başlarına, bir gün olur, sırtlarındaki giysiden başka hiçbir şeyleri kalmayıverir, ne bir çarşaf, ne bir kulübe. Yapayalnız. Bir yıl boyunca hiç kimse kapısını açmıyor kendisine. Paris'teki akrabasına mektup yazdı. Malesherbes'te bir hizmetçi odası olacak. Ve ellisini geçtikten sonra yaşamının ilk işine girecek, ilk ücretini alacak, bir deniz sigorta şirketinde hademe. Sanırım, on beş yıl yaşadı böyle. Hastaneye yattı. Orada ölmedi. Odasında öldü.

Annem hiçbir zaman söz etmedi bu çocuktan. Hiçbir zaman yakınmadı. Dolap karıştırıcıdan hiç kimseye bahsetmedi. Bu analık da bir suç gibiydi. Gizli tutuyordu. Oğlunu kendisinin tanıdığı gibi, Tanrı'nın ve yalnız Tanrı'nın önünde tanımayan herkes için anlaşılmaz, anlatılmaz olduğuna inanıyor olmalıydı. Beylik sözler söylerdi hakkında, hep aynı şeyleri. İstese üçümüzün en akıllısının o olacağını. En "sanatçı"sı. En incesi. Hem de annesini en çok seveni. Kısacası en iyi o anlamıştı kendisini. Bir erkek çocuktan böyle bir şey, böyle bir sezgi, böylesine derin bir sevgi beklenebileceğini aklıma bile getirmezdim, derdi.

Bir kez görüştük, ölen küçük kardeşten söz etti bana. Bu ölüm ne korkunç bir şey, ne kötü bir şey, sevgili kardeşimiz, sevgili Paulo'muz, dedi.

Kardeşliğimizden şu görüntü kalmış: Sadece'te bir yemek. Üçümüz de yemek odasındaki masada yemeğimizi yiyoruz. Onlar on yedi, on sekiz yaşındalar. Annem bizimle değil. Bi-

zim, ortanca kardeşle benim yemek yiyeşimize bakıyor, sonra çatalını bırakıp ortanca kardeşe dikeyor gözlerini. Çok uzun süre ona bakıyor, sonra birden, çok sakın bir biçimde, çok korkunç bir şey söylüyor. Sözü yiyecek üstüne. Dikkat etmesi, bu kadar yememesi gerektiğini söylüyor. Ortanca kardeş yanıt vermiyor. Yemesini sürdürüyor. Gene konuşuyor öteki, büyük et parçalarının kendisinin olduğunu, bunu unutmaması gerektiğini söylüyor. Yoksa karışmam, diyor. Soruyorum: Neden senin? Benim de ondan, diyor. Keşke ölsen, diyorum. Yiyemiyorum artık. Ortanca kardeşim de. Ortanca kardeşin bir sözcük, tek bir sözcük söylemesini bekliyor, sıkılmış yumrukları masanın üstünde, yüzünü dağıtmaya şimdiden hazır. Ortanca kardeş hiçbir şey söylemiyor. Sapsarı. Kirpiklerinin arasında beliren gözyaşları.

Öldüğü gün donuk bir gün. Sanırım, ilkbahar, nisan. Telefon ediyorlar. Hiçbir şey, başka hiçbir şey söylemiyorlar, ölü bulunmuş, yerde, odasında. Ölüm onun öyküsünün sonundan önce gelmişti. Daha o yaşarken olmuştu bu iş, ölmesi için vakit çok geçti artık, ortanca kardeşin ölümünden beri ölmüştü o. Etkili sözcükler: Her şey bitmiş.

Annem onun kendisiyle aynı mezara gömülmesini istemişti. Nerede, hangi mezarlıkta, unuttum gitti, bir tek Loire bölgesinde olduğunu biliyorum. Her ikisi de mezarda. Yalnız ikisi. Doğrusu da bu. Görüntünün parlaltısı katlanılacak gibi değil.

Alacakaranlık bütün yıl aynı saatte çökerdi. Çok kısa, neredeyse hoyrat. Yağmur mevsiminde gökyüzü haftalar boyunca görünmezdi. Ayışığının bile aşamadığı, dümdüz bir sise gömülüydü. Kurak mevsimdeyse, tam tersine, bütünüyle açıkta, çıplak ve çiğdi. Aysız geceler bile ışık içindeydi. Ve gölgeler yerlere, sulara, yollara, duvarlara aynı biçimde çizilirdi.

Gündüzleri iyi anımsayamıyorum. Güneşin parıltısı renkleri soldurur, ezerdi. Geceleriye, anımsıyorum. Mavi, gökten daha uzaklardaydı, bütün derinliklerin gerisindeydi, dünyanın dibini kaplardı. Benim için gökyüzü maviliğin içinden geçen şu salt ışıltı çizgisi, her türlü rengin ötesindeki şu soğuk kaynaşmaydı. Vinhlong'dayken, bazı bazı, kederli olunca, annem arabayı koştururdu, kurak mevsim gecesini görmek üzere kıra çıkardık. Böyle bir şansım, böyle bir annem vardı da bu geceleri görebildim. Işık, gökten bu katışıksız saydamlık çağlayanlarının, bu sessizlik ve kımıltısızlık hortumlarının üzerine vururdu. Hava maviydi, avuca alınabilirdi. Mavi. Gökyüzü bu ışık parıltısının sürekli çırpınışıydı. Gece her şeyi, ırmağın iki kıyısından görüş alarımızın sınırlarına dek bütün kın aydınlatırdı. Her gece özeldi. Her biri süresiyle adlandırılabilirdi. Gecelerin sesi köy köpeklerinin sesiydi. Gizem içinde haykırırlardı. Gecenin uzamı ve süresi tümünden tükeninceye dek, köyden köye karşılık verirlerdi birbirlerine.

Avlunun ağaçlık yollarında Japon elması ağaçlarının gölgeleri kara mürekkeple çizilmiş. Bütün bahçe bir mermer kımıltısızlığında donmuş. Ev de öyle, anıtsal, kasvetli. Sonra, yanımda yürümekte olan ve şimdi ısrarla ıssız caddeye açılan ana kapıya doğru bakan ortanca kardeşim.

Bir seferinde lisenin önünde değil. Şoför kara arabada yalnız. Babanın hasta olduğunu, küçük beyin Sadec'e gittiğini söylüyor. Kendisine, şoföre, beni liseye götürmek, oradan da yurda getirmek üzere Saygon'da kalması emredilmiş. Küçük bey birkaç gün sonra döndü. Kara arabanın arkasında yer aldı gene, bakışları görmemek için yüzü başka yana dönük, hep korku içinde. Öpüştük, tek sözcük söylemeden, öpüştük, unuttuk her şeyi, orada, lisenin önünde öpüştük. Öpüşürken

ağlıyordu. Baba yaşayacaktı daha. Son umudu da uçup gidiyordu. Bunu ondan istemişti. Beni biraz daha bağrına basıp alıkoymasına izin vermesi için yalvarmıştı ona, kendisini anlaması gerektiğini, uzun yaşamı boyunca kendisinin de en az bir kez böyle bir tutku yaşamış olması gerektiğini, başka türlüsüne olanak bulunmadığını söylemişti, kendisinin de, bir kez, böyle bir tutku yaşamasına, küçük beyaz kızın çılgın aşkını yaşamasına izin vermesini rica etmişti, onu Fransa'ya göndermeden önce sevmek için biraz daha zaman bırakmasını istemişti, çünkü şimdi bu aşktan el çekmek olanaksızdı onun için, fazla yeniydi daha, fazla güçlüydü, yeni doğan şiddetinin doruğundaydı, hele onun da, yani babasının da bildiği gibi, bir daha hiç böyle bir aşk yaşamayacağı için, bedeninden ayrılmak daha da korkunçtu.

Babası ölüsünü görmeyi yeğ tuttuğunu yinelemişti.

Kplerdeki serin sularla yıkandık birlikte, öpüştük, ağladık, gene lesiyeydi her şey, ama bu kez, daha şimdiden, avuntusuz bir hazdı. Sonra ona söyledim. Hiçbir şeye üzülmemesini söyledim ona, kendi söylediklerini, yani hiçbir yerde duramayacağımı, nasıl davranacağım konusunda karar veremediğimi anımsattım. Bundan böyle bunun bile kendisi için fark etmediğini, her şeyin geride kaldığını söyledi. O zaman babası gibi düşündüğümü söyledim ona. Kendisiyle kalmak istemediğimi söyledim. Neden göstermedim.

Vinhlong'un Mekong üzerinde sona eren uzun caddelelerinden biri. Akşamları hep ıssız olan bir cadde. Hemen her akşam olduğu gibi bu akşam da elektrikler kesilmiş. Her şey bununla başlıyor. Ben daha caddeye çıkar çıkamaz, ana kapı arkamdan kapanıyor, ışık kesiliveriyor. Koşuyorum. Koşuyorum, çünkü karanlıktan korkuyorum. Gittikçe daha hızlı koşuyorum. Sonra birden arkamda birinin daha koştuğunu

iştir gibi oluyorum. Birdenbire arkamda birinin benim izimden koştüğundan kuşkuym kalmıyor. Koşmama ara vermeden geriye dönüyorum, görüyorum. Çok uzun bir kadın bu koşan, çok zayıf, ölüm gibi zayıf, bir de gülüyor, bir de koşuyor. Ayakları çıplak, beni yakalamak için ardımdan koşuyor. Onu tanıyorum, merkezin, Vinhlong'un delisi. İlk kez sesini işitiyorum, gece konuşur, gündüz uyur, çoğu kez de burada, bu caddede, bahçenin önünde. Bilmediğim bir dilde haykırarak koşuyor. Öylesine korkuyorum ki, bağıramıyorum bile. Sekiz yaşında olmalıyım. Çınlayan kahkahasını, sevinç çığlıklarını işitiyorum. Benimle eğlendiği kesin. Anı temel bir korkunun anısı. Bu korkunun aklımı, gücümü aştığını söylemekle pek bir şey anlatmış olmam. Söylenebilecek olan bir şey varsa o da şu: Bütün varlığın kesinliğinin anısı bu, yani hafiften de olsa kadın bana elini dokundursa ölümden de kötü bir duruma, delilik durumuna kesin geçeceğimin anısı. Komşuların bahçesine, eve ulaştım, basamakları çıktım ve girişte düştüm. Sonra da kaç gün süresince başıma geleni anlatamadım.

Yaşamımın daha ileri bir döneminde de annemin durumunun -bu durumun adını koymamışım henüz- ağırlaşp onu çocuklarından ayrılmak zorunda bırakmasından korkuyorum hâlâ. Günü gelince ne olacağını bilmek bana düşecek sanırım, kardeşlerime değil, çünkü onlar bu durumu anlayamazlar.

Kesin ayrılışıma birkaç ay kala, Saygon'da oluyordu bu, gece geç vakit, Testard Sokak'taki evin büyük tıraşasındaydık. Dô da vardı. Anneme baktım. Pek tanıyamadım onu. Sonra, bir tür beklenmedik siliniş, düşüş içinde, birdenbire hiç mi hiç tanıyamaz oldum. Birdenbire, şuracıkta, yanımda, annemin yerinde oturan bir kadın beliriverdi, annem değildi, onun görünüşüne bürünmüştü, hiçbir zaman annem olmamıştı.

Hafif şaşkın bir havası vardı, parka, parkta bir noktaya doğru bakıyor, görünüşe bakılırsa, benim hiç mi hiç sezinleyemediğim ama gerçekleşmek üzere olan bir olayı bekliyordu. Yüz çizgilerinde, bakışlarında bir gençlik, herhalde alışkın olduğu bir utanç duygusu nedeniyle bastırıldığı bir mutluluk vardı. Güzeldi, Dô yanında oturuyordu. Dô hiçbir şeyi ayırmısamış gibi görünüyordu. Korkunç olan şey, onun hakkında, yüz çizgileri, mutluluk havası, güzelliği hakkında söylediklerimde değildi; değişim gerçekleştiği zaman annemin oturduğu yere oturmuş olmasından, orada, yerinde, ondan başka hiç kimse bulunmadığını bilmemden, ama yerini başka hiç kimsenin alamayacağı bu kimliğin silinmiş olmasından, benimse o kimliğin geri gelmesi, geri gelmeye başlaması için hiçbir şey yapamamandan ileri geliyordu korkunçluk. Görüntünün içini doldurmaya talip hiçbir şey yoktu. Aklım tümüyle başımdayken çıldırıverdim. Bağırarak zamanı zor buldum. Bağırdım. Hafif bir çığlık, bir yardım çağrısı, bütün bu sahneyi ölümcül bir biçimde donduran bu buz kırılınsın diye. Annem başını çevirdi.

Bütün kenti caddedeki bu dilenci kadınla doldurdum. Kentlerin, çeltik tarlalarının dilenci kadınları, Siam'ı çevreleyen yolların, Mekong kıyılarının dilenci kadınları; işte bütün bu dilenci kadınlarla donattım onu, beni korkutmuş olan dilenci kadını. Her yandan geldi. Nereden gelmiş olursa olsun, hep Kalküta'dan geldi. Teneffüs bahçesindeki Japon elmalarının gölgesinde uyudu her zaman. Annem de her zaman orada, yanı başında oldu, içinde kurtlar, üzerinde sinekler kaynaşan ayağını iyileştirmeye çalıştı onun.

Yanında da öykünün küçük kızı. İki bin kilometredir taşıyor onu, hiç mi hiç istemiyor, veriyor, buyur, al. Çocuklar yok artık. Çocuk yok. Hepsi de ölmüş ya da atılmış, ömrün sonunda bir yığın. Japon elmalarının altında uyuyan o kız daha öl-

memiş. En uzun yaşayacak olanı o. Evin içinde, dantel giysiler içinde ölecek. Ölümüne ağlayacaklar.

Daracık yolları çevreleyen çeltik tarlalarının tümseği üzerinde haykırıyor, katıla katıla gülüyor. Ölülerini uyandıracak, çocukların gülüşüne kulak veren herkesi uyandıracak nitelikte, altın bir gülüşü var. Günler ve günler boyunca bungalovun önünde kalıyor, bungalovda beyazlar var, anımsıyor, dilencilere yiyecek veriyorlar. Sonra bir gün kuşluk vakti uyanıyor ve yürümeye başlıyor, bir gün yola çıkıyor, nedenini anlayabilerseniz anlayın, dağa doğru sapıyor, ormanın içinden geçiyor, Siam Sıradağları'nın tepeleri boyunca giden patikaları izliyor. Belki de ovanın öbür yanında sarı yeşil bir gök görüp durduğu için geçiyor ormanı. Denize doğru, sona doğru inmeye başlıyor. Geniş, zayıf adımlarıyla ormanın yamaçlarından iniyor. Yürüyor da yürüyor. Pis pis kokan ormanlar bunlar. Çok sıcak bölgeler. Denizin sağlıklı yeli yok. Sineklerin durgun gürültüsü, ölü çocuklar, her gün yağmur. Sonra işte deltalar. Dünyanın en büyük deltaları. Kara balçıktan. Chittagong'a doğru başlarlar. Dar yolları, ormanları, çay ollarını, kızıl güneşleri terk etti, gözlerinin önündeki deltaların açıklığından geçiyor. Dünyanın dönüş yönünü tutuyor, doğunun o her zaman uzak, her zaman insanı saran yönünü. Bir gün, denizin karşısında. Haykırıyor, mucizemsi bir kuş kikirdemesiyle gülüyor. Bu gülüşün yardımıyla Chittagong'da karşıya geçecek bir yelkenli buluyor, balıkçılar onu da almayı kabul ediyorlar. Bengal körfezini onlarla geçiyor.

Sonra, sonra Kalküta banliyölerinde çöp yığınlarının çevresinde görünmeye başlıyor.

Sonra gözden yitiriliyor. Sonra gene bulunuyor. Aynı kent Fransa elçiliğinin arkasında. Bir parkta uyuyor, tükenmez bir besinle doymuş olarak.

Gece orada. Sonra g nd ğ munda Ganj'da. Hep güleç ve alaycı. Gitmiyor artık. Burada yiyip içiyor, uyuyor, gece sakin mi sakin, zakkum a a larıyla dolu parkta kalıyor.

Bir gün geliyorum, buradan geçiyorum. On yedi ya ımdayım. İngiliz mahallesi burası, elçilikler parkı, muson mevsimi, tenis alanları ıssız. Ganj boyunca c zamlılar gülüyor.

Kalküta'da konaklıyoruz. Gemide bir arıza var. Zaman geçirmek için kentte geziyoruz. Ertesi ak am gene yola  ıkıyoruz.

On be  buçuk ya ında. Olay Sadec merkezinde çabucak duyuluyor. Sırf bu kılık bile belli ediyor ayıbını. Annenin hiçbir şeyden anladığı yok, küçük kızı yetiştirme biçiminden de habersiz. Zavallı  ocuk ağız. Kanmayın sakın, bu şapka günahsız değil, bu dudak boyası da, bütün bunların bir anlamı var, günahsız değil, yani bakışları, paraları çekmek için. Karde leri birer serseri. Bir  inliyimi  diyorlar, bir milyarderin o luymu , hani  u Mekong kıyısındaki k  k, mavi  inili. O bile, bundan onur duyacak yerde, oğluna istemiyormu . Beyaz serseriler ailesi.

Hanım diyorlardı kendisine, Savannakhet'ten geliyordu. Kocasını Vinhl ng'a atanmu . Kendisi bir yıl süresince Vinhl ng'da g r nmemi ti. O genç adam, Savannakhet'teki müdür yardımcısı yüzünden. Artık sevi emeyeceklerdi. Genç adam o zaman tabancayla  ld rm  t  kendini.  yk  Vinhl ng merkezine kadar ulaştı. Onun Vinhl ng'a gitmek üzere Savannakhet'ten yola çıktığı gün, yüreğine bir kurşun. Merkezin büyük alanında, güneşin altında. Küçük kızları ve kocasının Vinhl ng'a atanması nedeniyle artık buna son vermek gerektiğini söylemişti.

Cholen'in adı kötüye çıkmış mahallesinde oluyor bu i , her ak am. Her ak am bu küçük g nahk r oraya gidip pis bir Çinli milyonere bedenini ok atıyor. Lisede okuyor, küçük beyaz

kızların, spor kulübünün yüzme havuzunda serbest stil yüzme öğrenen beyaz sporcu kızların bulunduğu lisede. Bundan böyle Sadec ilkokul öğretmeninin kızıyla konuşmamaları emredilecek kendilerine bir gün.

Teneffüste, yapayalnız, avlunun bir sütununa yaslanmış, sokağa bakıyor. Annesine hiçbir şey söylemiyor bu konuda. Cholenli Çinlinin siyah limuziniyle liseye gelmeyi sürdürüyor. Kızlar ardından bakıyorlar. Buyruğun dışına çıkan olmayacak hiç. Hiçbiri onunla konuşmayacak artık. Bu tecrit Vinh-longlu hanımın saf anısını canlandırıyor. Otuz sekizine yeni girmişti o sırada. Çocuk da on yaşındaydı. Şimdi anımsarken de on altı yaşında.

Hanım odasının balkonunda, ben ortanca kardeşimle dindersinden gelirken Mekong boyunca caddelere bakıyor. Oda, balkonlarının üstü kapalı büyük sarayın ortasında, saray da zakkum ve hurma ağaçlarıyla dolu parkın ortasında. Hanımı ve düz şapkalı genç kızı merkezin öteki insanlarından ayrı fark ayırmakta. Nasıl her ikisi de ırmaklar boyunca uzun caddelere bakıyorsa, her ikisi de gene öylece aynı. Her ikisi de tecrit edilmiş. Yapayalnız birer kraliçe. Gözden düşmüşlükleri ortada. Her ikisi de sevgililerce okşanan, öpülen bu bedeninin özelliği nedeniyle aşağılanmaya adanmış, her ikisi de ölesiye bir hazzın utancıyla başbaşa bırakılmış, ölesiye, diyorlar, aşksız sevgililerin o gizemli ölümüyle ölesiye. İşte söz konusu olan bu, ölümeye yatkın bu mizaç. Benliklerinden, odalarından taşıyor bu ölüm, öyle de güçlü ki bu olay bütün kentte, uzak merkezlerde, ilçelerde, toplantılarda, hızını yitirmiş vilayet balolarında biliniyor.

Hanım da bu toplantılara yeniden başlamış işte, bu iş bitti, Savannakhet'teki genç adam unutulup gitti sanıyor. Böylece akşam toplantılarına yeniden başladı hanım, zorunlu görüyor bu toplantıları, öyle ya, ne de olsa zaman zaman görüşmeli insanlar, ne de olsa zaman zaman dörtgen şekilli çeltik tarlala-

nrun ortasında silinip gitmiş uzak merkezlerin tüyler ürpertici yalnızlığından, korkudan, çılgınlıktan, ateşlerden, unutuştan sıyrılabilmeli.

Akşam, lise çıkışı, aynı siyah limuzin, aynı pervasızlık ve çocukluk şapkası, aynı lame pabuçlar, sonra o, gidiyor, bedenini Çinli milyardere keşfettirmeye gidiyor, Çinli düşün altında yıkayacak onu, uzun uzun, her akşam annesinin evde kendisine sakladığı küpün serin suyunda yıkandığı gibi, sonra onu ıslak ıslak yatağa taşıyacak, vantilatörü açacak, her yanını gittikçe daha çok öpecek, o da daha, daha diyecek hep, sonra yurda dönecek, kimsecikler kendisini azarlamayacak, dövmeyecek, suratını dağıtmayacak, aşağılamayacak.

Gecenin sonunda, merkezin ısıllı parlayan büyük alanında öldürmüştü kendini. Kadın dans ediyordu. Sonra gün doğmuştu. Doğan gün cesedin çevresini sarmıştı. Sonra, zaman ilerledikçe, güneş görüntüyü ezmişti. Kimsecikler yaklaşmayı göze alamamıştı. Polisin işiydi bu. Öğleyin, yolcu teknelerinin gelmesinden sonra, hiçbir şey kalmayacak artık, alan bomboş olacak.

Annem, zararı yok, bütün bunların hiç önemi yok, demişti yurt müdiresine. Gördünüz değil mi, bu yıpranmış giysiler, bu pembe şapka ve bu sırmalı pabuçlar nasıl da yakışıyor ona? Anne çocuklarından söz etti mi sevinçten sarhoştur, daha da çekicidir o zaman. Yurdun genç gözetmenleri onu tutkuyla dinliyor. Hepsi onun çevresinde dört dönüyor, diyor anne, merkezin bütün erkekleri, evli olsun, bekâr olsun, hepsi şunun çevresinde dört dönüyor, bu ufaklığı, bu küçüğü istiyorlar, daha her şeyi belirginleşmiş bile değil, baksanıza, daha bir çocuk. İnsanlar lekelenmiş mi diyorlar ona, öyleyse ben de masumiyet nasıl lekelenir diyorum.

Anne konuşuyor da konuşuyor. Gözleri kamaştırıcı orospuluktan söz ediyor ve gülüyor, yüz kızartıcı olaya, bu soytarılığa, bu aykırı şapkaya, ırmağı geçen çocuğun o ince şıklığına gülüyor, burada, bu Fransız sömürgelerindeki dayanılmaz şeye gülüyor, bu beyaz tenden, uzak merkezlerde saklı kaldıktan sonra birdenbire günüşiğine çıkan ve bir banker kızı gibi parmağında elmas yüzük, kentin ortasında, herkesin gözü önünde, Çinli milyarder bozuntusuyla adını kötüye çıkaran bu çocuktan söz ediyorum, diyor ve ağlıyor.

Elması gördüğü zaman, alçacık bir sesle, bana ilk kocamla nişanlandığımda verilen küçük bir tektası anımsattı, diyor. Bay Obscur,* diyorum. Gülüyoruz. Adı böyleydi, diyor, ama gerçek.

Uzun uzun birbirimize baktık, sonra hafiften alaylı, çok tatlı bir gülümseme belirdi yüzünde, gülümsemesinde çocukları konusunda, çocuklarını bekleyen şeyler konusunda öyle derin bir bilginin izi vardı ki, neredeyse Cholen'den söz edecektim ona.

Ama yapmadım. Hiçbir zaman yapmadım.

Benimle tekrar konuşmadan önce uzun süre bekledi, sonra büyük bir sevgiyle konuştu: Bitti artık, biliyor musun, dedi. Burada, sömürge, hiçbir zaman evlenemeyeceğini biliyor musun? Omuz silkiyorum, gülüyorum. Her yerde evlenebilirim, istediğim zaman, diyorum. Annem hayır diye başını sallıyor. Hayır. Burada her şey bilinir, burada evlenemezsin artık, diyor. Yüzüme bakıyor ve o unutulmaz sözleri söylüyor: Çok mu beğeniyorlar seni? Tamam, gene de çok beğeniyorlar, diye yanıtlıyorum. İşte o zaman söylüyor şu sözü: Sen sen olduğun için de beğeniyorlar seni.

Gene soruyor: Yalnız para için mi görüşüyorsun onunla? Duralıyorum, sonra yalnız para için görüştüğümü söylüyorum. Gene uzun uzun yüzüme bakıyor, inanmıyor sözüme. Ben sana

* "Karanlık, silik, müphem" anlamında. (ç.n.)

benzemezdim, diyor, okumakta senden çok güçlük çektim, üstelik ben ciddiye, çok uzun bir süre böyle kaldım, iş işten geçti artık, hazdan da hoşlanmaz oldum.

Sadec'te bir tatil günüydü. Ayakları bir iskemlenin üstünde, salıncaklı bir koltukta dinleniyordu, salonun ve yemek odasının kapılarını açmış, hava akımı sağlamıştı. Dingindi, kötülük yoktu davranışında. Birdenbire küçük kızını görmüş, canı onunla konuşmak istemişti.

Sondan, bent topraklarının bırakılmasından çok uzak değildik, Fransa'ya dönüşten çok uzak değildik.

Uyuyuşuna bakıyordum.

Zaman zaman annem, yarın fotoğrafçıya gidiyoruz diye kararını bildirir. Fiyatlardan yakınır, gene de aile resimlerinin masrafını çeker. Resimlere bakarsınız, birbirinize bakmazsınız, ama resimlere bakarsınız, her biriniz ayrı ayrı, tek sözcüklük bir yorum bile yapmadan, ama bakarsınız işte, görürsünüz birbirinizi. Ailenin öteki üyelerini tek tek ya da toplu olarak görürsünüz. Eski resimlerde çok küçük olduğunuz zamanlarda yeniden görürsünüz birbirinizi, yeni resimlerde birbirinize bakarsınız. Ayrılık daha da büyümüştür aranızda. Bakıldıktan sonra, resimler dolaplara, çamaşırlar arasına yerleştirilir. Bizi görebilmek için, doğal olarak büyüyüp büyümediğimizi görebilmek için, annem resmimizi çektirir. Başka anneler, başka çocuklar gibi uzun uzun bakar bize. Resimleri karşılaştırır, her birimizin gelişiminden söz eder. Kimse yanıt vermez kendisine.

Annem sadece çocuklarının resmini çektirir. Başka hiçbir şeyin resmini çekmez. Vinhlong'un tek resmi yoktur bende, bahçenin, ırmağın, Fransız fethinden kalma demirhindi ağaçlarıyla çevrili, dosdoğru caddelerin tek resmi yoktur, evin, kara ve yıldızlı demir karyolaları, sınıflar gibi yeşil sac abajurlu, caddelerdekini andıran, kırmızımsı ampulleriyle, kireç-

le sıvanmış sığınma odalarıımızın tek resmi yoktur, annemin konakladığı o her türlü çirkinliği gölgede bırakan, o kaçılası, o inanılmaz, o hep geçici yerlerden hiç ama hiç görüntü yoktur. Temelli yerleşinceye kadardı buralar, öyle derdi annem, ama Fransa'ya, bütün yaşamı boyunca sözünü ettiği o Pas-de-Calais ve Entre-deux-Mers arasında yer alan ve huyuna, yaşına, hüznüne denk düşen bölgelere yerleşinceye kadar. Loire bölgesine yerleşip de bir daha ayrılmamasıya demirlediği zaman, odası Sadec'teki odanın tıpkısı olacaktır, korkunç. Unutmuş olacaktır.

Yerlerin, görünümünün resmini çekmezdi hiçbir zaman, yalnız bizim, çocuklarının resmini çektiirdi, çoğu zaman da resim ucuza çıksın diye hepimizi bir araya toplardı. Elimizdeki birkaç amatör fotoğrafını da annemin dostları, sömürgeye yeni gelip de ailelerine Ekvator manzaralarının, hindistancevizi ağaçlarının ve yerli hamalların resimlerini göndermek isteyen meslektaşları çekmişti.

Annem izinleri sırasında çocuklarının resimlerini tuhaf bir biçimde ailesine gösterir. Biz bu aileye gitmek istemeyiz. Kardeşlerim onları hiç tanımadı. Ben en küçükleriydim, önceleri annem beni de sürüklerdi. Sonra gitmez oldum, çünkü teyzelerim yüz kızartıcı davranışım nedeniyle kızlarının beni görmesini istemezlerdi. Böyle olunca anneme resimleri göstermek kalır kala kala, annem de gösterir bunları, mantıklıca, akıllıca, amca kızlarına çocuklarını gösterir. Göstermesi gerekmektedir, o da gösterir, amca kızları aileden kalan tek insanlardır, o da onlara aile resimlerini gösterir. Bu yaşama biçimine bakıp da bu kadından bir şeyler görülebilir mi? Amca kızlarını, zorlukları, gereksiz işleri bırakabileceğini, silkip atabileceğini aklına bile getirmeden her şeyin sonuna dek gitne huyuna bakıp da bir şeyler çıkarılabilir mi? Sanırım çıkarılabilir. Ben

derinden bağışlamayı türün bu yılmazlığında, bu saçma yılmazlığında buluyorum.

Yaşlanıp saçları ağarınca da gitti fotoğrafçıya, yalnız gitti, koyu kırmızı güzel giysisi ve iki mücevheriyle, gerdanlığı ve yeşimtaşı-altın karışımı broşuyla, altın kaplamalı şu küçük yeşim parçasıyla resmini çekti. Resimde saçları güzelce yapılmış, tek bir kırışık yok, kusursuz bir görüntü. Zengin yerliler de, ölümün yaklaştığını anlayınca, yaşamlarında bir kez fotoğrafçıya giderlerdi. Kocaman olurdu resimleri, hep aynı büyüklükte olurdu, güzel, yaldızlı çerçevelerle çerçevelenir, ataların sunağının yanına asılırdı. Çok gördüm böyle resimleri, resmi çekilen bütün insanlar neredeyse hep aynı görüntüyü verirlerdi, benzerlikleri başdöndürücüydü. Yalnızca yaşlıların birbirine benzemesinden değildi bu, resimler hep rötuşlanırdı, öyle bir rötuşlanırdı ki, yüzün karakteristik özellikleri hâlâ kalmuşsa, yumuşatılırdı. Sonrasızlığın karşısına çıkmak üzere aynı biçimde hazırlanırdı yüzler, silinir, hep aynı biçimde gençleştirilirdi. İnsanların istedikleri buydu. Bu benzerlik, bu ölçülülük aile içinden geçişlerinin anısını donatıyor, onun hem tekliğine hem gerçekliğine tanıklık ediyor olmalıydı. Birbirlerine ne denli benziyorlarsa, aileden oldukları o denli kesinlik kazanıyor olmalıydı. Üstelik bütün erkekler aynı sarığı, bütün kadınlar aynı topuzu, aynı gerilmiş saçları, bütün erkekler ve kadınlar aynı dik yakalı giysiyi taşıyorlardı üzerlerinde. Hepsinin havası aynıydı, hâlâ görür görmez tanıyabilirim bu havayı. Annemin resimdeki kırmızı giysili havası da onlarınkiydi işte, kimilerine göre soylu, kimilerine göre silik hava.

Bu konuyu hiç mi hiç açmıyorlar artık. Onunla evlenmek için babasına başvurmayacağı iyice belli bir şey. Babanın oğluna hiç mi hiç acımayacağı. Kimseye acımaz. Mavi taraçalı

evde oturan adam, merkezin ticaretini elinde tutan bütün Çinli göçmenlerin en korkuncu, en zengini, mülkleri Sadeç'in çok uzaklarına, Cholen'e, Fransız Hindicini'nin başkentine dek uzanır. Cholenli adam babasının kararıyla kızın kararının aynı olduğunu, bu kararların dönüşü olmadığını biliyor. Kendisini kızıdan ayıracak olan gidişin öykülerinin biricik şansı olduğunu az da olsa anlamaya başlıyor. Onun öyle evlendirilebilecek kızlardan olmadığını, her türlü evlilikten kaçacağını, onu bırakmak, unutmak, beyazlara, kardeşlerine geri vermek gerekeceğini.

O bu bedeninin delisi olmaya başlayalı beri, küçük kız bedeninden, bedeninin inceliğinden rahatsız olmuyordu artık, en tuhafı, annesi de eskisi gibi kaygılanmaz olmuştu, sanki o da bu bedeninin herhangi bir beden kadar geçerli, herhangi bir beden kadar kabul edilebilir olduğunu anlamıştı sonunda. O, Cholenli sevgili, küçük beyazın gelişiminin aşırı sıcaktan zarar gördüğü düşüncesinde. Kendisi de bu sıcakta doğup büyümüş. Onunla böyle bir akrabalığı bulunduğunu anlıyor. Burada, bu dayanılmaz kuşakta geçen bütün bu yılların onun bu Hindicinin ülkesinin bir genç kızı olmasını sağladığını söylüyor. Onların bilek inceliğinin, neredeyse bütün güçlerini toplamış olan gür ve uzun saçlarının, hepsinden önce de bu tenin, çocuklar, kadınlar yıkansın diye saklanan yağmur suyu sayesinde bu hali almış bütün bedeninin teninin onda da bulunduğunu. Fransa kadınlarının teninin bunlarınkinin yanında sert kaldığını, neredeyse battığını söylüyor. Tropiklerin balık ve meyvelerden oluşan yoksul besininin de bunda bir etkisi olduğunu söylüyor. Bir de giysilerin yapıldığı pamuklu ve ipeklilerin etkisi var, hep geniştir bu giysiler, bedeni kendilerinden uzak, özgür, çıplak bırakırlar.

Cholenli sevgili onda yitip gidecek kadar alıştı küçük beyazın körpeliğine. Yaşamını ona, her akşam ondan aldığı haz vaktine bağlamış. Neredeyse konuşmuyor artık onunla. Belki ona onun hakkında, kendisinin de daha tanımadığı ve ne diyeceğini bilemediği bu aşk hakkında söyleyeceklerinden hiçbir şey anlamayacağını sanıyor. Belki de, akşam odada birbirlerini çığlıklarla çağırdıkları zamanlar bir yana, henüz hiç konuşmadıklarını anlıyor. Evet, sanının bilmiyordu, bilmediğinin farkına varıyor.

Ona bakıyor. Gözleri kapalıyken de ona bakıyor gene. Yüzünü içine çekiyor. Çocuğu içine çekiyor, gözleri kapalı onun soluğunu içine çekiyor, bu sıcak hava onun içinden gelmekte. Gittikçe daha zor seçiyor bu bedenin sınırlarını, bu beden ötekiler gibi değil, sınırın yok, odada daha da büyüyor, çizgileri kesinleşmemiş daha, her an oluşum halinde, yalnızca onu gördüğü yerde değil, başka yerde de, görüş alanının ötesine, oyuna, ölüme doğru uzanıyor, çevik, yaşça büyükmüş gibi, tümüyle hazza gidiyor, kötülükten uzak, tüyler ürpertici bir feraseti var.

Beni ne yaptığına, benden nasıl yararlandığına bakıyordum, bunun böyle yapılabileceğini hiç düşünmemiştim, bedenimin yazgısına uygun olarak beklentimin ötesine gidiyordu. Onun çocuğu olmuştum böylece. O da benim için başka şey olmuştu. Kendisinin ötesinde, teninin, organının anlatılmaz tatlılığını tanımaya başlıyordum. Bir başka adamın gölgesi de geçiyor olmalıydı odadan, genç bir katilin gölgesi, ama bilmiyordum daha, daha hiçbir şey belirmiyordu gözlerimin önünde. Genç bir avcının gölgesi de geçiyor olmalıydı odadan, ama onu, evet, biliyordum, bazı bazı o da vardı hazda, ona, Cholenli sevgiliye söylüyordum bunu, ona bedeninden,

organından, anlatılmaz tatlılığından, ormandaki, ağızlarında kara panterler dolaşan ırmaklar üzerindeki gözüpekliliğinden söz ediyordum. Her şey isteğine uyuyor ve beni kucaklamasına neden oluyordu. Çocuğu olmuşum onun. Her akşam çocuğuyla sevişiyordu. Bazı bazı da korkuyor, birdenbire, onun ölümlü olduğunu anlıyormuş, içinden onu yitirebileceği düşüncesi geçiyormuş gibi sağlığını merak ediyordu. Birdenbire, nasıl olur da böyle incecik olabilir ve bazı bazı korkuyor işte, hoyratça. Bu başağrısından da korkuyor, çoğu kez, gözlerinin üzerinde ıslak bir çatki, onu böyle bitkin, solgun, kımltırsız kılan bu başağrısından. Bir de bazen yaşam karşısında duyduğu şu tiksintiden, kafayı takınca, annesini düşününce, annesini ölmeden önce mutlu edemeyeceğini, ona kötölük etmiş olan herkesi öldüremeyeceğini düşünüp de birdenbire bağırıp ağlamaya başladığı zaman kapıldığı tiksintiden. Yüzü yüzünde, gözyaşlarını alıyor, var gücüyle bedenine bastırıyor onu, gözyaşlarının, öfkesinin yarattığı istekle çılgın.

Çocuğuyla sevişeceğı gibi sevişiyor onunla. Kendi çocuğuyla da böyle sevişirdi herhalde. Çocuğunun bedeniyle oynuyor, çeviriyor onu, onu yüzünün, ağzının, gözlerinin üzerine çekiyor. Ona gelince, hep bırakıyor kendini, daha oynamaya başlarken tutturduğu doğrultuda. Sonra birden, ne için olduğunu söylemeden, kendisi yalvarıyor adama, adamsa bağırarak susmasını söylüyor, artık kendisini istemediğini, kendisinden haz almak istemediğini haykırıyor, sonra işte gene kenetlenmişler birbirlerine, ürküntü içinde birbirlerine kenetlenmişler, sonra işte bu ürküntü gene çözülüyor, gene ona boyun eğiyorlar, gözyaşları içinde, umutsuzluk içinde, mutluluk içinde.

Bütün akşam susuyorlar. Kendisini yurda getiren siyah otomobilde başını onun omzuna yaslıyor. O da kendisine sa-

rılıyor. Şu Fransa vapurunun çok yakında gelecek olmasının, onu alıp götürmesinin, ayrılmasının iyi olduğunu söylüyor adam. Yol boyunca susuyorlar. Bazı bazı adam, şoföre ırmak boyunca bir kez daha dolaşmasını söylüyor. Kız, bitkin, kendisine yaslanıp uyuyor. Öpüşlerle uyandırıyor onu.

Yatakhane de ışık mavi. Bir buhur kokusu var, alacakaranlıkta buhur yaktırırlar hep. Sıcak öyle çöküp kalmış, bütün pencereler ardına kadar açık, gene de havada hiç kırıltı yok. Gürültü olmasın diye pabuçlarımı çıkarıyorum ama içim rahat, gözetmen kadının kalkmayacağını, şimdi artık gecenin istediğim saatinde dönmeme izin verildiğini biliyorum. Hemen H.L.'nin yerine bakmaya gidiyorum, hep biraz kaygılı, hep gündüz yurttan kaçtıysa diye korkarak. Orada. Güzel güzel uyuyor H.L. Hırçın, neredeyse düşman bir uyku anısı var belleğimde. Yadsıma anısı. Çıplak kolları başının çevresinde, öylece bırakılmış. Beden öteki kızlarıinki gibi uygun bir biçimde durmuyor, bacaklar bükülmüş, yüz görünmüyor, yastık kaymış. Anlıyorum ki, beni beklemiş, sonra da öylece, sabırsızlık, öfke içinde uyumuş. Ağlamış, sonra da uçuruma düşmüş olmalı. Onu uyandırmak isterdim, alçak sesle konuşalım isterdim. Cholenli adamla konuşmuyorum artık, o da benimle konuşmuyor, H.L.'nin sorularını duymak gereksinimindeyim. Söyleneni duymayan insanların şu benzersiz dikkati var onda. Ama onu uyandırmam olanaksız. Bir kez böyle gecenin ortasında uyandırıldı mı bir daha uyuyamaz H.L. Kalkar, canı dışarı çıkmak ister, yapar bunu, merdivenlerden hızla iner, koridorlarda, büyük, bomboş avlularda yürür, koşar, beni çağırır, öylesine mutludur ki, yapılacak hiçbir şey yoktur, gezintiye çıkması yasaklanınca, onun da tam bunu beklediği bilinir. Duralıyorum, sonra hayır, uyandırmıyorum onu. Cibinliğin altında sıcaklık boğucu, kapatıldığı zaman, katlanılması ola-

naksız gibi geliyor. Ama biliyorum ki dışarıdan, geceleri her zaman serin olan ırmak kıyılarından geldiğim için böyle. Alışkınım, kımıldamıyorum, geçsin diye bekliyorum. Geçiyor. Yaşamumdaki bu yeni yorgunluklara karşın, hiçbir zaman yatar yatmaz uyuyamıyorum. Cholenli adamı düşünüyorum. Şoförüyle birlikte, Source'un oralarda bir gece kulübünde olmalı. Sessiz sessiz içiyorlardır, başbaşa kaldıkları zaman pirinç rakısı içerler. Ya da dönmüş, gene hiç kimseyle konuşmadan, odanın aydınlığında uyumuştur. Bu akşam Cholenli adamı düşünmeye katlanamıyorum artık. H.L.'yi düşünmeye de katlanamıyorum. Sanki yaşamları dopdoluymuş, bu doluluk kendi dışlarından geliyormuş gibi. Sanki benim hiç böyle bir şeyim yokmuş gibi. Bu kız hiçbir zaman hiçbir şeyden memnun olmaz, der annem. Sanırım yaşamım bana kendini göstermeye başlıyor artık. Sanırım, şimdiden geçirebiliyorum bunu aklımdan, belli belirsiz bir biçimde ölmek geliyor içimden. Bu sözcüğü daha şimdiden yaşamımdan ayıramaz oldum. Sanırım, belirsizce yalnız olmak istiyor canım, aynı biçimde, çocukluktan çıkalı, Avcı'nın ailesinden ayrılalı beri yalnız olmadığımı fark ediyorum. Kitaplar yazacağım. İçinde bulunduğum dakikanın ötesinde, büyük çölde bunu görüyorum, öyle ya, yaşamımın alanı büyük bir çöl olarak görünüyor gözlerime.

Saygon'dan gelen telgraftaki sözcükler nelerdi, unuttum. Ortanca kardeşimin öldüğü mü söyleniyordu, yoksa Tanrı onu yanına aldı mı deniyordu. Tanrı yanına aldı dendiğini anımsar gibiyim. Birden kesinlik emin oldum: Telgrafı gönderen annem olamazdı. Ortanca kardeş. Ölmüş. Önce anlaşılmaz bir şeydi bu, sonra birdenbire, her yandan, dünyanın ta dibinden, acı sükün ediverdi, varlığımı kapladı, beni alıp götürdü, hiçbir şeyi tanıyamaz oldum, hiç var olmadım artık, acı dışında hiçbir şey kalmadı, hangi acı, ama birkaç ay önce

yitirdiğim çocuğun acısı mı geri dönüyordu, yoksa yeni bir acı mıydı? Şimdi, yeni bir acıydı sanıyorum, doğar doğmaz ölen çocuğumu hiç tanımamıştım, o zamanki gibi kendimi öldürmek de istememiştim.

Aldanmışlardı. Yapılan yanlış birkaç saniyede bütün evreni sarmıştı. Tanrı katında bir rezaletti bu. Ortanca kardeşim ölümsüzdü, bunu görmemişlerdi. Bu kardeşin bedeni, yaşarken ölümsüzlüğü içinde saklamıştı da biz ölümsüzlüğün bu bedene yerleştiğini öğrenememiştik. Kardeşimin bedeni ölmüştü. Ölümsüzlük de onunla birlikte ölmüştü. Ve şimdi dünya böyle sürüyordu, ölümsüzlüğün geldiği bu bedenden, bu kutlu geliştten yoksun olarak. Tümünden aldanmışlardı. Yanlışlık bütün evreni sarmıştı, utanç verici bir yanılgıydı bu.

O, ortanca kardeş öldükten sonra, her şey ölmeliydi onun ardından. Ondan dolayı. Ölüm, zincirleme ölüm, ondan, o çocuktan yola çıkıyordu.

Çocuğun ölmüş bedeni neden olduğu bu olaylardan hiç mi hiç etkilenmiyordu. Yaşamının yirmi yedi yılı süresince barındırmış olduğu ölümsüzlüğün adını bile bilmiyordu.

Hiç kimse benim kadar açık seçik görmüyordu olanları. Ve bu öylesine basit bilgiyi, yani ortanca kardeşimin bedeninin aynı zamanda benim bedenim olduğunu kavradıktan sonra, artık ölmem gerekirdi. Ve öldüm. Ortanca kardeşim beni kendi varlığına kattı, beni kendine çekti ve öldüm.

Bu konularda insanları uyarmalı. Ölümsüzlüğün ölümlü olduğunu, onun da ölebileceğini, eskiden de, şimdi de böyle şeyler olduğunu anlatmalı onlara. Bu biçimiyle kendini hiç göstermediğini, mutlak bir ikiye bölünme olduğunu. Ayrıntıda değil, yalnızca ilkede var olduğunu. Bunu yaptıklarını bilmemek koşuluyla, kimi insanların onun varlığını benliklerinde saklayabi-

leceklerini. Kimi insanların da, aynı koşulla, yani bunu yapabileceklerini bilmemek koşuluyla, onun bu insanlardaki varlığını ortaya çıkarabileceklerini. Yaşamın yaşanırken, hayattayken ölümsüz olduğunu anlatmalı. Ölümsüzlüğün zamanın azlığı ya da çokluğu sorunu olmadığını, bir ölümsüzlük sorunu olmadığını, başka bir sorun olduğunu, onun da bilinmediğini. Ruh niteliğinde, yelin kovalanması niteliğinde olduğuna göre, başsız sonsuz olduğunu söylemenin de ruh yaşamıyla başlayıp ruh yaşamıyla bittiğini söylemek kadar yanlış olduğunu. Çöllerin ölü kumlarına, çocukların ölü bedenlerine bakın: Ölümsüzlük uğramaz oraya, durur, çevrelerinden dolaşır.

Ortanca kardeş için kusursuz, söylencesiz, olaysız, saf, bir atımlık bir ölümsüzlük söz konusuydu. Ortanca kardeşin çölde haykıracak hiçbir şeyi yoktu, söyleyecek hiçbir şeyi yoktu, başka yerde ya da burada, hiçbir şeyi. Bilgisizdi, her ne olursa olsun hiçbir konuda bilgi edinememişti. Konuşmasını beceremezdi, zar zor okur, zar zor yazardı, bazı bazı acı çekmesini bile bilmiyor sanırdı insan. Anlamayan ve korkan biriydi.

Ona beslediğim bu saçma sevgi, benim için kavranması olanaksız bir gizem olarak kalıyor. Neden ölümüyle ölmek isteyen ölçüde çok seviyordum onu, bilmiyorum. Bu iş başa geldiğinde on yıldır ayrıydım ondan, onu çok ender düşünüyordum. Öyle görünüyordu ki, her zaman için seviyordum onu, bu sevgide hiçbir değişiklik olamazdı. Ölümü unutmuştum.

Az konuşurduk birbirimizle, büyük kardeşimizden, mutsuzluğundan, annenin ve ovanın başına gelenlerden çok az söz ederdik. Avdan, tüfeklerden, makinelerden, otomobillerden söz ederdik. Bozulan otomobile kızar, bana ileride alacağı arabaları anlatır, tarif ederdi. Bütün av tüfeklerinin, bütün otomobillerin markalarını bilirdim. Söylemek bile fazla, dikkat

etmeyince kaplanlara yem olmaktan, akıntıda yüzmekte dayatınca ırmakta boğulmaktan da söz ederdik. İki yaş büyüktü benden.

Yel dindi, ağaçların altında yağmur sonrasının doğaüstü ışığı var. Kuşlar çıldırmış gibi, bütün güçleriyle bağırıyor, soğuk havada gagalarını biliyor, neredeyse kulakları sağır edecek biçimde, çınatabilecekleri kadar çınlatıyorlar havayı.

Gemiler motorlarını durdurur, Saygon Irmağı'ndan yukarı doğru römorklarla çekilerek Saygon'un karşısına düşen Mekong kıvrımlarından birinde bulunan liman kuruluşlarına kadar getirilirdi. Bu kıvrım, Mekong'un bu kolu Irmak adını taşır, Saygon Irmağı. Konaklama bir hafta sürerdi. Gemiler rıhtıma geldi mi Fransa da gelmiş demekti. Gidip Fransa'da akşam yemeği yenilebilir, dans edilebilirdi, anneme göre çok pahalıydı, üstelik gitmeye de değmezdi, ama onunla, Cholenli sevgiliyle, gidilebilirdi. O da gitmezdi, çünkü böylesine genç bir beyaz kızla görünmekten korkardı, söylemezdi korktuğunu, ama kız bilirdi. O zamanlar, pek de eskilerde değil, bilemedin elli yıl önce, dünyanın her yanına yalnızca gemilerle gidilirdi. Kıtaların koca koca bölümlerinde yol yoktu, demiryolu yoktu. Yüzlerce, binlerce kilometre boyunca ancak tarihöncesinin yolları vardı daha. Messageries Maritimes'in güzel gemileri, hattın silahşörleri, Porthos, D'Artagnan, Aramis bağlardı Hindîçin'i Fransa'ya.

Bu yolculuk yirmi dört gün sürerdi. Gemiler sokakları, barları, kahveleri, kitaplıkları, salonları, karşılaşmaları, sevgilileri, evlenmeleri, ölümleriyle neredeyse birer kentti. Rastlantısal topluluklar oluşurdu, zorunluydu böylesi, bilinirdi, unutulmazdı, bu nedenle de yaşanabilir olurlardı, hatta kimi zaman

da unutulmaz hazlar yaşatırlardı insana. Kadınların biricik yolculuklarıydı bunlar. Özellikle birçok kadın, zaman zaman da kimi erkekler için sömürgeye gitmek üzere çıkılan yolculuklar, bu girişimin gerçek serüveni olarak kalırdı. Annem için, bizim küçüklüğümüzle birlikte, bu yolculuklar da “yaşamımın en iyi yanı” dediği şey olmuştu her zaman.

Yola çıkışlar. Hep aynı yola çıkışlar. Denizlere ilk açılışlardı her zaman. Karadan ayrılış hep aynı acı, hep aynı umutsuzluk içinde gerçekleşirdi, ama insanların, Yahudilerin, düşünce adamlarının ve deniz üzerindeki biricik yolculuğun salt yolcularının yola çıkmalarını, kadınların, hiçbir zaman yola çıkmayan, doğum yerini, soyu, malları, dönüşün var olma nedenini beklemek üzere kalan kadınların onları bırakmalarını da engellemezdi. Gemiler, yüzyıllar boyunca, yolculukların günümüzdekinden daha ağır, daha acılı olmasına yol açmıştı. Yolculuk süresi yolun uzunluğunu doğal bir biçimde kaplardı. Karada ve denizde bu ağır insan hızlarına, bu gecikmelere, bu yel ve açık hava beklemelere, kaza, güneş, ölüm beklentilerine alışılmıştı. Küçük beyaz kızın tanıdığı gemiler dünyanın son posta gemileriydi. Gerçekten de, insanlığı yavaş yavaş deniz yolculuklarından yoksun bırakacak olan ilk uçak hatları onun gençliğinde kurulmuştu.

Her gün Cholen'deki garsoniyere gidiyorduk hâlâ. Her zamanki gibi davranıyordu, her zamanki gibi yapıyordu hep, beni küplerdeki suyla yıkıyor, sonra yatağa taşıyordu. Yanıma geliyordu, uzanıyordu da, ama hiç gücü kalmamıştı, iyice tükenmişti gücü. Henüz uzak bile olsa, yola çıkış tarihi bir kez saptandıktan sonra, artık bedenimle hiçbir şey yapamıyordum. Birdenbire, o farkına bile varmadan oluvermişti bu iş. Bedeni, gidecek, ihanete dönüşecek olanı istemiyordu artık. Seninle

yatamıyorum artık, daha yapabilirim sanıyordum ama yapamıyorum, diyordu. Öldüğünü söylüyordu. Çok tatlı bir özür dileme gülümsemesi vardı, gücünün belki de hiçbir zaman geri gelmeyeceğini söylüyordu. Böyle olmasını isteyip istemeyeceğini soruyordum. Güler gibi, bilmiyorum, şu sırada, belki de evet, diyordu. Acıda da olduğu gibi kalmıştı yumuşaklığı. Bu acıdan söz etmiyordu, bu konuda tek sözcük bile söylememişti hiç. Kimi zaman yüzü titriyordu, gözlerini yumuyor, dişleri sıkılıyordu. Ama hep susuyor, kapalı gözlerinin ardında beliren görüntüler konusunda hiçbir şey söylemiyordu. Bu acıyı seviyordu sanki, beni sevdiği gibi, çok güçlü bir biçimde, belki de ölecek kadar seviyor ve onu bana yeğ tutuyordu şimdi. Kimi zaman beni okşamak istediğini, çünkü benim bunu çok istediğimi bildiğini ve haz gerçekleştirdiği zaman yüzüme bakmak istediğini söylüyordu. Okşuyor, aynı zamanda da yüzüme bakıyordu, kızım diyordu bana. Artık birbirimizi görmemeye karar vermiştik, ama olanaklı değildi, olmamıştı. Her akşam, utançtan başını başka yana çevirmiş durumda, lisenin önünde, siyah otomobilin içinde yeniden buluyordum onu.

Kalkış saati yaklaşınca gemi uzun mu uzun, korkunç güçlü düdüğü üç kez çaldı, bütün kentte işitilir ve limanın oralarda gökyüzü karaya keserdi. O zaman römorkörler gemiye yaklaşır, onu ırmağın ortasına doğru çekerlerdi. Sonra da römorkörler palamarlarını çözüp kıyıya doğru gelirlerdi. O zaman gemi bir kez daha allahaısmarladık der, yeniden korkunç böğürtüler koparırdı, bu seslerde öyle gizemli bir hüznün vardı ki insanları ağlatırdı, hem yalnız yolculuğa çıkanları, ayrılanları değil, bakmaya gelenleri de, burada bulunmaları belirli bir nedene bağlanmayanları, düşünecek kimsesi olmayanları da. Sonra gemi, çok yavaş bir biçimde, kendi gücüyle, ırmakta ilerlemeye başlardı. Uzun süre, dev

gövdесinin denize doğru yol aldığı görülürdü. Nice insan orada kalıp bakar, eşarplarıyla, mendilleriyle, gittikçe daha ağır, gittikçe daha umutsuz işaretler yollardı. Derken, en sonunda dünya, geminin görüntüsünü kendi eğimine alıp götürürdü. Duru havalarda geminin yavaş yavaş gömüldüğü görülürdü.

Gemi ilk kez allahaısmarladık dediğı, iskele kaldırılıp römorkörler gemiyi çekmeye, karadan uzaklaştırmaya başladığı zaman o da ağlamıştı. Ama gözyaşlarını göstermeden ağlamıştı o, çünkü sevgilisi Çinliydi ve bu tür sevgililere ağlamak gerekirdi. Annesine ve ortanca kardeşine üzüldüğünü göstermeden, aralarındaki alışkanlık uyarınca hiçbir şeyi belli etmeden. Kocaman arabası oradaydı, uzun ve siyah, önünde beyazlar giymiş şoförü. Messageries Maritimes'in park yerinin biraz uzağında, tek başınaydı. Onu bu belirtilerden tanımıştı. Arkadaki o zor görünen, yıkık, hiç mi hiç kımıldamayan gölge de oydu. İlk kez arabalı vapurda olduğu gibi dirseğini küpeşteye dayamıştı. Onun kendisine baktığını biliyordu. Kendisi de ona bakıyordu, onu göremiyordu artık, ama hâlâ siyah arabaya doğru bakıyordu. Sonunda onu göremez olmuştu. Liman silinmişti, ardından da kara.

Çin Denizi, Kızıldeniz, Hint Okyanusu, Süveyş Kanalı vardı geçilecek, sabah uyanıyor ve sarsıntı yokluğundan anlıyorduk ki, tamamdı, kumlarda ilerliyorduk. Ama her şeyden önce bu okyanus vardı. En uzağı, en genişiydi, bir ucu Güney Kutbu'na değiyordu, uğrak yerleri arasında en uzununu, Seylan'la Somali arasında. Kimi kez öyle sakindi, hava öyle saf, öyle tatlıydı ki, bu okyanustan geçilirken, bir deniz yolculuğu değil de başka bir yolculukmuş gibiydi. Salonlar, koridorlar, lombozlar, bütün gemi açılırdı o zaman. Yolcular çok sıcak olan kamaralarından kaçır, güvertede uyurlardı.

Bir yolculuk sırasında, bu okyanus geçilirken, gece geç saatte biri ölmüştü. Bu yolculuk sırasında mıydı, yoksa başka bir yolculuk sırasında mı, pek bilemiyorum artık. Birinci mevkinin barında kâğıt oynayan insanlar, bunlar arasında da genç bir adam vardı, bir ara bu genç adam tek sözcük söylemeden kartlarını bırakmış, bardan çıkmış, güverteyi koşarak geçmiş ve denize atlamıştı. Son sürat giden gemi durduruluncaya dek, ceset kaybolmuştu.

Hayır, hayır, şimdi yazarken, gemiyi görmüyor, bir başka yeri görüyor, öyküyü dinlediği yeri. Sadec'teydi; Sadec idarecisinin oğluydu. Tanırdı onu, o da Saygon Lisesi'ndeydi. Anımsıyor, çok iri, yüzü çok yumuşak, gözlüğü bakalit çerçevesi. Kamarasında hiçbir şey bulunamamıştı, ne bir mektup, ne bir şey. Yaşı belleğinde kaldı, ürküntü verici, aynı yaş, on yedi. Gemi şafakta yeniden yola çıkmıştı. En korkuncu buydu. Güneş doğmuş, deniz bomboş, aramalara son verme kararı. Ayrılış.

Bir başka kez, gene aynı yolculuk sırasında, gene aynı okyanus geçilirken, gece de aynı biçimde birdenbire inmiş, ana güvertenin büyük salonunda, Chopin'in bir valsini yükselmişti, gizlice ve gayet yakından bilirdi bu vals, çünkü aylar boyu öğrenmeye çalışmış ama hiçbir zaman, hiçbir zaman doğru dürüst çalmayı becerememişti, annesi piyanoyu bırakmasına bundan sonra razı olmuştu. O geceyi, o geceler ve geceler arasında yitip gitmiş geceyi genç kız işte bu gemide geçirmişti, hiç kuşkusuz yoktu bundan, bu iş olduğu zaman, ışıltılarla aydınlanmış gökyüzünün altında Chopin'in bu müziğini yükseldiği zaman orada bulunmuştu. En ufak bir esinti yoktu ve müzik, gökyüzünün neyle ilgili olduğu bilinmeyen bir buyruğu gibi, Tanrı'nın kaynağı belirsiz bir isteği gibi, simsiyah gemide dört bir yana yayılmıştı. Ve genç kız da kendi canına kıyma-

ya, kendini denize atmaya gidecek gibi doğrulmuştı, sonra ağlamıştı, çünkü şu Cholenli adamı düşünmüştü ve birdenbire, onu aşkla sevmediğinden kuşku duymaya başlamıştı, aşkı öykünün içinde kumlarda sular gibi yitip gitmişti de onun için görmemişti, fakat şimdi, denizin ortasında müziğın yükseldiğı anda yeniden buluyordu onu.

Tıpkı daha sonra da küçük kardeşin ölümsüzlüğünü ölüm yoluyla bulacağı gibi.

Çevresinde insanlar uyuyordu, müziğे gömülmüşlerdi, ama uyanmamışlardı, sakindiler. Genç kız Hint Okyanusu'nda gelmiş gelecek en sakin geceyi gördüğünü düşünüyordu. Ortanca kardeşinin güverteye bir kadınla geldiğini de o gece gördüğünü sanıyor. Kardeşi küpeşteye dirseklerini dayamış, kadın beline sarılmıştı, sonra öpüşmüşlerdi. Genç kız daha iyi görebilmek için gizlenmişti. Kadını tanımıştı. Daha önce de ortanca kardeşiyle hiç birbirlerinden ayrıldıkları yoktu. Evli bir kadındı. Ölmüş bir çift söz konusuydu. Koca hiçbir şeyin farkında değılmiş gibi görünüyordu. Yolculuğun son günlerinde ortanca kardeşle bu kadın bütün gün kamarada kalıyor, yalnız akşamları çıkıyorlardı. Aynı günlerde ortanca kardeş annesine ve kız kardeşine sanki onları tanımıyormuş gibi bakıyordu. Anne yabanıl, sessiz, kıskanç olmuştu. O, ufaklık, ağlıyordu. Mutluydu, öyle sanıyordu; ama aynı zamanda ileride ortanca kardeşin başına geleceklerden de korkuyordu. Kendilerini bırakacağını, bir kadınla gideceğini sanmıştı ama hayır, Fransa'ya gelince aralarına katılmıştı.

Beyaz kızın bu gidişinden ne kadar sonra yerine getirdi babanın buyruğunu, ailelerin on yıl öncesinden belirledikleri, altınlarla, elmaslarla, yeşimtaşlarıyla yüklü genç kızla yapma-

sını buyurduğu evliliği ne zaman gerçekleştirdi, bildiği yok. Ailesi eşliğinde Fushun kentinden gelmiş Çinli bir kız, o da Kuzey kökenli.

Uzun süre onunla birlikte olamamış, ona servetlerinin mirasçısını vermeyi başaramamış olmalı. Beyaz kızın anısı duruyor olmalıydı, öyle yatmış, bedeni, orada, yatağın üstünde, enlemesine. Uzun zaman isteğinin ecesi olarak kalmıştır, coşkunun, sevginin enginliğinin, karanlık ve korkunç etsel derinliğin kişisel referansı olmuştur. Sonra gün gelmiş, bu iş olanaklı olmuştur. O gün küçük beyaz kıza duyduğu istek öyle bir noktaya gelmiştir ki, öylesine dayanılmaz olmuştur ki, onun tüm görüntüsünü büyük ve güçlü bir ateşte yeniden bulabilmiş ve öteki kadını ona, beyaz çocuğa duyulan istekle doldurabilmiştir. Yalan aracılığıyla, bu kadının içinde kendini yeniden bulmuş ve yalan aracılığıyla, ailelerin, Tanrı'nın, Kuzeyli ataların kendisinden bekledikleri şeyin, yani adının mirasçısının tohumunu atmıştır.

Çinli kadın beyaz kızın varlığını biliyordu belki de. Sadece'te doğmuş hizmetçileri vardı, öyküyü biliyorlardı, konuşmuşlardı herhalde. Beyaz kızın acısından habersiz olmasa gerekti. Her ikisi de aynı yaşta olmalıydı, on altı yaşında. O gece, kocasının ağladığını görmüş müydü? Görüp de avutmuş muydu onu? On altı yaşında bir kızcağız, otuzlu yılların bir Çinli nişanlı kızı, zararını kendi çektiği böyle yasak bir aşkın acısını yakışıksız bir duruma düşmeden yatıştırmaya çalışabilir miydi? Kim bilir? Belki de aldanıyordu, belki de tek sözcük söylemeden, bütün gece ağlamıştı onunla. Sonra, gözyaşlarının ardından, aşk gelmişti.

O, beyaz genç kız, bütün bu olaylar konusunda hiçbir zaman, hiçbir şey öğrenememişti.

Savaştan yıllarca sonra, evlenmelerden, çocuklardan, boşanmalardan, kitaplardan yıllarca sonra, karısıyla Paris'e gelmişti. Ona telefon etmişti. Benim. O da sesini işitir işitmez tanımıştı. Yalnızca sesinizi işitmek istiyordum, demişti. Benim, merhaba, diye yanıtlamıştı o da. Gene sinivermişti adam, eskisi gibi korkuyordu gene. Sesi titremeye başlamıştı birdenbire. Ve bu titremeyle birlikte, birdenbire, o da Çinli ağzını yeniden buluvermişti. Kitaplar yazmaya başladığını biliyordu, Saygon'da anneyi görmüş, ondan öğrenmişti. Ortanca kardeş için de onun adına üzölmüştü. Sonra ne diyeceğini bilemez olmuştu. Sonra bunu söylemişti ona. Her şeyin eskiden nasılsa öyle olduğunu, onu hâlâ sevdiğini; hiçbir zaman sevmezlik edemeyeceğini, ölünceye dek seveceğini söylemişti.

*Neauphle-le-Château, Paris
Şubat-Mayıs 1984*

Modern Fransız edebiyatının en önemli ve üretken isimlerinden Marguerite Duras, sömürge toplumunun değer yargıları, ailesi ve yoksulluk arasında sıkışmış genç bir kadının ilk aşkını ve ilk cinsel deneyimini kaleme aldığı yarı otobiyografik romanı *Sevgili*'de, kendi bedeni ve yaşamı üzerinde hakimiyet hakkını kimseye vermeyen tavrıyla, kadın özgürleşmesi yönünde de önemli bir yapıta imza atmış olur.

Gerçeklikle imgeselliğin birbirine karıştığı *Sevgili*, yasaklarla ve benliğiyle boğuşan bir genç kızın kendini yaratma sürecine dair edebiyat tarihinin en şairane, en olgun metinlerinden biri olarak unutulmazlar arasında yerini almıştır.

Yayınlandığı 1984 yılında Goncourt Ödülü'ne, 1986'da ise İngilizcede yayınlanan en iyi roman ödülüne layık görülen, tüm dünyada milyonlarca okurla buluşmuş ve sinemaya da uyarlanmış bu ölümsüz eser Tahsin Yücel çevirisiyle yeniden Türkçede...

ISBN: 978-975-570-878-2

9 789755 708782

16 TL (KDV'den muaftır.)

🐦 selyayincilik 📖 selyayin 📱 selyayincilik

www.selyayincilik.com